

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1923 kl. 6 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss
ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets-
hjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta
motioner.*

(3:e och 4:e avd.)

I en till riksdagen den 13 februari 1923 avlåten proposition, nr 52, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack.

I anledning av förevarande proposition har inom riksdagens andra kammare väckts följande motioner, nämligen

nr 211, av herr *E. Olovson* i Västerås m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 52 med sådan ändring av den föreslagna bestämmelsen, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de tre närmast föregående

månaderna varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

nr 212, av herr *H. Molander* m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte upphäva nu gällande direktiv angående understöds- och nödhjälpsverksamheten bland de arbetslösa samt att riksdagen måtte besluta, att envar, som varit arbetslös i åtta dagar, är berättigad till arbetslöshetsunderstöd eller anställning vid nödhjälpsarbeten;

nr 216, av herr *M. C. Jensen* m. fl., som hemställt, att de ändrade grunder för meddelande av arbetslöshetshjälp, som riksdagen må komma att besluta i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52, må med retroaktiv verkan tillämpas från och med den 1 februari innevarande år.

I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»I 1922 års riksdags skrivelse nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner, meddelades vissa direktiv för den ifrågavarande hjälpverksamhetens bedrivande i fall av arbetskonflikt, bland annat den regeln, att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, skola avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten; och utgick riksdagen härvid ifrån, att såsom berörd av konflikten skall anses varje arbetare, som haft sin sista mera stadigvarande sysselsättning inom facket ifråga. Den senaste tidens händelser på arbetsmarknaden, där nu omfattande arbetsinställelser råda inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrierna samt skogshanteringen, hava medfört sådana förhållanden, att denna regel enligt min mening bör omedelbart upptagas till förnyad prövning.

Med anledning av de utbrutna konflikterna inom nyssnämnda industrier har statens arbetslöshetskommission, i anslutning till riksdagens direktiv, enligt ett till arbetslöshetskommittéerna utfärdat cirkulär den 1 februari 1923 beslutat, att samtliga till dessa industrier hörande arbetare skulle omedelbart avstängas från åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd ävensom från anställning vid såväl de statliga nödhjälpsarbetena som de kommunala arbetsföretag, till vilka bidrag av statsmedel utgår enligt kap. 2 i kungörelsen den 7 juli 1922 (s. k. stats-kommunala arbeten). I cirkuläret angavs vidare, bland annat, att såsom tillhöriga nämnda industrier skulle anses alla de arbetare, vilka haft sin senaste mera stadigvarande anställning inom någon av nämnda industrigrupper, samt att

arbetsledningen vid Södra Sveriges, respektive Norrlands statsarbeten komme att verkställa avstängningen från de statliga nödhjälpsarbetena.

I samtidigt avlätna skrivelser till Södra Sveriges statsarbeten och Norrlands statsarbeten har arbetslöshetskommissionen meddelat närmare föreskrifter om dessas medverkan vid avstängningen från de statliga nödhjälpsarbetena, varvid dock i skrivelsen till Norrlands statsarbeten förklarats, att, ehuru avstängningsbeslutet omfattade jämväl de ifrån Södra Sveriges statsarbeten till Norrlands statsarbetens arbetsplatser detacherade nödhjälpsarbetarna, denna kategori av arbetare likväl finge tills vidare och intill dess kommissionen annorlunda bestämde kvarbliva vid Norrlands statsarbetens arbeten, med undantag likväl för de inom Gävleborgs län anställda, vilka omedelbart skulle entledigas och hemskickas.

Ännu föreligga icke tillförlitliga uppgifter om antalet av dem, som genom arbetslöshetskommissionens ifrågavarande beslut avstängts från arbetslöshetshjälp, men enligt preliminärt meddelande från arbetslöshetskommissionen torde de, som avskedats från statliga och statskommunala nödhjälpsarbeten, uppgå till omkring 1,750 och de från kontant arbetslöshetsunderstöd avstängda till omkring 2,300. Att döma av de klagomål, som redan inlupit, har avstängningsbeslutet drabbat mycket hårt, och begripligt är, att särskilt de anse sig strängt behandlade, som visserligen haft sin sista mera stadigvarande anställning inom någon av de ifrågavarande industrierna men vid konfliktens utbrott sedan lång tid tillbaka voro arbetslösa.

Ovannämnda av riksdagen uppställda samt av Kungl. Maj:t godtagna regel, enligt vilken vid allmän konflikt inom ett fack alla de, som haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack, skola avstängas från arbetslöshetshjälp, torde i allmänhet giva ett riktigt uttryck åt den neutralitet, som statsmakterna böra iakttaga vid arbetskonflikter. Under mera vanliga förhållanden, då de, som äro arbetslösa vid utbrottet av en strejk eller lockout inom deras yrke, endast hava en kortare arbetslöshetsperiod bakom sig, äga de ett gemensamt intresse med sina yrkeskamrater samt en mer eller midre stark förhoppning att inom en nära framtid åter få anställning i yrket samt bliva delaktiga av det, som kan vinnas genom arbetsstriden. Men under den nuvarande, enastående långvariga och alltjämt omfattande arbetslösheten råda i väsentlig mån andra förhållanden, vilka göra sig alltmera gällande ju längre depressionen varat. Särskilt inom järnbruksindustrien finnas många, som varit arbetslösa i en följd ända sedan hösten 1920 samt härunder förlorat sambandet med sitt förra yrke. Och för framtiden torde man kunna förutse en sådan utveckling på det ekonomiska området, att ett avsevärt antal av de nu

arbetslösa industriarbetarna åtminstone under de närmaste åren icke skola kunna vinna anställning inom sitt gamla yrke; enligt inkomna uppgifter har driften vid vissa järnbruk blivit definitivt nedlagd. I alla de fall, då de arbetslösa av nämnda eller liknande anledningar måtte anses vara, praktiskt taget, oberoende av konflikten, kan meddelandet av arbetslöshetshjälp icke rimligen betraktas såsom något ingrepp i konflikten till arbetarpartens förmån, och humanitära skäl samt den naturliga rättskänslan tala starkt för, att dessa arbetslösa icke skola på grund av konflikten berövas den arbetslöshetshjälp, varav de förut varit delaktiga, samt i följd härav i stor utsträckning falla fattigvården till last, något som under nuvarande ekonomiska förhållanden är ägnat att väcka bekymmer även med hänsyn till vederbörande kommuner.

Det är givetvis icke möjligt att uppställa en allmän regel, som i varje individuellt fall gör full rättvisa åt såväl principen om statens neutralitet i arbetstvister som kravet på naturlig billighet och humanitet gent emot de arbetslösa. Man har hittills ansett sig böra giva omförmälda direktiv angående avstängning från sådan hjälp i fall av allmän arbetskonflikt en undantagslös formulering, som uteslutande syftur till att arbetslöshetshjälpen icke i något fall skall kunna komma någon ens till skenet i konflikten intresserad till godo. Såsom regeln sålunda blivit utformad är den strängare än motsvarande bestämmelser i utländska författningar angående arbetslöshetsförsäkring, enligt vilka arbetslöshetshjälp i allmänhet innehålles endast såvitt arbetslösheten är en följd av strejk eller lockout. De nu rådande förhållandena synas mig utgöra en stark maning att tillse, huruvida icke nu rådande praxis kan så modifieras, att utan verkligt intrång å principen om statens neutralitet vid arbetstvister den humanitära synpunkten kommer bättre till sin rätt.

Den modifikation, som sålunda enligt min mening är önskvärd, torde lämpligen kunna ske i den formen, att från generell avstängning skola undantagas de arbetare, som vid arbetskonfliktens utbrott och under viss tid därförut oavbrutet varit arbetslösa. Om den tid före konfliktens utbrott, under vilken arbetslösheten sålunda skall hava varat, sättes tillräckligt lång, exempelvis till sex månader, torde icke med något fog kunna göras gällande, att arbetslöshetshjälpens fortsatta meddelande med tillhjälp av statmedel innebär ett statens ingripande i konflikten.

Riksdagens medgivande till den av mig sålunda föreslagna modifikationen bör inhämtas omedelbart, utan avvaktande av den slutliga proposition i arbetslöshetsfrågan, om vars avlåtande jag, på sätt framgår av årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 20, ämnar senare göra hemställan. Angeläget är givetvis, att riksdagen giver den nu föreslagna propositionen snabbaste möjliga behandling.»

För egen del vill utskottet till en början erinra om att riksdagen vid upprepade tillfällen uttalat att den pågående hjälpverksamheten för de arbetslösa icke grundar sig på någon rätt som dessa gentemot staten äga åberopa, utan allenast är en provisorisk, av kristiden och därav följande nödläge framkallad åtgärd att efter fri behovsprövning och i mån av tillgängliga medel i särskilda fall söka lindra de för de arbetslösa uppkomna svårigheterna. Härav följer, att när nu en situation uppstått, i vilken med tillämpning av hittillsvarande metoder för hjälpverksamheten vissa grupper av arbetslösa blivit undandragna denna verksamhet, dessa grupper ej heller kunna göra gällande någon skyldighet för staten att under alla omständigheter och oaktat det förändrade läget inom vederbörande arbetsområden tillgodose dem på sätt förut ägt rum. Huruvida och i vilken omfattning så bör ske, är, såsom ovan antytts, icke en rätts- utan en lämplighetsfråga, beroende i första hand på en sådan åtgärds överensstämmelse med den av Kungl. Maj:t och riksdagen hittills hävdade, för hjälpverksamheten grundläggande principen om statens neutralitet vid öppna arbetskonflikter. Denna princip har senast av 1922 års riksdag i de direktiv, som då lämnades för hjälpverksamhetens bedrivande, uttryckts sålunda att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbete samt att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, i senare fallet dock med visst närmare angivet undantag.

*Utskottets
yttrande.*

Vad då den föreliggande propositionen beträffar, är denna föranledd därav att berörda direktiv, tillämpade vid de under senaste tiden inträffade omfattande arbetsinställelserna inom vissa industrier, ansetts medföra synnerligen hårda följder genom att jämväl stora grupper arbetare inom vederbörande fack, vilka redan vid konfliktens början varit en längre tid arbetslösa, blivit avstängda från understöd och nödhjälpsarbete och man har ansett detta missförhållande kunna avhjälpas genom stadgande att viss tids — 6 månaders — oavbruten arbetslöshet vid konfliktens utbrott skulle medföra att vederbörande ej avstängdes från arbetslöshetshjälp. Utgångspunkten för detta förslag är, att en dylik anordning icke rimligen kan betraktas såsom ett ingrepp i konflikten till arbetarepartens förmån, d. v. s. att den icke innebär något verkligt intrång å principen om statens neutralitet vid arbetskonflikter. Denna uppfattning kan utskottet icke dela. Att en bestämmelse sådan som den föreslagna innebär en formell ändring i ovanberörda av 1922 års riksdag givna direktiv, vilka i sin ordning voro avsedda att giva uttryck åt just neutralitetsprincipen, är tydligt. Men även ur saklig synpunkt måste enligt

utskottets förmenande bestämmelsen anses innebära ett avsteg från denna princip. De skäl, som tala för en sådan uppfattning, äro av arbetslöshetskommissionen i dess ovanberörda utlåtande utförligt utvecklade och utskottet kan i huvudsak ansluta sig till vad kommissionen härutinnan anfört. Särskilt vill utskottet framhålla två betydelsefulla omständigheter, nämligen dels att även de långvarigt arbetslösa kunna antagas i vissa fall fortfarande äga möjlighet att utöva inflytande på vederbörande fackorganisations åtgöranden i avseende å arbetskonflikter, dels ock det förhållandet, att medvetandet om att fackorganisationen under en konflikt icke behöver sörja för understöd åt vissa medlemsgrupper givetvis medför en lättnad för denna part och således ökad möjlighet för densamma att fullfölja striden.

Även om man emellertid skulle vilja frånsä dessa principiella invändningar mot förslaget, synes detsamma dock, med hänsyn till svårigheten att erhålla en tillfredsställande tillämpning av den ifrågasatta bestämmelsen, icke kunna antagas. Kommissionen har påpekat, hurusom redan frågan om från vilken tidpunkt arbetslösheten skall räknas vållar svårighet samt att i varje fall tillämpningen av den s. k. »regeln bakåt» kommer att för olika yrken, vid olika tider och konjunkturer samt för olika individuella arbetare medföra skiljaktiga samt ofta orättvist verkande resultat. Dessa olägenheter har kommissionen ansett så stora, att kommissionen ifrågasatt, om det icke rent av vore lämpligare att, därest man överhuvud vill vidtaga åtgärder i detta avseende, helt upphäva avstängningsdirektiven beträffande de nu ifrågavarande arbetaregrupperna, en åtgärd för övrigt som enligt kommissionens mening icke skulle i realiteten erhålla väsentligt större betydelse än tillämpning av »regeln bakåt» eller avsevärt öka anspråken på det allmännas medel. Vad av kommissionen sålunda framhållits anser utskottet ådagalägga, att även ur den synpunkt, varom nu är fråga, förslaget måste anses såsom otillfredsställande. På grund av vad utskottet här ovan anfört angående dels de principiella betänkligheterna mot förslaget dels ock de praktiska tillämpningssvårigheterna vid den ifrågasatta bestämmelsen, kan utskottet icke tillstyrka propositionen i dess föreliggande form.

Emellertid torde det icke kunna förnekas att en tillämpning på de nuvarande arbetskonflikterna av gällande direktiv utan kompletterande bestämmelser i visst fall giva ett resultat, som ur humanitär synpunkt måste betraktas såsom hårt. Med anledning härav har utskottet sökt utfinna erforderliga ytterligare direktivbestämmelser, vilka utan intrång å neutralitetsprincipen verka till mildring eller undanrödjande av de särskilda svårigheter som avstängningsregelns tillämpning visat sig i detta

fall vålla under nuvarande strider å arbetsmarknaden och jämväl öppna möjligheter till ett i detta fall mindre hårt verkande avstängningsförfarande vid hädanefter under kristidens avveckling möjligen uppkommande konflikter. I sådant avseende vill utskottet anföra följande.

Då den nuvarande hjälpverksamheten för arbetslösa allenast avser kristidsförhållandena har arbetslöshetskommissionen i konsekvens härmed under det sista året i stort sett begränsat den statliga hjälpen till arbetslösa från sådana industrier och yrken, inom vilka med avseende å arbetstillgången den svåra depressionens verkningar ännu icke äro övervunna. I den mån en näringsgren återhämtat sig har arbetslösheten inom densamma hastigt nedgått, och återstoden av arbetslösa har icke längre ansetts i första hand kvalificerad för statlig hjälp.

För närvarande kan sågverksindustrien liksom pappersmasseindustrien blicka tillbaka på ett år med i genomsnitt god arbetstillgång. Järnbruksindustrien har däremot under det gångna året endast i ringa grad kunnat öka sin produktion utöver 1921 och 1922 års bottennivå och har därför av arbetslöshetskommissionen ansetts såsom fortfarande drabbad av kristidsarbetslöshet. Enär förhållandet är enahanda beträffande de mellan-svenska gruvorna och de mekaniska verkstäderna, hava de arbetslösa från dessa industrier, jämte arbetslösa f. d. affärsanställda, alltsedan sommaren 1922 i främsta rummet kvalificerats för statlig hjälp. Kontant understöd har som regel endast utgått till arbetslösa familjeförsörjare tillhörande nämnda yrkesgrupper. Kommissionen har också vidhållit denna restriktiva ståndpunkt vad beträffar den kontanta understödsverksamheten, och, enligt uppgift, endast modifierat densamma under vintern genom att, efter ansökan från vederbörande kommun och efter undersökning på platsen av kommissionens sociala ombud, intill den 1 nästkommande april bevilja ett fixerat antal s. k. friplatser för arbetslösa från andra yrken, säsongarbetare såsom byggnadsarbetare och skogsarbetare dock undantagna. Till de statliga nödhjälpsarbetena åter har kommissionen, i mån av tillgång på platser, hela tiden anvisat enligt gällande författning kvalificerade arbetslösa, med företrädesrätt för sådana arbetslösa gruv-, järnbruks-, verkstadsarbetare och affärsanställda, som icke kunnat erhålla kontant understöd, d. v. s. i allmänhet ungkarlarne. Även från denna hjälp hava säsongarbetare som regel undantagits.

Genom denna anvisning till statliga nödhjälpsarbeten har man kunnat förebygga, att oförvitliga och dugliga arbetare behövt lida nöd och bliva hänvisade till fattigvården, och de kommunala hjälporganen hava å sin sida vid anvisning till dessa ransonerade arbetsplatser kunnat anlägga försörjnings- och andra billighetsprinciper. Visserligen synes, av nu till-

gängliga siffror angående antalet arbetslösa att döma, en betydande del av överskottet av arbetskraft inom järnbruks- och verkstadsindustrierna redan hava absorberats av den allmänna arbetsmarknaden. På många orter torde dock, på grund av vissa företags nedläggande tills vidare eller för alltid, finnas *ett lokalt överskott* med ringa eller inga utsikter att under den närmaste framtiden återfå sina förutvarande platser. För dessa arbetare gäller det sålunda att vinna tid för successiv antagning vid andra företag inom yrket eller övergång till nytt verksamhetsområde. Genom nyss skildrade anvisningsförfarande till statliga nödhjälpsarbeten hava just dessa lokala överskott av arbetskraft beretts försörjning och samtidig träning i utearbete, vilket för dem kan öppna nya levnadsbanor, för den händelse de icke skulle kunna återkomma till sitt gamla yrke.

Utskottet finner för sin del, att dessa kommissionens åtgöranden grunda sig på principer, som skulle vara ägnade att mildra verkningarna av gällande direktiv beträffande hjälpverksamheten vid konflikter, utan att därmed dessa direktiv och den princip, på vilka de vila, nämligen statens neutralitet vid arbetskonflikter, behövde förändras eller överträdas. I likhet med Kungl. Maj:t håller nämligen utskottet före, att för de arbetslösa från de industrier, inom vilka depressionen verkat särskilt förlamande och arbetslösheten på den grund varit mycket långvarig, den generella avstängningen vid allmän konflikt i individuella fall kan verka obilligt. Utskottet anser sig också böra, inom ramen av gällande bestämmelser, medverka till av rättvisa och humanitet förestavade modifikationer av det generella avstängningsförfarandet vid allmän konflikt inom ett fack, där ännu kristidsarbetslöshet i avsevärd omfattning av arbetslöshetskommissionen konstaterats vara för handen.

Vissa regler för det nu vid allmän konflikt tillämpade schematiska avstängningsförfarandet med ledning av vederbörande senaste, mera varaktiga anställning synas sålunda utskottet tillräddiga. För ernåendet härav skulle otvivelaktigt den utvägen vara enklast, att arbetslöshetskommissionen bemyndigades att i förekommande fall medgiva sådana undantag från avstängning, som kunde anses skäliga. Med hänsyn till det sätt, varpå kommissionen hittills fyllt sin uppgift, och den erfarenhet, som kommissionens nuvarande medlemmar därvid förvärvat, tvekar utskottet ej heller tillstyrka att åt kommissionen anförtros en sådan uppgift. Vid utövandet av denna befogenhet beträffande ifrågasatta undantag från avstängning vid konflikt torde dock kommissionen behöva stödet av vissa objektiva normer, vilka det i förevarande fall bör ankomma på riksdagen att, till fullständiggande av de under fjolåret meddelade direktiven, anvisa.

Enligt utskottets uppfattning borde sålunda för varje arbetslös, som omhändertagits av arbetslöshetsorgan, viss tid efter det han anmält sig för erhållande av arbetslöshetshjälp, anställas en undersökning för fastställande av, huruvida den av honom vid anmälningen lämnade yrkesuppgiften fortfarande kan anses riktig. Skulle därvid konstateras, att hans sista mera stadigvarande anställning varit vid arbetsställe, där driften definitivt eller åtminstone för längre tid nedlagts av annan anledning än arbetskonflikt, bör det lokala arbetslöshetsorganet betrakta honom såsom icke längre tillhörande yrket och beteckna honom såsom, exempelvis, f. d. järnbruksarbetare. Med arbetsställe likställas i förevarande avseende avdelning av fabriksanläggning eller annat industriellt företag.

I brist på sådan mera fast utgångspunkt bör arbetslöshetsorganet i regel godtaga den arbetslöses egen förklaring rörande, huruvida han anser sig tillhöra yrket eller icke. Dock bör förklaring om avgång från yrket icke godtagas i fall, där arbetaren vid de tillfällen, då företaget tidvis uppehållit driften (intermittent eller i skift), plägat få sysselsättning eller där på annat sätt konstaterats att arbetaren ifråga kan mera säkert räkna på att vid driftens igångsättande eller utvidgande återfå arbete. När nu angivna förutsättningar föreligga, har arbetslöshetsorganet att fortfarande upptaga honom såsom tillhörande sitt förutvarande yrke.

Den yrkesbeteckning, som på detta sätt fastställts för den arbetslöse, blir därefter avgörande för hans förhållande till arbetslöshetshjälpen. De inom yrket kvarstående få, om yrket prövas lida av kristidsarbetslöshet, fortfarande förmånsställning till erhållande av arbetslöshetshjälp, så länge arbetsfred varar. Inträder åter inom yrket arbetskonflikt, som påkallar avstängning, drabbas de av denna.

För de från yrket avskiljda upphör givetvis den av yrkets krisläge motiverade, ovan skildrade förmånsställningen, men då de representera ett lokalt överskott på arbetskraft, kunna de få tillträde till friplatser, i regel vid statliga nödhjälpsarbeten. De bliva naturligen oberoende av de avstängningsåtgärder som komma att vidtagas i anledning av arbetskonflikt inom deras dittillsvarande yrke.

Något hinder synes ej möta för att tillämpa det nu angivna tillvägagångssättet beträffande olika yrken, som av arbetslöshetskommissionen prövas lida av kristidsarbetslöshet och för vilka sålunda hjälpverksamhet kan ifrågakomma. Det torde i allmänhet vara lämpligt att i denna tid av stark omkastning i de ekonomiska förhållandena utgå ifrån, att yrkes-

rörligheten måste vara större än vanligt och att sålunda de av långvarig arbetslöshet drabbade ställas inför spørgsmålet om kvarhållande vid förutvarande eller övergång till nytt verksamhetsområde. Då sådan omprövning lika för alla automatiskt genomföres efter viss tids förlopp, utan samband med eventuella arbetskonflikter, lär resultatet av omprövningen bliva i huvudsak rättvisande.

I detta sammanhang finner sig utskottet böra ännu en gång understryka, att den nu utövade arbetslöshetshjälpverksamheten måste betraktas såsom en kristidsföreteelse, vilken får förutsättas snarast möjligt bliva helt avvecklad.

Beträffande den arbetarkår, vars ställning till hjälpverksamheten är aktuell, nämligen järnbruksarbetarna, synes emellertid ett särskilt tillvägagångssätt böra, dels för undvikande av dröjsmål dels med hänsyn till under kristiden hårdt betryckta kommuner, nu komma till användning. Det bör sålunda stå arbetslöshetskommissionen fritt att med ledning av till buds stående uppgifter omedelbart ställa friplatser i erforderligt antal till de lokala arbetslöshetskommittéernas förfogande för att provisoriskt användas för de arbetslösa, vilka i enlighet med nyss angivna grunder provas tillhöra det lokala arbetskraftsoverskottet. Det definitiva bestämmandet får sedermera verkställas på grundval av de utredningar, som kommittéerna efter närmare undersökning och samråd med vederbörande företagsledare och fackorganisationer samt efter inhämtande av de berörda arbetslösas förklaring om viss yrkestillhörighet ingiva till kommissionen samt med hänsyn till de övriga upplysningar, som kommissionen genom sina konsulenter eller på annat sätt inhämtar.

Av den ståndpunkt till det i Kungl. Maj:ts proposition behandlade spørgsmålet, som utskottet sålunda intager, följer, att herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner icke kunna föranleda någon åtgärd.

I enlighet med samma ståndpunkt anser sig utskottet jämväl böra avstyrka den av herr Jensen m. fl. i ärendet väckta motionen.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner, må besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpverksamheten skola, utöver nu gäl-

lande direktiv, tillämpas de regler för yrkesbestämningen, som ovan angivits;

b) att herr Jensens m. fl. ovanberörda motion icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 18 mars 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, C. J. G. Swartz, N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. F. Lamm, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. U. B. Olsson, J. L. Widell, C. G. Ekman, O. Bergqvist* och *C. I. Asplund*, samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, A. Wiklund, J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *S. Bengtsson* i Norup, *J. D. Norman, L. J. Carlsson-Frosterud, A. Å. Törnkvist* i Karlskrona och *O. Nilsson* i Örebro.

Reservationer:

av herrar *A. C. Lindblad, N. A. Nilsson* i Kabbarp, *O. U. B. Olsson, C. I. Asplund, A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, O. H:son Waldén, L. J. Carlsson-Frosterud, A. Å. Törnkvist* i Karlskrona och *O. Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets utlåtande och förslag bort hava följande lydelse:

»Det vidlyftiga material till den föreliggande frågans belysning, som statens arbetslöshetskommission sammanbragt, har på alla väsentliga punkter bestyrkt de förutsättningar, på vilka propositionen vilar. Inom de fack, där allmän konflikt nu råder, har arbetslösheten varat mycket länge, i fråga om cirka 90 procent av de arbetslösa över 6 månader och beträffande mera än 80 procent av dem över 1 år. Det säger

sig självt, att dessa arbetslösa i många fall förlorat sambandet med sitt förra yrke och intressegemenskapen med sina yrkeskamrater på samma gång de blivit i allt högre grad ekonomiskt utblottade och urständsatta att själva förskaffa sig och de sina ens det nödvändigaste. Inom fackförbunden råder en allmän regel — som med avseende å de fack, inom vilka allmän konflikt nu härskar, är undantagslös — att konfliktsunderstöd icke utgår till arbetslösa medlemmar, och arbetslöshetsunderstöd från förbunden utgår endast under en kortare tid årligen, och torde detta understöd för här ifrågakommande grupper redan vara förbrukat. I allmänhet äro ock de arbetslösa medlemmarna utestängda från alla avgöranden av förbundets angelägenheter; detta gäller utan undantag beträffande den i nu förevarande fall ojämförligt viktigaste gruppen, nämligen metallindustriarbetarna.

Även om arbetslöshetskommissionen som sådan icke uttalat någon uppfattning i frågan, huruvida nu föreliggande förhållanden tala för något avsteg från de enligt direktiven gällande principerna, synas av de skilda medlemmarnas särskilda yttranden otvetydigt framgå, att dessa med undantag för de två arbetsgivarerepresentanterna anse skäl för en sådan modifikation av större eller mindre omfattning nu föreligga. Direktiven såsom uttryck för statens neutralitet i arbetstvister torde icke rimligen kunna från ensidigt teoretiserande utgångspunkter en gång för alla fixeras till undantagslösa, linjeraka satser; såsom praktiska regler måste de kunna modifieras efter förekommande lämplighetsskäl och humanitära krav. Detta har även av arbetslöshetskommissionen indirekt erkänts på flerfaldiga sätt. Här må endast erinras därom, att kommissionen i sitt till utskottet avgivna utlåtande talar om en vid föregående års riksdag gjord ändring i direktiven såsom »en skärpning av statens neutralitet» samt att kommissionen vid den nu ifrågavarande avstängningen från arbetslöshetshjälp, i trots av direktiven, gjort undantag för de från Södra Sveriges statsarbeten till Norrlands statsarbetens arbetsplatser, bortsett från Gävleborgs län, översända arbetslösa. Ett starkt stöd för uppfattningen, att en modifikation av direktiven icke behöver av principiella skäl anses utesluten, synes ock ligga däri, att motsvarande regler i andra europeiska länder äro, såvitt den för utskottet på denna punkt tillgängliga utredningen givit vid handen, gent emot de arbetslösa mildare än de svenska direktiven, även med den genom propositionen föreslagna ändringen av desamma.

Utskottet, som således i likhet med departementschefen anser ett omedelbart ingripande från statsmakternas sida till vinnande av rättelse på nu ifrågavarande punkt vara av nöden, vill också uttala sin anslutning

till det förslag, som i detta hänseende i propositionen framlagts. I kommissionens utlåtande har anmärkts, att den i propositionen föreslagna ändringen i direktiven skulle medföra svårigheter vid tillämpningen. Det ligger dock för utskottet i öppen dag, vilket företrädde i dylikt avseende det i propositionen framlagda förslaget äger framför den i herrar Huss', Järtes och von Kochs särskilda yttrande senast antydda utvägen. Den i propositionen föreslagna linjen torde enligt utskottets mening kunna förväntas komma att i allmänhet väl fylla sin uppgift att, utan uppgivande av principen om statens neutralitet vid arbetstvister, bereda skälig plats för den naturliga billigheten och oavvisliga humanitära krav. Vad beträffar lättheten att tillämpa denna regel, synes den — särskilt om de sex månaderna, såsom utskottet förutsätter, räknas från den arbetslöses första anmälan hos vederbörande arbetslöshetskommitté — i enkelhet vara närmast jämförlig med den i herr Pegelows särskilda yttrande antydda utvägen att beträffande vissa fack för tiden intill den 1 maj 1924 helt suspendera principen om avstängning från arbetslöshetshjälp vid fall av allmän konflikt.

Den av herrar Huss, Järte och von Koch antydda utvägen är för det första mycket svårtillämplig och omständlig. Den lämnar vidare ej erforderliga garantier för att ens de mest trängande humanitära kraven bliva tillgodosedda. Den är till sin verkan alltför mycket beroende av den personliga uppfattningen hos dem, som för tillfället handhava tillämpningen, och leder sålunda till godtycke. Det torde slutligen kunna ifrågasättas, om icke införandet av en anordning för meddelande av arbetslöshetshjälp helt vid sidan av de nu gällande direktiven innebär ett principiellt frångående av dessa.

Vid tillämpning av den i propositionen föreslagna regeln bör, enligt utskottets mening, uttrycket »oavbrutet varit arbetslös» icke medföra, att den, som under de sex månaderna haft något mera tillfälligt arbete, vilket icke kunnat anses innebära en verklig återgång till anställning inom facket, av sådan anledning måste avstängas från arbetslöshetshjälp.

Vad till sist beträffar de ekonomiska verkningarna av det i propositionen framlagda förslaget behöver endast framhållas, att dessa ur statsfinansiell synpunkt icke äro av större betydelse; å andra sidan skulle den nu föreslagna kompletterande regeln medföra en välbehövlig lättnad för vissa genom den långvariga arbetslösheten, särskilt inom järnbruksindustrien, nu mycket hårt betungade kommuner.

Gent emot det av herr Olovson m. fl. i den inom andra kammaren väckta motionen nr 211 framställda förslaget, att den i propositionen föreslagna tidsbegränsningen av sex månader skulle utbytas mot tre måna-

der, kan erinras, att sistnämnda tid i allt fall synes för kort i fråga om fack, där säsongarbetslöshet plägar råda. Då vidare enligt arbetslöshetskommissionens utredning propositionens regel med avseende å de nu aktuella konflikterna skulle leda till i det närmaste samma resultat som motionens regel samt den i motionen jämväl föreslagna uteslutningen av ordet »oavbrutet» med hänsyn till vad utskottet ovan anfört icke torde vara påkallad, finner sig utskottet sakna tillräcklig anledning att tillstyrka bifall till de av motionärerna föreslagna ändringarna.

Vad beträffar den av herr Molander m. fl. i andra kammaren väckta motionen nr 212 vill utskottet framhålla, hurusom detta motionsvis gjorda örslog till sitt syfte och sina verkningar torde sträcka sig vida utöver den föreliggande propositionens ram. Redan på grund härav kan utskottet ej tillstyrka motionen.

Vad slutligen angår det i den av herr Jensen m. fl. i andra kammaren väckta motionen nr 216 gjorda yrkandet, att de ändrade grunderna skola tillämpas med retroaktiv verkan från och med den 1 februari 1923, vill utskottet tillstyrka bifall till samma yrkande. I betraktande av det inträdda dröjsmålet med ärendets avgörande och den skärpning av de i och för sig hårda verkningarna för de avstängda arbetslösa, som detta medfört, torde det nämligen få anses med billighet överensstämmande att gottgörelse i möjligaste mån nu i stället lämnas. Vid den retroaktiva tillämpningen torde den, som avstängts från arbetslöshetshjälp — vare sig det gäller kontant understöd eller nödhjälpsarbete — böra beredas möjlighet att för den tid, under vilken avstängningen räckt, erhålla kontant understöd, såsom om den i propositionen föreslagna regeln varit i tillämpning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må, i enlighet med förevarande proposition och med avslag å de av herr Olovson m. fl. och herr Molander m. fl. i ämnet väckta motionerna, medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

b) i anledning av herr Jensens m. fl. ovanberörda motion medgiva, att de sålunda beslutade ändrade

grunderna för meddelande av arbetslöshetshjälp må tillämpas retroaktivt, räknat från och med den 1 februari 1923.»

av herrar *C. J. G. Swartz, J. Nilsson* i Skottlandshus, *J. L. Widell, O. Bergqvist, A. Wiklund, P. Nilsson* i Bonarp och *J. D. Norman*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»För egen del — — — — — till sitt gamla yrke.

Utskottet finner för sin del — — — — — eller överträdas.

Vissa regler — — — — — bliva helt avvecklad.

Något ingripande i nu pågående konflikter bör dock icke förekomma. Ovannämnda omgruppering skall verkställas först efter arbetsfredens återställande inom vederbörande industri och ej heller äga rum, då genom skedd avtalsuppsägning eller eljes konflikt synes förestående. Endast under dessa förutsättningar kan ifrågavarande procedur medföra åsyftat resultat samt hållas inom ramen av gällande direktiv. Vad särskilt de nu avstängdas bispringande beträffar, torde, såsom arbetslöshetskommissionen påvisat, arbetarorganisationerna härvidlag hava möjlighet att träda emellan.

Av den ståndpunkt etc. — — — — — väckta motionen.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner, må besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpverksamheten skola, vid tillämpningen av nu gällande direktiv, iakttagas de regler för yrkesbestämningen, som ovan angivits;

b) att herr Jensens m. fl. ovanberörda motion icke må vinna riksdagens bifall.»

Bilaga.

Stockholm den 9 mars 1923.

Till Riksdagens Statsutskott.

Efter framställning av utskottet har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 nästlidne februari anbefallt arbetslöshetskommissionen att skyndsamt avgiva yttrande i anledning av Kungl. Maj:ts till innevarande riksdag avgivna proposition nr 52 angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt. Vidare har kommissionen från statsutskottets vederbörande avdelningar inhämtat, att ifrågavarande yttrande skulle i första hand avse belysande av frågan, huruvida ett bifall till den föreliggande propositionen kunde anses stå i överensstämmelse med statsmakternas principiella ståndpunkt angående statens neutralitet vid arbetskonflikter, samt vidare en utredning angående de ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna anordningen, varjämte från kommissionen förväntades alla de upplysningar i övrigt, som för ett ingående och allsidigt bedömande av frågan kunde anses erforderliga.

Med anledning härav har kommissionen omedelbart dels föranstaltat om vissa statistiska och andra utredningar och dels inhämtat uttalanden i ämnet från arbetsgivarnes och arbetarnes centralorganisationer, och får kommissionen, med överlämnande av promemorior rörande resultaten av vissa undersökningar (bil. 1—3) samt av sv. arbetsgivareföreningens (bil. 4) och landsorganisationens (bil. 5) avgivna yttranden, för egen del anföra följande.

Under våren föregående år hade arbetslöshetskommissionen anledning att offentligen framlägga sin principiella uppfattning av frågan om arbetslöshetsunderstöd vid konflikter. Detta skedde i kommissionens utlåtande den 9 mars 1922 över remisser från Kungl. Maj:t beträffande kommissionens beslut med anledning av vissa arbetskonflikter i Stockholm, Malmö och Malmslätt, och tillåter sig kommissionen hänvisa till nyssnämnda utlåtande.¹ Med hänsyn till frågans vikt och den uppkomna allmänna diskussionen om densamma anser dock kommissionen påkallat att inledningsvis lämna en redogörelse för det föreliggande spörsmålets innebörd och utgångspunkterna för detsammes bedömande.

Kommissionen vill då till en början framhålla, att den nuvarande understödsverksamheten till sin art och innebörd blivit i statsutskottets memorial nr 118 vid 1922 års riksdag karakteriserad på följande sätt:

Hjälperksamhetens grundprinciper.

¹ Tryckt i häfte 4 av Soc. Medd. 1922.

»Utskottet anser sig till sist i detta sammanhang böra erinra, att den nu pågående hjälpverksamheten icke är någon på lagstiftning grundad samhällelig omvårdnad om de arbetslösa utan allenast en provisorisk, av fri behovsprövning i varje särskilt fall beroende anordning, som det allmänna vidtagit med hänsyn till rådande nödläge och i mån av för ändamålet tillgängliga medel. Det allmännas vederbörande organ hava följaktligen skyldighet att noga tillse, att denna verksamhet i görligaste mån begränsas, att dess bedrivande sker med all hänsyn till nuvarande tids svåra finansiella förhållande samt att densamma ingensstädes upprätthålles längre än nödvändigt. Särskilt må ock framhållas angelägenheten av att mindre arbetsdugliga eller arbetsovilliga personer — för vilkas omhändertagande andra former finnas — icke komma att belasta denna verksamhet.»

Härav följer, att någon subjektiv rätt till arbetslöshetshjälp icke förefinnes, utan att sådan hjälp tilldelas efter prövning i varje särskilt fall på av stat och kommun fastställda villkor. De av staten bestämda villkoren infördes redan i den Kungl. kungörelsen den 28 september 1914 och hava oförändrade influtit i den senast utfärdade kungörelsen den 7 juli 1922 samt innehålla bestämmelser om

att statsunderstöd finge utgå allenast till oförvällat arbetslösa, som hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit arbete,

att vederbörande hjälporgan är förpliktat att i första hand söka bereda understödssökande utkomst genom eget arbete,

att understödstagare har att regelbundet anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten samt är pliktig mottaga arbete, som av denna anvisas honom,

samt att understödstagare, som icke iakttagit sistnämnda bestämmelser, må bli förlustig understöd, helt eller delvis, för viss tid eller för alltid.

Hjälperksamhetens förhållande till arbetskonflikter.

Tidigare bestämmelser.

Frågan om dessa bestämmelsers tillämpning vid arbetskonflikt blev under krisåren fram till år 1920 icke aktuell på grund av vissa faktiska omständigheter, nämligen dels att lönerna befunno sig i oavbruten stegring, varför konflikter i allmänhet icke förekommo, dels att arbetslöshetskassornas ekonomi befann sig i sådant skick, att några svårigheter för dem icke yppades att lämna understöd till det ringa antal arbetslösa, som då förefanns inom resp. fack före konflikters utbrott. Med konjunkturförändringen hösten 1920 och under år 1921 inträdde det ändrade läge, som aktualiserade frågan om arbetslöshetsunderstödens utgående vid fall av arbetskonflikt. Lönerna gingo nedåt, många konflikter uppstodo, och arbetarorganisationernas understödsförmåga begynte minskas. Redan våren 1921 ställdes kommissionen inför frågan, hur en då utbruten allmän sjömans- och eldarestrejck skulle återverka på den offentliga hjälpverksamheten för sjöfolk. Härvid beslöt kommissionen, att alla de sjömän och eldare, som hade understöd eller statligt nödhjälpsarbete, skulle avstängas. Svårare ställde sig frågan, då det gällde partiella konflikter. I dessa fall bestämde sig kommissionen för att omedelbart avstänga endast de arbetare, som direkt berördes av konflikten. Om emellertid arbetskraft rekvirerades från ortens offentliga arbetsförmedling till det blockerade arbetet, skulle det icke föreligga hinder för att anvisa till arbetet arbetslösa, i den mån de ur yrkessynpunkt ansågos lämpliga för arbetet. Frågan om påföljden av vägran att hörsamma anvisningen eller att antaga arbetet, där det erbjöds, skulle bedömas med hänsyn till, huruvida den bjudna lönen vore enligt eljest tillämpade grunder att anse såsom oskäligt låg eller icke.

Denna kommissionens behandling av de partiella konflikterna kunde emellertid icke biträdas av dess arbetarrepresentanter, vilka reserverade sig mot de beslut, som kommissionen våren 1921 fattade i anledning av vissa uppkomna partiella konflikter. Dessa beslut blevo också överklagade av landsorganisationen hos Kungl. Maj:t. I infortrat utlåtande häröfver framhöll kommissionen det vanskliga uti att träffa dylika avgöranden, då kommissionen, i brist på uttömmande principiella riktlinjer från statsmakternas sida, nödgades väsentligen grunda dessa på den oskrivna rättsordning, som efter hand utbildat sig, och där ännu icke begreppen så klarlagts och fixerats, att icke de egna intressesynpunkterna i de särskilda fallen blivit väsentligen vägledande för de olika parternas uppfattning. Inom kommissionen hade därför upprepade gånger diskuterats frågan om en lämplig form för utredning och bedömande av tvistiga konfliktfall och dessas förhållande till statens hjälpverksamhet för de arbetslösa, och hade kommissionen därvid beaktat, att man på sina håll i utlandet träffat anordningar för opartiskt avgörande till ledning för det centrala arbetslöshetsorganet. Kommissionen tillät sig därför framföra den tanken, att Kungl. Maj:t till kommissionens förfogande ställde en person med särskild uppgift att på kommissionens uppdrag utreda och till kommissionen avgiva utlåtande rörande frågan, huruvida och i vad mån viss arbetskonflikt kunde anses hava karaktär att inverka på hjälpverksamheten för arbetslösa, som voro direkt eller indirekt berörda av densamma. Denna kommissionens framställning bifölls av Kungl. Maj:t, som den 4 oktober 1921 förordnade f. d. rådmannen Allan Cederborg att fungera såsom sådan särskild sakkunnig hos kommissionen. Kungl. Maj:t lämnade samtidigt landsorganisationens besvär utan avseende och godkände sålunda kommissionens dittills tillämpade grundsatser ifråga om arbetslöshetsunderstöd vid konflikter.

I överensstämmelse härmed fullföljde också arbetslöshetskommissionen sedermera sin politik. I kommissionens »Råd och Anvisningar» rörande hjälpverksamheten för arbetslösa, utfärdade under hösten 1921, anfördes under kapitel 7 bl. a. följande: Principer och praxis våren 1921—10 mars 1922.

»Vid allmän arbetskonflikt inom visst yrke eller näringsgren sker icke anvisning av nödhjälpsarbete eller utbetalning av understöd till arbetare, tillhörande ifrågavarande yrke eller näringsgren. Är arbetsinställelsen begränsad till viss eller vissa orter, sker avstängning av ifrågavarande kategori arbetare endast å den eller de orter konflikten omfattar, ev. närliggande orter, om arbetare från konfliktorten äro där bosatta. Vid konflikt hos enskilda företag avstängas de i konflikten indragna. Härvid kunna dock understundom invecklade situationer uppstå, som måste bedömas från fall till fall, för vilken händelse arbetslöshetskommissionens uppfattning torde böra inhämtas.»

Vid årsskiftet 1921—1922 gällde sålunda i ifrågavarande hänseende följande praxis. Vid allmän konflikt inom ett fack för hela landet eller viss ort avstängdes samtliga arbetslösa inom facket, varvid kommissionen tog initiativet, då det gällde en större allmän konflikt, medan däremot vid lokal allmän konflikt de kommunala arbetslöshetskommittéerna hade att i första hand vidtaga åtgärder. Vid partiell konflikt skulle lokal kommitté ingen åtgärd företaga utan att först hava rådgjort sig med arbetslöshetskommissionen. Berörda spörsmål blevo icke omnämnda i Kungl. Maj:ts den 7 januari 1922 dagtecknade proposition nr 11 till samma års riksdag rörande nya anslag för arbetslöshetens bekämpande.

Kommissionens
utlåtande den 9
mars 1922.

Kommissionens beslut rörande vissa smärre partiella konflikter föranledde emellertid överklaganden hos Kungl. Maj:t, som härutinnan inhämtade kommissionens ovanberörda yttrande av den 9 mars 1922.

I detta utlåtande fann kommissionen angeläget att närmare klargöra den pågående hjälpverksamhetens socialekonomiska innebörd, särskilt ur arbetsmarknadens synpunkt och mot bakgrunden av den svårartade depressionen, samt försökte därvid angiva de från denna analys härledda socialpolitiska principer, vilka varit vägledande för statsmakternas direktiv beträffande i synnerhet förhållandet mellan arbetslöshetsunderstöd och konflikter, ävensom de organiserade arbetsgivarnas och arbetarnas ståndpunkter till samma spörsmål.

Båda dessa parter angiva sig principiellt hylla satsen om att staten skall förhålla sig neutral gent emot strider på arbetsmarknaden, d. v. s. icke vidtaga åtgärder av beskaffenhet att stödja eller motverka den ena eller andra parten. Men då det gäller att i praktiken tillämpa denna grundsats, gå arbetsgivarnas och arbetarnas åsikter långt i sär.

Den vanliga uppfattningen å *arbetarsidan* — såsom den framgått i fackorganisationernas framställningar och i arbetarpressen, — synes utgå ifrån att de arbetslösa i regel hava rätt till understöd och att sådant må förvägras allenast dem, vilkas arbetslöshet kan anses direkt självförfädd. Arbetskonflikter få till följd härav icke medföra avstängning från arbetslöshetsbjud för andra än dem, som vid konfliktens utbrott voro i arbete vid ifrågakommande arbetsställen. Såväl vid allmän konflikt (för viss ort eller hela landet) som vid partiell konflikt (vid ett av flera arbetsställen på samma plats) bör sålunda understöd utgå till dem, som före konflikten voro arbetslösa, även om de senast varit anställda vid (permitterade från) arbetsställe, där konflikt råder. Man medger sålunda, att de arbetare, som direkt invecklas i konflikt få anses hava ställt sig utanför hjälpverksamhetens räckvidd, men inga andra.

Arbetsgivarna åter betrakta varje understöds lämnande till personer, för vilka något lönande arbete står till buds, såsom en åtgärd, ägnad att motverka deras intressen. Det allmänna har icke rätt att därvid använda någon skälighetsprövning av den erbjudna lönen. Denna måste rätta sig efter vederbörande industris eller företags förmåga att bära lönekostnaden. Hålles denna sistnämnda för högt, kunna näringarna icke drivas och arbetslösheten förvärras till men för de arbetslösa själva. Ju förr lönerna komma ned till den efter konjunkturläget inom olika yrken avpassade nivån, desto fortare återvinner industrien sin förlorade konkurrenskraft, desto snabbare upphör arbetslösheten och desto förr uppkommer åter den ökade efterfrågan på arbetskraft, som kan möjliggöra en begynnande stegring av lönerna. Om också omsorgen om de arbetslösa och deras familjers existens och bevarande såsom produktionsdugliga medborgare anses berättiga till en särskild hjälpverksamhet, så får denna icke medverka att försvåra och förlänga det nuvarande kristillståndet och därigenom skada folkhushållets och de arbetslösa egna rättförstådda intressen. Från samma sida framhölls också, att de penningmedel, som användas för hjälpverksamheten, måste uttagas på skattevägen och genom ökning av näringslivets skattebörda ytterligare försvåra dess återhämtning, samt att denna penninganvändning — som till stor del är improduktiv — på ett för näringslivet skadligt sätt försvårar dettas finansiering.

I överensstämmelse med dessa åskådningar har från arbetsgivarhåll i fram-

ställningar till kommissionen den uppfattningen hävdats, att den offentliga understödsverksamheten för arbetslösa icke på något sätt finge givas en sådan gestaltning, att därigenom arbetarnas fackliga aktion bleve starkare uppmuntrad än vad som oundgängligen redan sker i och med samhällets ingripande till de arbetslösas bispringande. Om sålunda ett fackförbund blockerar en arbetsplats, borde samtliga till detta fackförbund hörande medlemmar på alla orter i landet avstångas från understöd. Denna ståndpunkt motiveras därmed, att, eftersom solidariteten mellan de organiserade arbetarna inom ett fack sträcker sig över hela landet, konsekvensen fördrar, att samtliga medlemmar av den blockerande organisationen också få påtaga sig följderna. Arbetsgivarrepresentanterna inom kommissionen hade också företrätt den uppfattningen, att under nu rådande förhållanden inga arbetskonflikter skulle respekteras, för så vitt icke avtalsbrott föreläge från arbetsgivarhåll, utan skulle, oberoende av strejk, lockout och blockad, varje arbetsgivare, som rekviderar arbetskraft från offentlig arbetsförmedling, erhålla sådan i mån av dess lämplighet samt vägran att antaga sådan arbetsanställning medföra understödets indragande.

Statsmakternas ståndpunkt hade, såvitt kommissionen kunde bedöma, förestavats huvudsakligen av följande motiver.

Understödsverksamheten är framkallad av ett nödläge, som kräft utomordentliga åtgärder för individens nödtorftiga försörjning. För detta ändamål ansågs icke fattigvården lämplig (nya fattigvårdslagen tillkom efter denna hjälpverksamhet) med hänsyn dels till dess rättsverkningar, dels till den sociala deklassering den ansågs medföra, dels slutligen dess karaktär av fast kommunal anordning, till vilken statsbidrag ej borde ifrågakomma. I ett nödläge finge eljest beaktansvärda hänsyn till parternas åskådningar och särintressen lämnas å sido.

Då svårigheterna ansågos i främsta rummet drabba arbetstagare, begränsades hjälpverksamheten till sådana. Denna förmånsställning för arbetarna borde dock ej utsträckas till att motverka deras ansvar för självhjälp, d. v. s. deras skyldighet att inom eller utom eget yrke själva söka förskaffa sig arbete och utkomst. Understödsverksamheten finge sålunda ej minska plats- och yrkesrörligheten eller bliva ett arbetarnas stöd i lönetvister, så att de av missnöje med erbjudna löner kunde avhålla sig från att taga arbete genom att falla tillbaka på det allmännas understöd. I understödsbestämmelserna gjordes endast det undantaget, att erbjudet arbete skulle vara lämpligt, varmed uppenbarligen förståtts sådant arbete, som lämpat sig för vederbörande arbetares personliga förutsättningar.

Statsmakternas hållning synes vidare ha bestämts av stats- och kommunalfinansiella hänsyn. Man har hela tiden haft klart för sig att — såsom bland annat anføres i socialministerns yttrande i ämnet till statsrådprotokollet den 7 januari 1922 (prop. nr 11) — »det nuvarande statsfinansiella läget tyvärr icke medgiver arbetslöshetshjälpens utsträckning till att omfatta samtliga oförvållat arbetslösa och utblottade medborgare i landet. Under sådana förhållanden har det ansetts orättvist att tilldela hjälp i de fall, då delade meningar kunna föreligga, huruvida de hjälpsökandes arbetslöshet är fullt oförvållad eller tilläventyrs framkallad av åtgärder, för vilka de själva (eller deras organisationer) äro medansvariga, så mycket mer som hjälpen ej räcker till för många andra, vilkas arbetslöshet obesträtt är oförvållad. Särskilt inom riksdagen torde slutligen stor vikt ha fästs vid att arbetslöshetshjälpen ej kommer att meddelas på sådant sätt, att man därigenom motverkar

den fria prisbildningen å arbetsmarknaden, d. v. s. den rörelse mot lägre priser (högre penningvärde), som ansetts på alla områden vara önskvärd för åstadkommande av sundare ekonomiska förhållanden.

Frågan om hjälpverksamhetens direkta inverkan på arbetsmarknaden sökte kommissionen belysa ur objektiva synpunkter samt framhöll, att det torde vara obestriddt, att ju mer individen är hänvisad till eget initiativ och egen duglighet för att förskaffa sig utkomst, desto mera sporras han till ansträngningar i detta syfte. Varje åtgärd att förminska risken för arbetslöshet, minskar givetvis tvånget för den enskilde att skydda sig själv, minskar konkurrensen samt orts- och yrkesrörligheten. Med full insikt härom har man i olika länder icke desto mindre efter hand gått in på olika system för arbetares skyddande mot arbetslösheten. Här till har man föranletts av kännedomen om att arbetslöshet, särskilt när den är stor, kan komma att gå hårt ut över individerna och deras familjer och rent av skada folkstocken samt därigenom även skada allmänna intressen (förutom arbetsgivarnes). Arbetarorganisationerna ha allmänt först tagit upp arbetslöshetsskyddet till förverkligande och därtill närmast drivits av omtanke om sina enskilda medlemmar. Emellertid hava de snart funnit, att de därmed även gagna de kollektiva intressena, särskilt i lönekampen på arbetsmarknaden. Arbetslösa utan understöd tvingas lätt av nöden att konkurrera med och underbjuda sina i arbete stående yrkeskamrater eller andra arbetare; genom att tillförsäkra dem visst understöd underlättar man för dem att avhålla sig från sådan oläglig konkurrens. På detta sätt utgör arbetarnas arbetslöshetsförsäkring genom fackorganisationernas arbetslöshetskassor ett viktigt led i deras strävan att till sin fördel reglera förhållandena å arbetsmarknaden. När det allmänna stödjande träder in för arbetslöshetsförsäkringen, har det därför överallt varit ett huvudspörsmål att göra detta på ett sätt, som icke blir ett alltför starkt partitagande för arbetarsidan. Man har sålunda genom lagbestämmelser sökt begränsa försäkringens mot arbetsgivarna riktade verkningar, men man har därvid icke kunnat gå långt, så länge arbetarna själva fått bära den huvudsakliga bördan för denna försäkring.

I vårt land existera sålunda vid sidan av varandra tvenne system för skydd mot arbetslöshetsrisken, nämligen dels en fackorganisationernas permanenta arbetslöshetsförsäkring, dels det allmännas tillfälliga hjälpverksamhet. Den förra bedrives ur medlemmarnas och organisationernas intressesynpunkt och utövar, när den är i full verksamhet, ett starkt reglerande inflytande på arbetsmarknaden. Sedan nu arbetslöshetskassorna blivit synnerligen hårt anlitade, har deras inflytande härutinnan minskat. I stället har det allmännas hjälpverksamhet kommit att framstå som en replipunkt av stor betydelse.

Såsom bevis härför anförde kommissionen följande exempel. Vid tidpunkten för avgivande av kommissionens förutvarande utlåtande, d. v. s. mars månad 1922, beräknades hela antalet arbetslösa i landet uppgå till 150,000 arbetstagare, vilka ansågos vara i större eller mindre behov av hjälp. Minst 100,000 av dessa åtnjoto offentlig arbetslöshetshjälp (vid kommunala eller statliga nödhjälpsarbeten eller genom offentligt understöd). Skulle denna hjälp icke hava funnits, hade dessa arbetslösa varit hänvisade till att taga det arbete, som stode att få, till löner som kunnat bjudas dem. Inför den oerhörda konkurrens om arbetstillfällena, som då skulle uppkommit, hade organisationssolidariteten icke kunnat hålla stånd. Arbetsgivarna skulle fått arbetskraft till även de lägsta löner, och arbetskonflikter skulle från arbetarsidan icke gärna kunnat uppehållas, då de arbetslösa ej kunde få hjälp

från organisationernas arbetslöshetskassor. Särskilt gällde detta de egentliga industriarbetarna, som nästan helt äro hänvisade till hushållning med kontanta medel. Det är också dessa arbetargrupper, som i den största utsträckningen få det allmännas hjälp, enär de äro koncentrerade till städer och stadsliknande samhällen, som mer än de rena landsbygdskommunerna hava organiserad hjälpverksamhet. Denna förmånsställning för industriarbetarna hade också tagit sig uttryck däri, att lönesänkningarna för dessa i allmänhet vore mindre än för lant- och skogsarbetare.

Något tvivel ansåg kommissionen sålunda icke föreligga om att *hjälpverksamheten för de arbetslösa faktiskt verkat skyddande för arbetarnas lönestandard och sålunda varit ett stöd för arbetarna gent emot arbetsgivarna*. Statsmakterna hade således i detta hänseende lämnat sin vanliga ståndpunkt av neutralitet gent emot parternas intressen till förmån för arbetarsidan. Och de hade gjort detta av sociala skäl, av hänsyn till individernas lidanden, till folkstammens skyddande för landet och produktionen. Men statsmakterna hade också uppsatt vissa förut angivna villkor, som avsågo att inskränka verkningarna för detta deras positionstagande för den ena parten på arbetsmarknaden.

Formuleringen av dessa villkor synes närmast giva stöd för arbetsgivarnas ovan refererade ståndpunkt, som icke begränsar arbetsvillighetens ådagaläggande till viss ort eller med hänsyn till konflikt eller avtalslöner. Arbetslöshetskommissionens majoritet hade emellertid under hela sin verksamhetstid ansett sig i praktiken kunna intaga en väsentligt mindre sträng ståndpunkt än den, vartill de anförda bestämmelserna och direktiven formellt kunnat giva anledning.

Även med erkännande av att hjälpverksamheten i och för sig innebär ett stödjande av arbetarsidan samt att de i understödsförfattningen meddelade bestämmelserna peka på ett utnyttjande av alla lämpliga arbetstillfällen, hade kommissionen ansett sig kunna avvisa de från arbetsgivarhåll framförda kraven. Det hade sålunda icke ansetts lämpligt att låta en konflikt på en ort automatiskt återverka på understödsverksamheten å annan ort. Ej heller hade det ansetts skäligt att uppehålla arbetstvånget utan varje hänsyn till erbjuden lön eller andra arbetsvillkor. Det kunde nämligen tänkas ifrågakomma fall av sådan lön, som måste anses oskäligen, och såsom sådan hade man ej tvekat beteckna lön, som understeg vad som stadgas i kollektivavtal, gällande för ifrågakommande arbetsställe, detta även i fall, då det allmänna löneläget kunde göra undantag befogat.

Slutligen hade kommissionen velat undvika konsekvensen av arbetsgivarnas ståndpunkt, nämligen att hela hjälpverksamheten skulle kunna sättas ur funktion och sålunda dess hela syfte förfelas. Om en organisations samtliga medlemmar skulle diskvalificeras, därest allenast några av dem invecklades i arbetskonflikt, så vore en väg anvisad, som visserligen skulle försvåra strejker, men däremot kunde uppmuntra till lockouter.

Å andra sidan hade kommissionen ansett arbetarorganisationernas krav på respekterande av deras stridsåtgärder mot arbetsplatser innebära ett direkt åsidosättande av bestämmelserna och direktiven om de förefintliga arbetstillfällenas utnyttjande. Kravet på understöd för alla, som icke direkt beröras av konflikt, skulle nämligen innebära, att organisationerna helt befriades från omtanken om sina arbetslösa medlemmar och finge koncentrera sin egen understödsverksamhet på de i konflikten invecklade. Det måste anses påvåla organisationerna skyldighet att vid övervägande av fråga om arbetskonflikt taga i betraktande det spörsmål, som — för det fall denna understödsverksamhet icke förefunnits — alltid

måst beaktas, nämligen om organisationen själv har ekonomiska resurser att omhändertaga icke blott de i arbetsstriden deltagande utan även de arbetslösa, som, därest de lämnades utan understöd, kunde bliva nödsakade intaga de av kamraterna lämnade anställningarna. Dessutom hade kommissionen haft att taga hänsyn till hjälpverksamhetens karaktär av nödfallsutväg, artskild från arbetslöshetsförsäkringen, till nödtvånget att begränsa dess omfattning och att, då icke alla få hjälp, från denna avstänga grupper av arbetare, som anse sig kunna under nuvarande förhållanden deltaga i eller bliva medansvariga för arbetsinrättelser.

Så långt kommissionens utlåtande den 9 mars 1922. Däri hade kommissionen försökt angiva de principiella utgångspunkterna för de dittills gällande direktiven för behandlingen av arbetskonflikter. Då emellertid enligt kommissionens uppfattning denna argumentering och de sociekonomiska fakta — framför allt det ofrånkomliga sambandet mellan arbetslöshet och lönenivå — på vilka den vilar, äger betydelse för samtliga den offentliga hjälpverksamheten berörande problem samt har en större räckvidd än som kan vara behövt för ett riktigt bedömande av frågan om understöd och arbetskonflikt, har kommissionen ansett en utförlig rekapitulering av denna tankegång av vikt och får tillfälle att i det följande återkomma till densamma.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 mars 1922 inträdde emellertid en ny situation beträffande direktivens utformning, vars innebörd framgår av nedan återgivna citat från nämnda dag offentliggjorda aktstycken.

Socialministern anförde till statsrådsprotokollet samma dag:

»I de fall, då hithörande frågor hittills kommit under arbetslöshetskommissionens prövning, hava kommissionens samtliga ledamöter enat sig om den allmänna principen, att understöd icke må utgå till de i konflikt *direkt* deltagande eller i händelse av *allmän* konflikt till arbetare inom de fack, som befinna sig i konflikt. Till denna princip kan jag obetingat ansluta mig. Men härutöver är det, efter vad erfarenheten enligt min mening oförtydligt giver vid handen, icke möjligt att uppställa några allmänna regler, vilkas tillämpning i varje fall giver en tillfredsställande lösning.

Vad särskilt angår frågan, om ett i anledning av arbetskonflikt blockerat arbete skall hänföras till lämpligt arbetstillfälle, anser jag, att sådana fall förvisso kunna förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrups blockadpåbud. Men samhällsintresset kräver ock ofrånkomligt, att understödspolitikerna icke genom sin allmänna riktning blir ett medel att nedbryta den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken det kollektiva avtalsystemet byggts upp. På grund av de växlande förhållandena kräves det ofta en ingående prövning av de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna för att kunna bedöma lämpligheten av en ifrågasatt arbetsanvisning. Det har emellertid vid sådant förhållande synts mig erforderligt, för undvikande av onödiga slitningar och vinnande av den i varje fall bästa lösningen, att närmare anvisningar meddelas om den ordning, vari frågor av nu omförmälda art böra behandlas.

I detta hänseende torde följande regler böra tjäna till ledning:

Uppkommande fråga om arbetslösas avstängande från understöd, emedan de underlåtit att efterkomma med anledning av stadgandet i § 2 punkt 4 av gällande kungörelse given hänvisning till arbete på den grund, att detta av vederbörande fackorganisation förklarats i blockad, bör icke prövas av det lokala understödsorganet, utan av detta hänskjutas till arbetslöshetskommissionens arbetsutskott.

Intill dess arbetsutskottet eller, i visst fall, Kungl. Maj:t fattat beslut i frågan, bör avstängning från understöd icke äga rum.

Anvisning av denna innebörd torde böra av arbetslöshetskommissionen lika som tidigare anvisningar meddelas samtliga understödsorgan och organ för offentlig arbetsförmedling. Med den av mig sålunda ifrågasatta anordningen synes mig böra följa, att intill dess ovanberörda beslut meddelats, vederbörande arbetsförmedlingsorgan icke behöver anse sig vara genom stadgandena angående understödsverksamheten förpliktade att hänvisa arbetslösa till blockerat arbete.

Därest vid behandling inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott av fråga, som förut nämnts, enighet icke uppnås, skall frågan av utskottet underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För att dylika frågor, då de av Kungl. Maj:t upptagas till behandling, skola vara i största möjliga mån allsidigt utredda och belysta, torde böra till sättas en nämnd, bestående av tre å hithörande områden förfarna personer, vilken nämnd skall hava att på anmodan av chefen för socialdepartementet avgiva utlåtande i berörda frågor. Innan Kungl. Maj:t fattar sitt beslut, lärar ock tillfälle böra beredas landsorganisationen och svenska arbetsgivarföreningen att yttra sig.»

Till ledamöter i ovannämnda tremannanämnd utsågos f. d. rådmannen Allan Cederborg, vilken tillika skulle vara nämndens ordförande, professorn Osten Undén och ordföranden i arbetsrådet, byråchefen Sigurd Ribbing.

I en kommuniké, som samma dag offentliggjordes för att belysa regeringens uppfattning rörande arbetslöshetspolitiken, framhölls bl. a. att icke »någon schematisk och de olika möjligheterna verkligen uttömmande regel att behandla spörsmålet om arbetslöshetsunderstöd vid konflikter syntes kunna utformas utöver den av arbetslöshetskommissionen samfällt hävdade allmänna principen, att understöd icke må utgå till de i konflikt *direkt* deltagande, eller i händelse av *allmän* konflikt till arbetare i det fack, som befinner sig i konflikt».

Efter den 10 mars 1922 skulle sålunda följande direktiv tillämpas vid kollisioner mellan arbetslöshetsunderstöd och arbetskonflikt. Vid allmän konflikt skulle generell avstängning ske av samtliga arbetslösa inom facket på orten resp. inom landet. Vid partiell konflikt skulle ett av arbetslöshetskommissionens arbetsutskott fattat enhälligt beslut bliva gällande. Förelåg icke enighet inom utskottet, skulle ärendet automatiskt hänskjutas till Kungl. Maj:t och varje åtgärd uppskjutas i avvaktan på Kungl. Maj:ts i viss ordning fattade beslut.

Redan under april månad 1922 ställdes kommissionen inför uppgiften att på den utbrutna lockouten inom sågverksindustrien tillämpa de nya anvisningarna. Arbetsutskottet beslöt enhälligt den 10 april 1922 att från nödhjälpsarbete och understöd avstänga envar arbetslös, som haft sin senaste, mera varaktiga anställning inom sågverksindustrien. Detta kommissionens beslut överklagades den 13 april s. å. av det kommunistiska arbetarpartiets styrelse. I utlåtande häröver hemställde kommissionen den 24 april, att besvären skulle lämnas utan avseende, men hade härvid ledamoten av arbetsutskottet, hr Hagman, ett särskilt yttrande med hemställan om tillämpning av »en regel bakåt» på tre månader vid sågverksarbetares avstängande, enligt vilken alla de sågverksarbetare, som före nämnda tid varit arbetslösa, icke skulle drabbas av avstängning. Kungl. Maj:t lämnade emellertid genom beslut den 5 maj 1922 besvären utan avseende och fastställde sålunda kommissionens beslut.

Gällande
direktiv för
tiden 10 mars
— 9 juni
1922.

Statsutskottets
uttalanden vid 1922
års riksdag.

Under tiden hade propositionen n:r 11 angående anslag till arbetslöshetens bekämpande varit under behandling inom riksdagens statsutskott. Utskottet hade därvid icke kunnat undgå att ingå på den aktuella frågan om arbetslöshetsunderstöd och konflikter. I sitt memorial n:r 118 av den 29 maj anförde också statsutskottet:

»I fråga om dessa spörsmål vill utskottet för sin del uttala, att den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden lär böra vidhållas jämväl i fråga om arbetslöshetspolitiken. Så skulle dock icke vara fallet, därest vid arbetskonflikt understöd utginge till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med de i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. När arbetslöshetskommissionen också enat sig om — och Kungl. Maj:t härutinnan icke gjort ändring — att vid konflikt av allmän karaktär låta avstängningsåtgärder drabba icke blott arbetare vid de direkt berörda arbetsställena utan även andra arbetare inom samma industrigen, innebär detta just en tillämpning av ifrågavarande princip; och skälet härför är uppenbarligen, att konfliktens utgång berör icke blott de förras utan även de senares intressen.

Så vitt utskottet kan finna, föreligger i detta hänseende icke någon principiell skillnad mellan allmänna och partiella konflikter. Många gånger torde strider å arbetsmarknaden, som uppträda under den partiella konfliktens form, i själva verket vara ett led i en genomgående plan, avsedd att förändra löne- och arbetsvillkoren inom hela yrket, respektive industrier. Där detta är förhållandet, synas i nu ifrågavarande hänseende böra tillämpas samma principer som vid allmänna konflikter, nämligen att all hjälpverksamhet från det allmännas sida upphör. Utskottet förbiser dock icke, att undantagsfall kunna inträffa, då en partiell konflikt har annan anledning och innebörd än den nu angivna. Såsom sådana kunna betraktas de partiella konflikter, vilka icke kunna skäligen anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket på orten, respektive landet. Vid dessa bör avstängning endast gälla de i konflikten direkt deltagande.

Med avseende å prövningen av frågan om partiell konflikts inverkan på hjälpverksamheten, lærer nu gälla, att, om enighet icke vinnes inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott, frågan skall hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande. Under tiden utgår understöd till alla arbetslösa inom facket, vilka ej direkt beröras av konflikten. Understöd kan sålunda komma att utgå under flera veckor, även om det sedermera vid den slutliga prövningen befunnits, att så rätteligen icke bort ske. Utskottet finner icke en sådan ordning tillfredsställande. Till en början må erinras, att det torde vara kommun obetaget att, oberoende av de statliga myndigheternas uppfattning, anse arbetskonflikt vara av beskaffenhet att böra föranleda avstängning. Enligt utskottets uppfattning bör dock prövningen av konflikters karaktär förläggas till arbetslöshetskommissionen, vilken för detta ändamål har att hos de lokala arbetslöshetskommittéerna inskräpa nödvändigheten att till kommissionen omedelbart anmäla inträffade arbetskonflikter inom fack, för vars arbetslösa hjälpverksamhet pågår i orten. Kommissionens arbetsutskott prövar ofördröjligen konfliktens karaktär samt meddelar beslut, vilket genast skall gå i verkställighet. Har inom utskottet rätt olika meningar, hänskjutes ärendet till Kungl. Maj:ts avgörande. Därest utskottet beslutat hjälpverksamhetens upphörande, skall detta gälla till dess Kungl. Maj:t till äventyrs

ändrat utskottets beslut, i vilket fall understöd utbetalas även för tid, avstängning ägt rum.

Med sammanfattande av vad nu anförts, vill utskottet, på samma gång utskottet fasthåller vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande, såsom riktlinjer för dessa grundens tillämpning i fortsättningen vid fall av arbetskonflikt angiva,

att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten;

att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, dock icke i de fall, då densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten, respektive landet;

att vid såväl allmänna som partiella konflikter vederbörande kommunala arbetslöshetskommitté omedelbart skall underställa arbetslöshetskommissionen frågan om konfliktens karaktär, därvid kommissionens arbetsutskott har att, därest konflikten prövas hava karaktären av allmän eller därmed likställd partiell konflikt, ofördröjligen meddela beslut, vilket genast skall verkställas;

samt att, därest enighet inom utskottet ej uppnås i fråga om partiell konflikts karaktär av allmän, ärendet skall hänskjutas till Kungl. Maj:t, varvid dock ovannämnda beslut beträffande hjälpverksamheten skall bestå i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut.»

Beträffande den nuvarande hjälpverksamhetens förhållande till andra slag av arbetskonflikter, såsom strejker och blockader vid statligt nödhjälpsarbete, s. k. blockad för ny arbetskraft, konflikt som indirekt arbetslöshetsorsak m. fl., förklarade sig utskottet ingenting hava att erinra gentemot den praxis, som arbetslöshetskommissionen utbildat och som meddelats vederbörande hjälporgan genom cirkulär.

Gentemot statsutskottets utlåtande på dessa punkter förelåg ingen reservation. Det biträdades också av riksdagens bägge kamrar. Riksdagsskrivelsen i ärendet av den 7 juni 1922 översändes av Kungl. Maj:t den 9 juni 1922 till arbetslöshetskommissionen för efterrättelse.

De nya, av riksdagen och Kungl. Maj:t fastställda direktiven inneburo så *Nu gällande direktiv.* till vida en ändring av besluten av den 10 mars, att ovan anförda norm angivits för bedömandet av partiella konflikter, och att ett beslut av arbetsutskottets majoritet genast skulle gå i verkställighet utan hänsyn till ärendets eventuella hänskjutande till Kungl. Maj:t. Därjämte hade statsutskottet funnit sig böra betona, att det vore kommun obetaget att, oberoende av statlig myndighets uppfattning, anse arbetskonflikt vara av beskaffenhet att böra föranleda avstängning, i vilket fall statsbidraget till understödsverksamheten automatiskt upphörde. Utskottet hade likaledes framhållit, att, jämlikt den offentliga arbetsförmedlingens principer, arbetsanvisningen skulle fortgå oberoende av arbetskonflikt. Beträffande anvisningen av understödda arbetslösa till blockerat arbetsställe skulle sådan visserligen kunna ske, men riksdagen gjorde ingen ändring i beslutet av den 10 mars, att ingen skyldighet skulle föreligga för den arbetslöse att antaga sålunda erbjudet arbete. I stället för denna anvisningsprocedur vid partiell konflikt uppställde statsutskottet nyssnämnda regler för sådan konflikts bedömande. Någon ändring gjordes icke heller med avseende å det s. k. liberum veto inom kommis-

sionens arbetsutskott, enligt vilket ett avgörande om arten av en partiell konflikt automatiskt skall hänskjutas till Kungl. Maj:t, därest enighet ej uppnåtts inom arbetsutskottet. De nya direktiven stadfäste vidare ånyo den från början tilllämpade praxis, att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, skola avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten.

Kommissionens praxis. Genom dessa nya direktiv voro otvivelaktigt från statsmakternas sida klarare riktlinjer angivna för dessa svårbedömda spörsmåls behandling. Arbetslöshetskommissionen får också vitsorda, att dess arbetsutskott, bestående av understecknad Pegelow, generaldirektören Huss, byråchefen Järte samt riksdagsmännen extra byråassistenten Hagman och ledamoten av arbetsrådet Holmström, haft motsvarande fördel härav i sin verksamhet, vilken på detta område onekligen har karaktären av arbetsdomstol med Konungen i statsrådet som överinstans. Omfattningen av denna verksamhet för tiden 1 mars 1921—1 mars 1923 framgår av vidstående tablå.

Förutom de i tablåen angivna anmäldes ett 50-tal andra konflikter, rörande vilka beslut av olika skäl ej erfordrades. För varje vecka under de tvenne sista åren har sålunda i medeltal förekommit minst en arbetskonflikt av beskaffenhet att beröra hjälpverksamheten. Varje beslut föregås städse av en på upplysningar från vederbörande lokala arbetslöshetskommittéer samt från berörda arbetsgivar- och fackorganisationer grundad utredning. Av de mera märkliga konflikter, som efter den 10 mars 1922 kommit under behandling, torde en syndikalistblockad av telegrafverkets kabelbygge Stockholm—Göteborg böra omnämnas, varvid arbetsutskottet, med stöd av uttalandet till statsrådsprotokollet den 10 mars 1922, »att sådana fall förvisso kunna förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till arbetargrupper blockadpåbud», enhälligt beslöt, att efter rekvisition av telegrafverket hos den offentliga arbetsförmedlingen i första rummet för lossning av blockerade järnvägsvagnar i Västerås anvisning jämväl av understödda arbetslösa skulle ske och vägran medföra avstängning. Alla de för ifrågavarande arbete lämpliga arbetslösa, som vid sin dagliga kontrollanmälan på arbetsförmedlingen anvisades till arbetet, förklarade sig förhindrade att åtaga sig arbetet med ovannämnd påföljd. Blockaden blev emellertid snart hävd, och därefter utgick understöd på nytt.

Ifråga om kommissionens politik vid konflikter vid statliga nödhjälpsarbeten har ingen förändring skett i kommissionens ursprungliga och av statsmakterna godkända förfarande, utan entledigas efter medgiven kortare frist de strejkande vid sådana arbetsplatser och anvisas i deras ställe understödda arbetslösa, vilka vid vägran att antaga det sålunda erbjudna nödhjälpsarbetet förlora sitt understöd.

Något arbetsutskottets beslut i konfliktärende har hittills icke blivit hänskjutet till Kungl. Maj:t på den grund att enighet städse blivit uppnådd. Först vid arbetsutskottets beslut den 23 sistlidne februari att förklara några av de för närvarande pågående partiella konflikterna inom den mekaniska verkstadsindustrin vara av allmän natur, anmälde herrar Hagman och Holmström reservation. Årendet har emellertid ännu icke blivit överlämnat till Kungl. Maj:t, när kommissionen med hänsyn till den inom ifrågavarande fack igångsatta medlingsaktionen ansett sig böra dröja med beslutets verkställande. Vad angår om konflikten vid Nydqvist

Arbetslöshetskommissionens beslut rörande konflikter på öppna arbetsmarknaden under tiden 1 mars 1921—28 februari 1923.

(Enligt kommissionens protokoll.)

1	2	3	4	5
Yrkesgren	Antal konflikter	Kommissionen beslöt i nedan angivna antal fall		Anmärkningar
		avstängning	ingen avstängning	
Betodling	1	1	—	En konflikt allmän inom hela landet.
Bruksindustri	12	12	—	
Byggnadsindustri	9	7	2	
Byggnadsämnesindustri	2	2	—	
Elektrisk o. elektrokemisk industri	4	4	—	
Glasbruk	2	1	1	Allmän inom hela landet.
Gruvindustri	1	1	—	
Hamn- och staveriarbete	3	3	—	
Handel	1	1	—	
Konstgödningsindustri	2	2	—	
Målareyrket	7	7	—	Allmänna inom hela landet.
Rörledningsfacket	1	1	—	
Sjömansyrket	1	1	—	
Skogsarbete och flottning	3	3	—	
Stenindustri	1	1	—	
Sågverksindustri	2	2	—	En konflikt allmän inom hela landet.
Textilindustri	2	2	—	
Träindustri	3	3	—	
Trämasse- och pappersindustri	2	2	—	
Varvsindustri	3	3	—	
Verkstadsindustri	19	19	—	
Övriga	4	4	—	
Summa	85	82	3	

och Holms mekaniska verkstad i Trollhättan, som utbrutit tidigare än de övriga (se Bilaga 2), hade arbetsutskottet vid sammanträde den 25 januari 1923 bedömt denna som allmän inom industrien för orten och genast beslutat om motsvarande avstängning.

Innan ovannämnda beslut beträffande de övriga uppkomna lokala konflikterna inom mekaniska verkstadsindustrien blivit fattat, hade arbetsutskottet den 1 februari 1923 tagit ställning till de då inom järnbruks-, pappersmasse- *Avstängningskonflikterna inom mekaniska verkstadsindustrien blivit fattat, hade arbetsutskottet garna vid nu pågående konflikter.*

och sågverksindustrierna utbrutna lockouterna. (För dessas orsaker och hitillsvarande förlopp redogöres likaledes i Bilaga 2.) Arbetsutskottet beslöt därvid enhälligt att verkställa avstängning av samtliga till nämnda industrier hörande arbetslösa från åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd ävensom från anställning vid såväl de statliga nödhjälpsarbetena som de kommunala arbetsföretag, till vilka bidrag av statsmedel utgår enligt kap. 2 i kungörelsen den 7 juli 1922 (s. k. statskommunala arbeten). Kommissionen tillät sig dock att beträffande de från södra Sveriges statsarbeten till Norrlands statsarbetens arbetsplatser översända arbetslösa av ifrågavarande kategori göra den modifikation, att de fingo tills vidare och intill dess annorlunda bestämdes kvarbliva vid Norrlands statsarbetens förläggningar, med undantag likväl för de inom Gävleborgs län sysselsatta, som omedelbart skulle entledigas och hemskickas.

Avstängningarnas omfattning framgår av följande tablå:

	Antal avstängda arbetslösa d. 10/2 1923		
	från understöd	från statliga nödhjälps- arbeten	Summa
Från järnbruksindustrien	2,171	851	3,022
» pappersmasseindustrien	12	212	224
» sågverksindustrien	122	682	804
	2,305	1,745	4,050

Arbetsutskottets beslut var, som sagt, i detta fall enhälligt. Arbetarrepresentanterna inom kommissionen hemställde emellertid, att kommissionen i framställning till Kungl. Maj:t, med hänsyn till arbetslöshetens långvarighet och det därav vållade nödläget för de sålunda avstängda, skulle föreslå utverkande av lindringar i gällande direktiv. I betraktande av att ett likartat fall i fjol våras varit underställt Kungl. Maj:ts prövning, nämligen den förut omnämnda sågverkslockouten under april månad 1922, samt att de av statsmakterna på nytt i juni 1922 fastställda direktiven på denna punkt voro klara och otvetydiga, fann sig kommissionens majoritet böra avslå arbetarrepresentanternas förslag.

Propositionens motiver. Kungl. Maj:t upptog emellertid deras tanke i sin den 13 februari 1923 dagtecknade proposition nr 52. Med avseende å de av statsmakterna fastställda bestämmelserna rörande hjälpverksamhetens handhavande i fall av arbetskonflikt föreslås däri sådan modifikation, att den, som vid konflikts utbrott inom ett fack var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack. Till stöd för detta förslag framhålles huvudsakligen, att under vanliga förhållanden de vid utbrottet av en konflikt arbetslösa endast hava en kortare arbetslöshetstid bakom sig, varför de äga ett gemensamt intresse med sina yrkeskamrater samt en mer eller mindre stark förhoppning att inom en nära framtid åter få anställning i yrket samt bliva delaktiga av det, som kan vinnas genom arbetsstriden, men att under den nuvarande enastående långvariga arbetslösheten i väsentlig mån andra förhållanden råda, så att många, särskilt inom järnbruksindustrien, förlorat sambandet med sitt förra yrke samt att man kan förutse en sådan utveckling på det ekonomiska området,

att ett avsevärt antal av de nu arbetslösa industriarbetarna åtminstone under de närmaste åren icke kunna vinna anställning inom sitt gamla yrke. I nu nämnda och likartade fall, då de arbetslösa måste anses vara praktiskt taget oberoende av konflikten, borde meddelandet av arbetslöshetshjälp icke rimligen betraktas såsom något ingrepp i konflikten till arbetarpartens förmån. Humanitära skäl och den naturliga rättskänslan talade däremot starkt för att sådana arbetslösa finge behålla arbetslöshetshjälp; i annat fall torde de i stor utsträckning falla fattigvården till last, något som under nuvarande ekonomiska förhållanden vore ägnat att väcka bekymmer även med hänsyn till vederbörande kommuner.

Med hänsyn till de önskemål, som från statsutskottets sida uttalats, har kommissionen ansett sig böra i den mån förhållandena medgivit, åvägabringa närmare belysning av de berörda frågorna. *Tillgänglig hjälp för arbetslösa.*

Till en början torde vara lämpligt att i korthet redogöra för de olika slag av hjälpverksamhet, som finnas att tillgå för arbetslösas bispringande. *Den offentliga arbetslöshets-hjälpen.*

Beträffande den av stat och kommun anordnade provisoriska hjälpverksamheten för arbetslösa torde här endast böra hänvisas till vad härom redan anförts och i övrigt är allmänt känt.

Erinras bör emellertid, att på några håll kommunala medel anvisats och använts till understödande av arbetslösa, utan att arbetslöshetskommissionen jämlikt gällande bestämmelser för den offentliga arbetslöshetshjälpen lämnat medgivande därtill. Frågan om sådan anordnings lagenlighet lämnar på besvärsvägen vara underställt Kungl. Maj:ts prövning.

Oberoende av sistberörda frågor har kommun givetvis rätt att i den utsträckning och på de villkor den finner lämpligt anordna kommunala nödhjulsarbeten. Det lär även hava hänt, att sådana igångsatts i direkt syfte att bereda utkomst åt strejkande arbetare. *Kommunala nödhjulsarbeten.*

Beträffande fattigvårdens ställning till de arbetslösas försörjande har kommissionen inhämtat följande: *Fattigvården.*

Förutsättningen för *skyldigheten* att lämna fattigvård enligt 1 § i gällande fattigvårdslag är, att den behövande är minderårig eller på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kropps- eller själskrafter är oförmögen att försörja sig. Med oförmågan till arbete avses ej en absolut sådan utan oförmåga att genom arbete skaffa sig vad som erfordras till livets uppehälle. Den, som på grund av arbetslöshet ej kan försörja sig, är sålunda utesluten från hjälp enligt 1 §. I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen år 1918 uttalades, att det var mindre angeläget att inbegripa arbetslöshet, då med den föreslagna utvidgningen av området för den obligatoriska fattigvården sådan skulle utgå till den arbetslöses hustru eller minderåriga barn, vilka befinna sig i den belägenhet, som omförmäles i 1 §.

Det särskilda utskott, som vid 1918 års riksdag behandlade förslaget till den nya fattigvårdslagen, ansåg ej heller att arbetslösheten skulle inbegripas i 1 §, men utskottet tillade: »Emellertid kunna understundom inträffa fall, då samhället ej kan undgå att avhjälpa ett föreliggande behov. Ett inordnande av sådana fall under 1 § skulle dock innebära ett borttagande av den begränsning, som man velat giva åt den obligatoriska fattigvården, och bör således ej äga rum.

Då det likväl måste anses vara av vikt, att fattigvårdssamhället erinras om att det bör inskrida även i dylika fall, har utskottet ansett sig böra föreslå ett tillägg härom i 2 §.

Denna paragraf ger fattigvårdsstyrelsen rättighet att lämna hjälp även i andra fall, för den händelse kommunen ej bestämt annorlunda. Paragrafen har följande lydelse:

»För beviljande av fattigvård i andra fall än dem, vilka i 1 § omförmälas, äger fattigvårdssamhälle bestämma de grunder, som böra av samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att meddela fattigvård, i den mån styrelsen prövar nödigt. Fattigvårdssamhälle och fattigvårdsstyrelse hava härvid att, på sätt i 23 § sägs, ombesörja, att den, som finnes vara i behov av fattigvård, erhåller sådan».

Den sista punkten tillades under riksdagsbehandlingen.

Beträffande den fattigvård, som meddelas enligt 2 § skiljer den sig från den obligatoriska (enl. 1 §) däri, att fattigvård ej ersättes av försörjningspliktigt hemortssamhälle, landsting eller staten, men däremot föreligger i båda fallen skyldighet för understödstagare att återgälda densamma.

Bestämmelserna härom återfinnas i 62 §: »Fattigvårdsstyrelse äger att av den, som åtnjutit fattigvård, uttaga ersättning därför, i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift. För fattigvård, som någon erhållit, innan han fyllt sexton år, må ersättning dock icke uttagas ur hans arbetsförtjänst».

Beträffande rätten att uttaga ersättning hos försörjningspliktig föreligger sådan enligt 63 §, när fattigvård utgått enligt 1 § men ej enligt 2 §. Paragrafen har följande lydelse:

»Har fattigvårdssamhälle tillskyndats kostnad för fattigvård, som enligt 1 § lämnats någon, för vilkens försörjning skyldeman eller annan enligt 3 eller 4 § bort ansvara, äger fattigvårdsstyrelsen att av den, vilken ansvarigheten åligger, uttaga ersättning för denna kostnad, i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift.»

Enligt 37 § torde fattigvårdsstyrelse ha skyldighet att taga initiativ till åtgärder, bland annat, när på grund av förhållandena utom riket vållad allmän kristid, nöd i större utsträckning kan befaras uppkomma inom samhället. Fattigvårdsstyrelsen har då att göra framställning till kommunen för vidtagande av erforderliga åtgärder — t. ex. att särskilda medel ställas till fattigvårdsstyrelsens förfogande för understöd åt arbetslösa. Därvid kan i enlighet med 64 § fattigvårdssamhället bestämma »huruvida ersättningsskyldighet, varom i 62 och 63 §§ stadgas, skall äga rum för understöd, som utlämnas av dessa medel».

Vid meddelande av fattigvård, såväl enligt 1 § som 2 §, skola vissa principer följas, vilka meddelas i 25—28 och 30 §§. Enligt dessa skall, innan fattigvård beviljas, en undersökning ske av den nödställdes levnadsförhållanden och fattigvårdsbehov samt huru behovet på lämpligaste sätt skall kunna avhjälpas. Vidare skall understödet lämnas på så sätt, att den behövande, såvitt möjligt, blir i stånd att för framtiden försörja sig. Fördenskull bör fattigvårdsstyrelsen göra sig noga underrättad om de arbetstillfällen, som givas, för att kunna anvisa arbete åt hjälpsökande, vilken är arbetsför, och, om arbetsförmedlingsanstalt finnes i orten, i sådant syfte samarbeta med denna. Understödet i hemmet bör ej lämnas åt den, vilkens behov är förorsakat av dryckenskap eller arbetsovillighet, och ej heller, när anledning eljest finnes till antagande, att understödet icke kommer till

behörig användning. Slutligen skall fattigvårdsstyrelsen vaka över att beviljat understöd behörigen användes. I de reglementen, som fastställts för varje fattigvårdssamhälle och vari arbetssättet närmare angives, är i regel tillsynen anförtrord den ledamot, till vars distrikt understödstagaren hör.

Fattigvårdsstyrelsernas befattning med arbetslösheten har efter den nya fattigvårdslagens tillkomst ej varit särdeles omfattande, enär den av stat och kommun anordnade hjälpverksamheten för arbetslösa gjort fattigvårdens inskrifande i stort sett obehövt. Emellertid har fattigvården ändock på sina håll haft en stor påkänning av arbetslösheten. Sålunda har fattigvård i många fall måst lämnas äldre föräldrar, vilka tidigare erhållit hjälp av en son, som på grund av arbetslöshet ej längre kunnat understödja föräldrarna. Vidare har hyreshjälp och sjukhjälp måst lämnas i stor utsträckning och i allmänhet, när extra svårigheter stött till. På sina håll — även å landsbygden — har bespisning anordnats i skolorna för arbetslösa personers barn. Antalet av fattigvården understödda, utom äktenskapet födda barn, har också ökats på grund av barnafädernas oförmåga att betala uppfostringsbidrag. På några håll har framställning om hjälp gjorts från personer, som ej äro arbetslösa, men i följd av minskad arbetsinkomst ej kunnat försörja sig (korttidsarbetare). Även har förekommit, att i nödhjälpsarbeten sysselsatta personer måst anlita fattigvården, enär lönen varit otillräcklig för underhåll av deras stora familjer.

I en del fall har understöd till arbetslösa lämnats enligt bestämmelserna i 64 §, varav följt, att ersättningsskyldighet i dessa fall ej förelegat.

Vad särskilt angår understöd till personer, indragna i konflikt, torde i något mindre antal fall understöd ha utgått till sådana. När på grund av långvariga konflikter familjerna blivit utarmade, har sådant understöd måst lämnas. På en plats har på grund av en blockad, upprätthållen blott av en minoritet bland arbetarna, fattigvården måst omhändertaga ett jämförelsevis stort antal familjer. Även har förekommit vid strejker å nödhjälpsföretag, att fattigvården måst inskrida.

I regel torde vid dessa tillfällen understödet varit avsett för familjen, men givetvis har detsamma även kommit den arbetslöse till del. Huruvida det utgått enligt 1 eller 2 §, ha nog fattigvårdsstyrelserna själva varit i ovisshet om. Något formellt eftergivande av ersättningsskyldigheten torde ej ha förekommit, men å andra sidan har största hänsynfullhet visats från kommunens sida och endast i undantagsfall ha vederbörande blivit krävda å det lämnade beloppet, t. ex. när ett arv bekommit eller dylikt.

I Stockholm lära i konflikt indragna personer i viss utsträckning anlita fattigvården. Därvid har, på något undantag när, ordnats så att vederbörande anmodats återbetala understödet med vissa belopp i månaden, och söker man i görligaste mån utfå ersättning genom överenskommelse. I regel synes ej ersättningsbeloppet ha blivit omedelbart avskrivet vid understödets beviljande.

Organiserad understödsverksamhet vid *ofrivillig arbetslöshet* utövas inom ett 20-tal fackförbund. Verksamheten är vanligen ordnad genom särskilda arbetslöshetskassor, vilka dock äro intimt knutna till förbunden såväl organisatoriskt som ekonomiskt. Inbetalningen av avgifterna till arbetslöshetskassorna sker nämligen i regel icke fristående, utan upptagas avgifterna i samband med inbetalningen av kontingenterna till fackförbunden och sker fördelningen av respektive belopp enligt i stadgarna fastställda grunder. Medlemskap i arbetslöshetskassa blir på så

Fackförbundens understödsverksamhet.
a) Arbetslöshetskassor.

sätt obligatorisk för alla fackförbundsmedlemmar. Det nära sambandet mellan förbunds-(konflikt-)kassan och arbetslöshetskassan framträder särskilt starkt inom metallindustriarbetarförbundet. I stadgarna för dess arbetslöshetskassa heter det: »Skulle de (i förestående mom.) angivna avsättningsbeloppen på grund av större arbetslöshet visa sig otillräckliga, äger verkställande utskottet att från förbunds-kassan, såvida den överstiger stadgat minimibelopp, överföra erforderliga belopp». Dylik bestämmelse synes icke förekomma inom något annat förbund, utan vanligen stadgas, att förbundsstyrelsen äger rätt att höja avgifterna eller eventuellt nedsätta understödsbeloppen för viss tid, om avgifterna till arbetslöshetskassan visa sig otillräckliga.

Ifråga om de allmänna villkoren för medlems rätt till arbetslöshetsunderstöd, om understöd tidens längd, understödets storlek, kontingenter m. m. ha meddelats vissa jämförande uppgifter i bilaga III till socialförsäkringskommitténs betänkande III.

Självfallet synes vara, att understöd ur arbetslöshetskassa icke skall utgå till i konflikt indragna medlemmar. Enligt metallindustriarbetarförbundets stadgar kan »medlem, som deltagar i strejk eller lockout icke under den tid sådan pågår, uppbära understöd ur arbetslöshetskassan». Förhållandet är emellertid ej alltid lika klart. Inom gjutareförbundet utbetalas ej understöd till medlemmar, som »deltaga i strejk eller lockout under den tid sådant understöd uppbäres». Härav framgår icke, huruvida under en av förbundet icke understödd konflikt den genom konflikten arbetslöse kan uppbära understöd ur arbetslöshetskassan. Hos måleriarbetarförbundet heter det återigen, att understöd icke utbetalas »vid strejk eller lockout», varav man är berättigad sluta till att all understödsverksamhet i denna form upphör vid konflikttillfällen. Om så vore förhållandet, borde arbetslösa medlemmar överföras till »i konflikten indragna» och erhålla understöd i denna egenskap. Måleriarbetarförbundets stadgar lämna ingen upplysning härom. Av metallindustriarbetar- och gjutareförbundens stadgar framgår däremot indirekt, att sådan överflyttning icke äger rum: »I händelse större konflikter nödvändiggöra sänkt konfliktunderstöd, skall för arbetslöshetskassans understödsbelopp proportionerlig sänkning av verkställande utskottet vidtagas.»

Enligt uppgift från fackförbunden tillämpas med avseende å arbetslöshetsunderstöd den praxis, att arbetslösa medlemmar fortsätta att uppbära arbetslöshetsunderstöd (som vanligen är lägre än konfliktunderstöd), även om de i arbete stående medlemmarna bliva indragna i strejk eller lockout.

b) Understöd
vid arbets-
konflikt.

I detta sammanhang torde även böra redogöras för *fackorganisationernas understödsverksamhet vid fall av arbetskonflikt*.

Enligt stadgarna för *landsorganisationen* har denna bl. a. till uppgift att understödja anslutna organisationer »vid de tillfällen, då arbetsgivarna genom lockout söka hindra organisationsarbetet eller arbetarnas försök att förbättra sina avlöningsförhållanden; ävensom vid alla tillfällen, då föreningsrätten hotas och arbetarna utestängas vid försök att bilda organisationer samt vid lönenedsättningar». Landsorganisationen har sålunda i första hand karaktären av en försvarsorganisation, som vid lockouter skall ekonomiskt stödja till densamma anslutna fackförbund. Om ett förbunds medlemmar utestängas från arbete genom lockout, äger sålunda förbundet rätt att erhålla understöd av landsorganisationen. Förutsättningen är dock, att antalet deltagare i lockout överstiger 3 % av förbundets

hela medlemsantal. Till och med 3 % av dess medlemsantal understödes alltid av förbundet självt. De bestämmelser, som hava avseende härå, äro av följande lydelse:

»Planerar förbund, som tillhör landsorganisationen, strejk, om vilken kan antagas, att den länder till lockout av så stor omfattning, att till densamma fordras landsorganisationens understöd, skall förbundsstyrelsen inrapportera förhållandet till landssekretariatet, därvid bifogande alla upplysningar, som med saken äga sammanhang.

Ingen strejk får tillgripas, som kan väntas föranleda lockout, med mindre sekretariatet därtill lämnat sitt bifall. Över inrapporterat beslut om strejk skall sekretariatet inom loppet av 8 dagar avgiva utlåtande om sådan strejk med landsorganisationens stöd får tillgripas eller ej.»

Understöd från landsorganisationen utgår tidigast 14 dagar efter konflikts utbrott (med vissa undantag i speciella fall). Medlemmar, som tillhört sina resp. fackförbund i minst 2 månader och i övrigt fylla de villkor förbunds- och avdelningsstadgarna bestämma härför, kunna erhålla understöd.

Landsorganisationen har även — sedan år 1909 — åtagit sig att lämna understöd vid av densamma påkallad sympatiststrejk. Understödsbeloppet utgör högst 6 kr. till helt och 4 kr. till halvt betalande medlem per vecka.

Fackförbundens understödsverksamhet vid konflikter är inriktad lika mycket på s. k. anfallsrörelser som försvarsåtgärder. Understöd lämnas i båda fallen, men ha förbunden beträffande de förstnämnda (strejker) i regel erhållit större möjlighet att begränsa understödsskyldighetens inträdande.

Såsom exempel på vanligen förekommande villkor för understöd vid konflikt må anföras följande, hämtade ur sågverksindustriarbetarförbundets stadgar:

då en av förbundsstyrelsen godkänd strejk kommit till stånd;

då lockout blir följden på grund av gjord och av förbundsstyrelsen godkänd framställning, utan att avdelningen kan anses, genom att hava handlat i strid mot stadgarna eller mot förbundsstyrelsens givna förhållningsregler, bidragit därtill;

då medlemmarna blivit indragna i konflikt till följd av strejk eller lockout, som föres av annat fackförbund;

då lockout eller arbetsavstängning kommer till stånd i avsikt att hindra medlemmarna att tillhöra förbundet.

Enligt metallindustriarbetarförbundets stadgar äga i konflikt indragna medlemmar rätt till understöd: vid av verkställande utskottet godkänd strejk, vid strejk av andra till landsorganisationen anslutna fackförbund, vari förbundsmedlemmar indragas, vid av arbetsgivaren eller dennes organisation iverksatt lockout samt vid strider om arbetarnas föreningsrätt.

Förutsättning för understöds lämnande vid lockout är, att framställning till arbetsgivare (som föranlett lockout) blivit behandlad av vederbörande avdelning i viss ordning och att förbundsstyrelsens utlåtande inhämtats, om fordringarna kunnat anses berättigade samt om inga hindrande skäl förelegat att vid åsyftad tidpunkt göra framställning. Inom några förbund föreskrives uttryckligen, att uppsägning av avtal eller framställning till arbetsgivare skall godkännas av förbundsstyrelsen (gjutare-, träarbetar-, grov- och fabriksarbetar-, skrädderiarbetarförbunden).

När fråga är om arbetsnedläggelse från avdelnings sida, tillkommer därut-

över särskilda förhållningsregler. Avdelning skall först göra allt för att genom underhandling och utan konflikt söka i godo ordna förhållandena. Vidare skall, om uppgörelse ej vinnes, frågan om arbetsnedläggelse underställas avdelnings eller vissa dess medlemmars prövning enligt särskilda bestämmelser. Slutligen skall förbundsstyrelsens medgivande till arbetsnedläggelse inhämtas. Förbundsstadgarna innehålla i sistnämnda hänseende vanligen klara och bindande föreskrifter, t. ex.: »Ingen avdelning eller grupp därav äger rätt att utan förbundsstyrelsens godkännande utfärda tillkännagivanden i någon form om strejk eller blockad.» (Sågverksindustriarbetarförbundet). »Avdelning, som utan förbundsstyrelsens godkännande vidtager arbetsnedläggelse, har ej rätt till förbundets ekonomiska stöd.» (Måleriarbetarförbundet.) »För vidtagande av arbetsnedläggelse fordras verkställande utskottets medgivande och beslut.» (Metallindustriarbetarförbundet). »Arbetsnedläggelse får under inga förhållanden ske, förrän förbundsstyrelsen härtill lämnat sitt bifall, för så vitt understöd från förbundet önskas.» (Gjutareförbundet.)

Enligt murareförbundets stadgar, som i detta hänseende äro synnerligen oklara, synes understöd kunna utgå vid konflikt, som ej direkt godkänts av förbundsstyrelsen. I stadgarnas § 20 föreskrives beträffande igångsättande av avtals- och lönerörelse, att förbundsstyrelsen skall avgiva utlåtande över avtalsförslag och andra framställningar, innan de lämnas till arbetsgivarna. »Först sedan avdelningen vidtagit de eventuella ändringar, som förbundsstyrelsen, jämlikt förbundets stadgar och kongressbeslut föreslagit, äger den rätt att inlämna förslaget för underhandling till arbetsgivarna. Kan överenskommelse ej uppnås genom underhandling, må avdelningen besluta om vilka åtgärder den anser lämpligt att vidtaga för sakens framgång, varefter detta beslut, med angivande av rösterna för och emot, jämte uppgift om resultat av förda underhandlingar m. m., insändes till förbundsstyrelsen. Denna avgör därefter med hänsyn till förhållandena, huruvida och när avdelningen beslutade åtgärder få vidtagas eller icke». Vidare stadgas i momenten 1 och 2 av § 21, att arbetet icke får nedläggas med mindre $\frac{3}{4}$ majoritet därför uppnåtts å avdelningsmöte samt att underhandling (där så är möjligt med förbundsstyrelsens biträde) skall äga rum för att söka ordna förhållandet utan konflikt. Mom. 3 lyder: »Endast för konflikter, som tillkommit på sätt i dessa moment stadgas, äger avdelning rätt att fordra förbundets understöd». Enligt sistnämnda paragraf synes sålunda en konflikt, med rätt till förbundets understöd, kunna igångsättas av avdelningen utan förbundets medgivande, medan föregående paragraf giver förbundsstyrelsen vidsträckt befogenhet vid prövning av framställda fordringar och åtgärder för »sakens framgång».

För att erhålla understöd vid godkänd konflikt fordras, att medlem skall ha tillhört vederbörande fackförbund under viss tid, växlande mellan 6 månader och 3 år. (I några fall kan lägre understödsbelopp utgå vid kortare tids medlemskap.)

Understöd utbetalas icke, därest konflikt varat kortare tid än 6 dagar (ett par fall 3 eller 4 dagar), och utgår inom vissa förbund fr. o. m. 1:sta dagen (metallindustriarbetar-, målare-, gruvindustriarbetarförbunden m. fl.), inom andra först efter denna karenstid.

Till medlem, som under konflikt erhåller tillfälligt arbete, utgår icke understöd för den tid arbetet varar (pappersindustriarbetar-, sågverksindustriarbetarförbunden). Enligt stadgarna för träarbetarförbundet är medlem skyldig att söka annat arbete på samma eller annan plats, i den mån detta är möjligt. Den

som vägrar att antaga bevisligen erbjudet arbete, mister understödet för så lång tid det erbjudna arbetet kunde ha varat.

Inom murareförbundet utbetalas icke understöd för dag, då arbetet genom naturhinder vanligen avstannar, eller till medlem, om vilken det med säkerhet kan antagas, att han icke velat eller varit i stånd att arbeta, om arbetsförhållandena varit normala.

Organisationernas stadgar innehålla inga direkta bestämmelser, huruvida konfliktunderstöd endast kan utgå till dem, som voro i arbete vid arbetsnedläggelsens utbrott, eller om dåvarande arbetslösa eller permitterade sedermera kunna anses indragna i konflikten och erhålla understöd. Denna fråga är givetvis av betydelse vid långvariga konflikter och särskilt inom förbund, där understödsverksamhet vid oförvårdad arbetslöshet saknas. Det enda fackförbund, som veterligen intagit bestämmelser i detta hänseende, är sågverksindustriarbetarförbundet (har ej arbetslöshetskassa). I dess stadgar återfinnes följande bestämmelse: »Medlemmar, som ej varit med i striden vid dess utbrott eller som komma från andra avdelningar, kunna ej få indragas i striden och erhålla understöd».

Rörande denna fråga har från fackförbunden uppgivits, att möjlighet för arbetslösa medlemmar att vid utbruten konflikt inom den industri (yrke), de tillhöra, uppbära konfliktunderstöd förefinnes inom 5 fackförbund (22,784 medl.) under det att i 24 fackförbund (262,316 medl.) endast de medlemmar, som direkt avbryta sin anställning, erhålla understöd. De förstnämnda förbunden äro blott mindre sådana (jfr tablå i bilaga 3).

Vad angår frågan om arbetslösa fackföreningsmedlemmars ställning till sina fackorganisationer, må till en början erinras, att enligt fackförbundens stadgar arbetslöshet icke medför någon inskränkning i medlems rättigheter inom förbunden. Rätt att deltaga i beslut över fackorganisationens allmänna angelägenheter tillkommer en var, som fyller betingelserna för medlemskap och som erlagt medlemsavgift i föreskriven ordning eller blivit befriad från erläggande av kontingent (s. k. fristämpling). Det sistnämnda förekommer bl. a. vid *oförvårdad arbetslöshet*, strejk eller lockout. Något principiellt hinder för arbetslösa medlemmar att deltaga i beslut, som exempelvis avse påbörjande eller avslutande av arbetskonflikter, föreligger icke inom flera förbund, såvitt man av stadgarna kan bedöma. Då det emellertid synes böra ligga i fackförbundens intresse, att avgörandet i konfliktfrågor tages av de medlemmar, som omedelbart komma att beröras därav, borde man kunna förvänta särskilda regler för besluts fattande i dylika frågor, åsyftande begränsning av rätten att deltaga i besluten.

Vad som i detta hänseende i främsta rummet kommer i åtanke, är givetvis beslut om arbetets nedläggande. Men även andra åtgärder, som, ehuru ej direkt avseende arbetsinställelse, dock omedelbart kunna föranleda och rent av framtvinga sådan, torde böra uppmärksammas. Det gäller särskilt sådana åtgärder som uppsägning av kollektivavtal, framställningar av olika slag till arbetsgivare m. m.

När initiativ till en sådan »avtals- eller lönerörelse» tagits på en arbetsplats, skall enligt fackförbundens stadgar förslaget, för att komma ifråga till vidare handläggning, i regel prövas och godkännas av vederbörande avdelning på möte i vanlig ordning. Någon som helst inskränkning i medlems rätt att härvid deltaga i beslutet finnes tydligen icke. Inom ett par fackförbund föreskrives

Den arbetslöses samhörighet med yrket. Samhörighet med organisation.

t. o. m., att väckt förslag om uppsägning av avtal, genomförande av nytt avtal eller andra krav skall hava godkänts med minst hälften av avdelnings *hela* medlemsantal, innan det kan till vidare åtgärd inom förbunden föranleda. Då det i ett förbunds stadgar heter, att beslut i sådan fråga skall fattas med en majoritet, motsvarande minst $\frac{2}{3}$ av »avdelnings i yrket arbetande medlemmar», torde därmed avses frånskiljande av arbetare inom andra fack, vilka, på grund av att förbundsavdelning för det ena facket ej finnes eller kan bildas å orten, få tillhöra avdelningen; uttrycket torde däremot icke innebära den inskränkningen, att endast vid tillfället i arbete varande medlemmar äga deltaga i avdelningens beslut.

Det vill sålunda synas, som om vid avgörandet i en avdelning av den betydelsefulla frågan, huruvida en löne- eller avtalsrörelse skall igångsättas, en var medlem, även den som är fristämplad på grund av arbetslöshet, äger rätt att avgiva sin röst. Det låter även i vissa fall tänka sig (åtminstone teoretiskt), att arbetslösa medlemmars röster *måste* tagas i anspråk för att över huvud möjliggöra stadgeenligt beslut, även om full enighet råder bland avdelningens medlemmar.

För beslut om arbetsnedläggelse innehålla fackförbundens stadgar i regel särskilda villkor om kvalificerad majoritet eller andra garantier för ett noggrant övervägande. Stadgarna uttrycka emellertid ej alltid fullt klart och tydligt, i vilken mån fackföreningsmedlemmar äga rätt deltaga i sådana beslut och särskilt huruvida arbetslösa medlemmar äro förhindrade därtill eller ej.

En sträng tolkning efter ordalydelsen i de ifrågavarande bestämmelserna synes giva vid handen, att förbud för arbetslösa medlemmar att deltaga i beslut om arbetsnedläggelse icke i något fall föreligger. Vanligen heter det i stadgarna, att »de medlemmar frågan rör» eller »de arbetare saken gäller» äga deltaga i omröstning. Dessa uttryck synas i första hand avse själva arbetsnedläggelsen och alltså böra innefatta endast de arbetare, som vid tillfället stå i arbete och kunna nedlägga detsamma. Men en omröstning, som omfattar fråga om arbetsinställelse, torde i de flesta fall ha till föremål ett underhandlingsresultat, avtalsförslag eller dylikt. »Saken» gäller i sådana fall icke allenast de i arbete varande medlemmarna utan kan i hög grad beröra också medlemmar av fackförening, som tidigare haft sysselsättning på platsen och ånyo kunna väntas få arbete därstädes (permitterade eller avskedade på grund av arbetsbrist).

Inom ett par förbund taga stadgebestämmelserna mera sikte uteslutande på den eventuellt förestående striden. Den kvalificerade majoriteten skall uppnås bland dem, som »direkt beröras av arbetsnedläggelsen» eller »de medlemmar striden beräknas komma att omfatta». Dessa uttryckssätt synas direkt peka på dem, för vilka fackförbundets understödspflicht vid arbetsnedläggelse tages i anspråk, och torde därför knappast kunna inrymma även arbetslösa medlemmar. Ifråga om uttrycket »direkt beröras» ha vederbörande fackförbund också förklarat, att det alltid tillämpats så, att vid strejkomröstning endast de medlemmar fått deltaga, som vid tidpunkten för omröstningen varit sysselsatta å vederbörande verkstad. Inom vissa andra förbund, där omröstning skall ske vid på vederbörligt sätt sammankallat avdelningsmöte, synas åter alla medlemmar i avdelningen, oavsett om de ha sysselsättning vid arbetsplatsen eller ej, äga principiell rätt att deltaga i besluten.

Beträffande beslut om konflikts hävande eller fortsättande förekomma mera sällan särskilda omröstningsbestämmelser, varför man får förutsätta, att beslut

här om i regel skall fattas i vanlig ordning på avdelningsmöte. Där särskilda föreskrifter meddelats, förekomma olika uttrycksätt för omröstningens omfattning: »de i konflikten deltagande medlemmarna» eller »de i konflikten indragna medlemmarna» eller »de medlemmar frågan rör». Förhållandet är sålunda enahanda vid fråga om avslutande av konflikt som vid dess igångsättande, att fackförbundens stadgar i de flesta fall ej giva tillräckligt klart besked, i vilken mån fackföreningarnas arbetslösa medlemmar äro förhindrade att delta i beslut eller äga möjlighet att påverka omröstningsresultatet. I ett aktuellt fall av denna art har vederbörande fackförbund meddelat, att endast de kunna i omröstningen delta, som arbeta på de av konflikten berörda verkstäderna eller äro »på kortare tid permitterade. De, som äro avskedade, hava ingen som helst rätt att delta i omröstningen».

Förestående uttalanden bygga på förefintliga bestämmelser i detta hänseende i organisationernas stadgar. I fråga om den särskilda praxis vid tillämpningen av bestämmelserna, som genom kongress- och styrelsebeslut eller på annat sätt kan ha uppkommit, hava i några fall lämnats upplysningar i bilaga III till landsorganisationens yttrande till kommissionen den 25 februari, ur vilken ovan nämnda meddelande angående omröstning i ett aktuellt fall är hämtat. Landsorganisationen anför själv, att »fackorganisationernas arbetslösa medlemmar i regel icke äga rätt att delta i fackföreningarnas beslut rörande arbetskonflikter.» Till ytterligare belysande av frågan har sedermera genom kommissionen gjorts underhandsförfrågningar hos fackförbunden. Resultatet av denna undersökning föreligger i bilagda *P. M.* angående arbetslösa fackföreningsmedlemmars rätt att delta i behandling av frågor, som röra organisationernas förhållande till arbetsgivare (Bilaga 3), och sammanfattas detta i följande tre huvudpunkter:

Inom 17 fackförbund (136,644 medl.) tillåtas även arbetslösa medlemmar att delta i behandling av frågor om kollektivavtals uppsägning, under det 13 fackförbund (148,456 medl.) icke tillåta detta.

17 fackförbund (136,644 medl.) tillåta, att arbetslösa medlemmar delta i behandlingen av uppgörelse eller förlikningsförslag, medan 13 fackförbund (148,456 medl.) förbehålla denna prövning åt dem, som stå i arbete.

Inom 7 fackförbund (25,866 medl.) äga arbetslösa medlemmar att delta i beslut om arbetsnedläggelse, inom 23 fackförbund (259,234 medl.) förbehålles dem, som stå i arbete, att här om fatta beslut.

I anslutning till de från statsutskottet uttalade önskemålen har kommissionen verkställt vissa statistiska undersökningar på grundval av uppgifter, som införskaffats från arbetslöshetskommittéer och statsarbetena. Dessa undersökningar, som på grund av ärendets brådskande beskaffenhet ej kunnat utsträckas till hela arbetslöshetsklientelet och ej heller kunnat omfatta mer än några grundläggande spørsmål, avse närmast att belysa frågan om arbetslöshetens långvarighet för ej blott de grupper av arbetslösa, som nu drabbats av avstängning i anledning av arbetskonflikt, utan i viss mån även andra arbetargrupper. Med ledning härav låter det sig göra att närmare bedöma, huru en tillämpning av »regeln bakåt» skulle komma att verka dels i den aktuella situationen, dels ock i allmänhet. Ävensom vilka konsekvenser densamma kunde komma att medföra i avseende å det allmännas kostnader för arbetslöshetshjälpen. Då i särskild prome-

Arbetslöshetens långvarighet.

moria (bil. 1) lämnas närmare redogörelse för dessa undersökningar, torde här behöva angivas endast huvuddragen av deras anordnande och resultat.

Utredningen avsåg i första hand dem, som i anledning av pågående konflikter inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrierna drabbats av arbetslöshetskommissionens beslut om avstängning från statlig arbetslöshetshjälp och nödhjälpsarbete. Det ansågs emellertid nödigt att, för möjliggörande av mera generella slutsatser, utsträcka undersökningen jämväl till vissa andra arbetargrupper. Därvid hänvände man sig närmast till de arbetslösa inom den mekaniska verkstadsindustrien å 13 representativa verkstadsorter i landet. Vidare verkställdes en specialundersökning för Stockholm beträffande därvarande arbetslöshetskommittés hela klientel, i den mån detta ej redan innefattats i förenämnda båda undersökningar. Liknande undersökningar hava även genom arbetslöshetskommissionens sociala ombud anordnats i Sundbyberg, Katrineholm och Falun.

Undersökningen rörande järnbruk, sågverk och pappersmassefabriker omfattade 181 orter, men ingingo från 88 av dessa inga uppgifter, i regel av den anledning, att inga arbetare inom ifrågavarande näringsgrenar där blivit avstängda, vanligen av det skälet att de erhållit arbete inom annat arbetsområde. Från övriga 93 orter inkommo tillhopa 2 249 besvarade frågeformulär, av vilka 2 225 kunnat användas för statistisk bearbetning. Undersökningen inom verkstadsindustrien resulterade i 4 707 användbara uppgifter, medan vid arbetslöshetsräkningarna i Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun upplysningar inhämtades rörande tillhopa 1 709 arbetslösa. Sammanlagt inkommo bearbetningsbara uppgifter rörande 8 641 arbetslösa, motsvarande närmare en sjättedel av hela antalet enligt arbetslöshetskommittéernas rapporter den 31 januari 1923 förefintliga sådana (ca 55 500).

Rörande det inkomna materialets beskaffenhet torde kunna fällas det omdöme, att formulären merendels varit noggrant och fullständigt ifyllda, låt vara att den för uppgifternas avgivande tillmätta ytterst knappa tiden nog här och var föranlett bristfälligheter i materialet, vilka vid granskningen blott delvis kunnat avhjälpas. I fråga om tillförlitligheten av de meddelade uppgifterna och särskilt av anteckningarna rörande tillfällig arbetsanställning är det svårt att uttala någon bestämd mening. Arbetslöshetskommittéerna hade anmodats att inhämta kompletterande upplysningar från vederbörande verks- och brukskontor, och synes härigenom, av ingångna skrivelser att döma, en ganska god kontroll, åtminstone vad arbete inom vederbörandes eget fack beträffar, kunnat erhållas på sådana mindre orter, där praktiskt sett egentligen blott ett eller ett par arbetsställen finnas inom resp. branscher. Där så ej är förhållandet och sålunda särskilt inom större samhällen, har kontrollen givetvis ställt sig svårare, men hava kommissionens sociala ombud beträffande av dem besökta orter ansett sig kunna vitsorda, att materialet blivit så gott och tillförlitligt, som under för handen varande förhållanden varit möjligt. För Stockholms vidkommande hava så gott som samtliga uppgifter jämförts med därvarande understödsbyrås registerkort, diariér och ansökningshandlingar, varvid överensstämmelsen mellan dessa anteckningar och de arbetslösas egna uppgifter i regeln varit god. Under alla förhållanden måste dock de framräknade siffrorna betecknas som utpräglade minimisiffror.

Det må emellertid framhållas, att även om primärmaterialet ur mera formell synpunkt kan anses som tillfredsställande, erbjuder det på grund av sin art och de behandlade spörsmålets natur alldeles särskilda svårigheter för en mera

ingående statistisk behandling jämte därmed förknippad gruppering och klassificering. Redan själva arbetslöshetsbegreppet lider ju av en viss oklarhet och mångtydighet, vilken ytterligare ökas genom det för vårt näringsliv så karakteristiska säsongarbetet jämte därmed sammanhängande övergång och växling såväl mellan industri och jordbruk som mellan särskilda industrigrenar. Härigenom möter det stora vanskligheter att draga så klara gränser mellan olika arbetsområden, som ur statistisk synpunkt skulle vara önskvärt, och svårigheterna ha ökats på grund av vissa arbetslöshetspolitiska åtgärder, varigenom det för en arbetslös kan förefalla fördelaktigare att tillhöra en näringsgren än en annan.

Bearbetningen av det vidlyftiga primärmaterialet inriktades i första hand på en *fördelning av de redovisade arbetslösa efter arbetslöshetens varaktighet*, varmed skulle förstås längden av den tidrymd intill 1 februari 1923, under vilken de till undersökningen redovisade oavbrutet saknat anställning. Härvid visade det sig nödigt att verkställa åtminstone fyra olika beräkningar, enär den tid, under vilken vederbörande oavbrutet varit arbetslös, kunde beräknas *antingen* från den tidpunkt under den efter världskrigets avslutande inträdda krisen, då han första gången blivit arbetslös från sin senaste mera stadigvarande anställning, *eller* från tiden för första anmälan såsom arbetslös hos vederbörande arbetslöshetskommitté eller arbetsförmedling *eller* ock från tiden för avslutandet av senaste, fasta eller tillfälliga, arbetsanställning (annan än nödhjälpsarbete) antingen över huvud *eller* ock inom det arbetsområde vederbörande tillhör. Det må emellertid framhållas, att nu nämnda beräkningsgrunder i verkligheten icke äro alltför strängt åtskilda, utan gradvis övergå i varandra. Särskilt gäller det, att ett arbetes rubricering såsom fast eller som tillfällig arbetsanställning inom egen industri kan vara en smaksak med hänsyn därtill, att under den sedan mer än två år rådande depressionstiden det vid många arbetsställen tillämpats den anordningen, att driften varit inställd under kortare eller längre tidsperioder och åter satts i gång, i den mån ordertillgången det medgivit.

Arbetslöshetens varaktighet befinnes te sig rätt olika, allt efter den beräkningsgrund man anlägger.

Utgår man från *senaste mera stadigvarande anställning*, befinnas av de den 1 februari 1923 inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrierna redovisade arbetslösa, vilka utgöra resp. 1,672, 434 och 119 personer eller c:a 7.5, 0.9 och 0.7 % av resp. industriernas arbetarantal 1920, 92—97 % varit det oavbrutet i minst 3 mån., 90—91 % i 6 mån., 87—89 % i 9 mån. och 83—87 % i 12 mån. och däröver. Den mekaniska verkstadsindustrien (4,707 redovisade eller c:a 9.3 %) företer delvis ännu högre tal, nämligen resp. 98, 95, 94 och 88 %. Specialundersökningen för Stockholm (1,495 redovisade), Sundbyberg (54), Katrineholm (68) och Falun (92) ger resp. 95, 89, 84 och 78 %, sålunda lägre tal för de särskilt för dessa orter redovisade, visserligen nog så heterogena och skäligen olikformigt företrädade näringsgrupperna.

Övergår man till den *anmälda* arbetslösheten, bliva talen lägre, framför allt inom sågverks- och pappersmasseindustrien. Sålunda utgöra procenttalen för oavbrutet arbetslösa sedan minst 6 månader för järnbruksindustrien 82 %, för sågverks- och pappersmasseindustrierna 69—79 %, för verkstadsindustrien 92 % och för övriga yrken 83 %. Ökas arbetslöshetstiden till ett år, sjunka siffrorna till resp. 69, 58—72, 81 och 71 %.

Tages hänsyn till senaste anställning över huvud, vare sig *fast eller till-*

fällig (dock räckande minst 14 dagar, om inom annat arbetsområde än det vederbörande tillhör), reduceras den faktiska arbetslöshetstiden rätt väsentligt. Över 6-månadersgränsen komma nu av de arbetslösa inom järnbruksindustrien 49 %, inom sågverksindustrien 23 %, inom pappersmasseindustrien 58 % samt inom verkstadsindustrien 66 %. Beträffande övriga yrken kan en sådan beräkning icke verkställas, utan endast konstateras, att av de vid nu antydda tidpunkter arbetslösa resp. 47 och 41 % sedermera haft tillfällig anställning.

Göres åtskillnad mellan tillfällig anställning inom det *arbetsområde vederbörande tillhör* och inom annat arbetsområde, och tages vid beräkningen endast hänsyn till anställning inom det förstnämnda (fast eller tillfällig), sjunker jämförelsetalet för arbetslöshetsperioden 6 månader beträffande bruksarbetarna till 44 %, för sågverksarbetarna till 32 %, för pappersmassearbetarna till 49 % och för verkstadsarbetarna till 63 %.

Nu meddelade siffror gälla samtliga arbetare. Betraktas grovarbetargruppen för sig, synas tabellerna, tvärt emot vad man kunde förmoda, häntyda på, att arbetslöshetens varaktighet här i genomsnitt skulle vara något längre än för yrkesarbetarna.

I det föregående har uppmärksamheten huvudsakligen riktats på arbetslöshetstidens förläggning, varemot dess *längd* endast delvis och ofullständigt kommit till synes. Särskilt gäller detta i sådana fall, då arbetslöshetsperioden avbrutits genom tillfälliga arbetsanställningar, ty då har tiden för oavbruten arbetslöshet (i strängare bemärkelse) räknats från avslutandet av den senaste av dessa. Vill man beräkna den faktiska arbetslöshetstidens nettolängd, måste däremot samtliga dylika tillfälliga anställningsperioder hopläggas och summan dragas från bruttoarbetslöshetstiden, vilken lämpligen kan anses innefatta tidsrummet mellan räkningsdagen (1 febr. 1923) och avskedet från senaste mera stadigvarande anställning.

Riktat man först uppmärksamheten på arbetslöshetstidens nettolängd och därvid utgår från *senaste mera stadigvarande anställning*, befinnas av de den 1 februari 1923 inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrierna arbetslösa 9—10 %, varit det oavbrutet i mindre än ett halvt år, 3—8 % i ett halvt till ett år, 39—53 % i ett till två år, samt 30—49 % så länge som två år och däröver, d. v. s. ända sedan begynnelsen av den efter världskrigets avslutande inträdda krisen i näringslivet. Den mekaniska verkstadsindustrien företer delvis ännu högre tal för den långvariga arbetslösheten, i det grupprocenterna här bliva resp. 5, 7, 58 och 30. Specialundersökningen för övriga näringsgrenar å fyra utvalda orter (Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun) ger inom de fyra här ifrågavarande grupperna resp. 11, 12, 50 och 27 %. Dessa siffror antyda, att relativa antalet personer, vilka gått arbetslösa så länge som ett till två år, är något lägre inom de här upptagna, merendels på hemmamarknaden arbetande näringsgrenarna än inom förenämnda exportindustrier. En närmare granskning av detaljsiffrorna synes också utvisa, att man här övervägande har att göra med en, visserligen av krigstidsförhållandena tydligen skärpt säsongarbetslöshet. Dock finnes det även andra än säsongindustrier, där arbetslösheten synes vara väl så svårartad som inom förenämnda branscher, exempelvis den grafiska industrien samt de under beteckning »affärsanställda» sammanfattade merkantila yrkena. Att storstädernas särskilda förhållanden i och för sig snarare bidragit att skärpa än att mildra den

ekonomiska krisens verkningar framgår bl. a. av den omständigheten, att av verkstadsarbetarna i Stockholm 41 % men av dem i landsorten 24 % gått arbetslösa så länge som två år och däröver.

Övergår man till den »anmälda» arbetslösheten, bliva talen visserligen i stort sett lägre, men de äro i huvudsak av samma typ och storleksordning, varför det nyss anförda även kan tillämpas på den på nu ifrågavarande sätt beräknade »bruttoarbetslöshetstiden».

Av betydelse för en riktig uppfattning rörande det tillfälliga arbetets art är emellertid icke blott dess sammanlagda längd utan även, på huru många särskilda *anställningar* denna fördelar sig. Det visar sig då, att 2, resp. 3 o. fl. tillfälliga anställningar innehafts av 13, resp. 15 % av de redovisade vid järnbruken, 33, resp. 20 % vid sågverken, 14 resp. 3 % vid pappersmassefabrikerna och 8, resp. 6 % vid verkstäderna. Detta gäller tillfälligt arbete i allmänhet, medan talen för sådant inom eget fack givetvis ställa sig lägre.

Beträffande Stockholm och de tre andra orter, där en speciell arbetslöshetsräkning ägt rum för »övriga yrken», möjliggör det använda formuläret icke någon beräkning av den faktiska nettoarbetslöshetstiden, enär å detsamma endast angivits sammanlagda längden av tillfällig arbetsanställning under de senaste sex månaderna. Av samtliga redovisade arbetare hade här 49 % icke haft något tillfälligt arbete och 4 % haft sådant i 1—2 veckor, 9 % i 3—4 veckor, 15 % i 5—8 veckor, samt 23 % i 9 veckor och däröver. Detta gäller tillfälligt arbete över huvud, men visa specialtalen för tillfällig anställning inom eget arbetsområde, att angivna arbete övervägande varit av sådan art.

Vad nu sagts, gäller arbetstagare i gemen, yrkes- och grovarbetare tagna under ett. Beträffande sistnämnda grupp framträder icke, vad den föregående mera summariska beräkningen synts antyda, nämligen att de redovisade grovarbetarna skulle uppvisa långvarigare arbetslöshet än arbetarna i allmänhet. Medan de mekaniska verkstadsarbetarna i gemen till 58 % hade en bruttoarbetslöshetstid av 1—2 år och till 30 % av 2 år och däröver, äro för grovarbetarna inom denna industri motsvarande procenttal nästan alldeles desamma, nämligen resp. 57 och 31 %.

Även om de här meddelade undersökningsresultaten må anses väsentligen *Anställningsbetingade* av de senaste årens abnorma arbetsmarknadsförhållanden, så göra sig *gens fasthet* likartade ojämnheter beträffande olika yrkes- och åldersgrupper gällande även vid normalt arbetsmarknadsläge. Det är sålunda en för alla länder och tider gemensam och helt naturlig företeelse, att yrkes- och platsrörligheten är mycket större bland yngre och ogifta än bland äldre och gifta arbetare samt bland yrkesutbildade i motsats mot icke yrkesutbildade (grov- och diversearbetare). Detta beror främst på arbetarna själva, vilka i yngre år och obundna av familjeband hava en förklarlig lust att försöka sig på olika förhållanden och för vilka det oprövade vanligen innebär en stark lockelse. Denna obeständighet hos de yngre arbetarna gör dem givetvis mindre värdefulla för arbetsgivaren, som helst önskar erhålla en fast samarbetad stam, som han vid försämrade konjunkturer i första hand söker bevara. Vid högkonjunktur — under säsong eller av längre varaktighet — utfylles denna stam med mera tillfälligt anställda, som sedan entledigas så snart de ej längre behövas. Det finnes sålunda inom alla yrken dels en mera stabil stamtrupp, på vilken företagen grunda sin verksamhet, dels en lösare och fluk-

tuerande massa, som söker sig in än här än där till utfyllnad av stamtruppen. Förutom av de övervägande yngre elementen består denna lösare massa av sådana arbetare, som på grund av mindre yrkesduglighet, bristande pålitlighet, obeständig naturell eller andra mindre önskvärda egenskaper icke äro eftersökta eller lämpa sig för eller ens själva önska att införlivas med en fast arbetarstam. I stort sett torde kunna sägas att dessa företeelser framträda starkare, i samma mån arbetet kräver mindre yrkesduglighet. För grovarbetare kan man sålunda knappast tala om viss yrkestillhörighet; många sådana flytta från arbetsplats till arbetsplats inom än det ena än det andra arbetsområdet på olika orter och hava knappast någonsin ägt en fastare anställning.

Vad som i vårt land särskilt framkallar starka fluktuationer av arbetskraften, är den starkt framträdande säsongföreteelsen. Under inflytande av i främsta rummet våra klimatiska förhållanden förekommer denna företeelse i viss mån inom nästan alla arbetsområden; med sin största styrka framträder den inom olika slag av utearbeten, särskilt inom jordbruk, skogsbruk, byggnadsverksamhet, byggnadsämnesindustri, transportverksamhet o. s. v. men även inom vissa fabriksindustrier. Såsom exempel på extrema säsongindustrier kunna sålunda anföras råsockertillverkningen med c:a 2 månaders långvarighet, torvindustrien med c:a 3—4 månaders samt tegelbruksindustrien med c:a 6—9 månaders arbetssäsong. Inom de stora byggnads- samt väg- och vattenbyggnadsindustrierna måste arbetena i väsentlig mån avstanna under den egentliga vinterperioden varierande mellan c:a 2 månader i Sydsverige och c:a 6 månader i Nordsverige. Lågsäsongen inom jordbruket under vintern kompenseras i huvudsak genom att skogsbruket samtidigt har sin högsäsong. Man kan sålunda beräkna, att medan under sommaren knappast mer än ett 10,000-tal arbetare bedriva skogsarbeten, dessa under månaderna januari—mars sysselsätta c:a 100,000 à 150,000 man, av vilka ett stort antal utgöres av småbrukare.

Undersöker man nu särskilt anställningsförhållandena inom de närmast aktuella *järnbruks- och mekaniska verkstadsindustrierna*, så återfinner man här i allmänhet en fast arbetarstam. Flertalet företag, synnerligast bland järnbruken, äro gamla och driften kräver i regel en högt utvecklad yrkesskicklighet, som gör att arbetsgivarna varit intresserade av att genom ordnandet av bostadsförhållandena och på annat sätt fästa arbetarna vid arbetsstället. Och även om en ganska stark cirkulation förekommer mellan olika arbetsställen, så hava åtminstone de äldre yrkesskickliga arbetarna varit i huvudsak hänvisade till att hålla sin omflyttning inom den av de båda industrier de tillhöra.

Denna yrkesbundenhet har givetvis medfört särskilda svårigheter för hit-hörande arbetare under den depression, som sedan omkring två år tillbaka drabbat de båda industrierna. För de yngre arbetare, som under högkonjunkturen under och närmast efter världskriget, drogos till arbetsställena för att utfylla stamtruppen, erbjöd det mindre svårigheter att vid driftens successiva minskande eller nedläggande ånyo se sig om efter andra anställningar. Många av dem hava också att döma av tillgängliga upplysningar lyckats härutinnan; sålunda torde åtskilliga av de direkt från jordbruket tagna hava begagnat sina förbindelser med det samma för att återvända dit. Arbetslöshetskommissionen har också sökt att, i den mån förhållandena medgivit, medverka till avflyttning av arbetare, som ansetts icke längre behövliga inom yrket på resp. platser. I samråd med vederbörande arbetslöshetskommittéer har man sålunda vid fasta förläggningar, d. v. s.

till arbetsplatser på landsbygden, intagit företrädesvis yngre, ogifta arbetare från förevarande industrier, varemot hjälpatgårderna på platsen och särskilt den direkta understödsverksamheten begränsats till de äldre.

Av de från arbetsgivarföreningen meddelade uppgifterna framgår nu, att sedan den 1 januari 1921 antalet arbetare vid järnbruken minskats med ca 9,000 samt vid mekaniska verkstäderna med ca 32,000. Enligt arbetslöshetskommittéernas rapporter skulle åter hela antalet hos dem anmälda arbetslösa uppgå till högst 4,000 vid järnbruken, resp. 13,000 vid mekaniska verkstäder o. dyl. Även om dessa sistnämnda uppgifter få anses icke fullt uttömmande och således antalet kvarstående arbetslösa i verkligheten är större, så måste dock uppenbarligen en betydande del av det tidigare arbetarantalet inom de båda industrierna ha uppsugits inom andra yrken.

Från arbetsgivarföreningen har givits uttryck för den uppfattningen, att denna avgång varit så stark, att hela det kvarstående antalet behöves för industrierna vid den tidpunkt, sådana arbetsförhållanden inträda, som ge industrierna ökade möjligheter att upptaga tillverkningen i konkurrens med utlandet.

Det torde icke låta sig göra att med säkerhet bedöma, när denna tidpunkt inträffar. Den är ju beroende bland annat av arbetskonflikternas resultat samt av utländska politiska och ekonomiska förhållanden. Särskilt våra järnbruks förutsättningar för att återvinna sin tidigare position på världsmarknaden lär därjämte vara beroende av tekniska faktorer, som undandraga sig åtminstone kommissionens bedömande. Emellertid torde med större sannolikhet kunna antagas, att båda industrierna skola kunna successivt återtaga flertalet av de nu såsom arbetslösa redovisade arbetarna. Därför talar bland annat den omständigheten, att allt från den tidpunkt, då risken för arbetskonflikter blev mera påtaglig, åtskilliga beställningar vilat och sålunda order samlats för effektuerande snarast möjligt efter det arbetsfred vunnits.

Den i det föregående meddelade redogörelsen för de verkställda statistiska undersökningarna utvisar, att beträffande arbetslöshetens varaktighet kunde urskiljas tvenne markerat åtskilda typer, representerande av å ena sidan arbetare vid järnbruk och mekaniska verkstäder, å andra sidan övriga arbetargrupper (dock delvis med bortseende från de sparsamt företrädde sågverks- och pappersmasseindustrierna, där vissa höga tal kunna bero på tillfälligheter). Den förstnämnda typen fick sin prägel av det kända förhållandet, att de förstnämnda båda industrierna sedan tvenne år tillbaka lidit av en svår depression. För nästan hela antalet hithörande arbetare konstaterades därför en mycket lång arbetslöshetsperiod, endast i undantagsfall avbruten av arbete inom det egna eller annat yrke. En tillämpning av »regeln bakåt» skulle här, om man bortsåge från tillfälliga arbetsanställningar, vare sig karenstiden sattes till, 3, 6, 9 eller 12 månader, ge praktiskt taget samma resultat, nämligen att det övervägande flertalet av de arbetslösa kunde komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp, oberoende av nu gällande bestämmelser rörande avstängning i fall av arbetskonflikt.

*Verknningar
av »regeln
bakåt»*

Vad redan anförts rörande de båda industriernas sannolika behov av arbetskraft, ger vidare vid handen, att det stora flertalet av dessa arbetslösa troligen kommer att för framtiden behövas inom de förutvarande yrkena, i allmänhet också på förut innehavda platser. I varje fall torde få anses säkert, att den oavbrutna arbetslöshetens större eller mindre varaktighet icke ger någon

pålitlig ledning för bedömandet av de särskilda individernas utsikter härutinnan.

Beträffande de andra arbetargrupperna ställa sig förhållandena annorlunda. Här förekommer en mängd skiftningar i fråga om arbetslöshetens varaktighet liksom också beträffande frekvensen av tillfälliga anställningar. Frågan är då, om dessa skiftningar ge uttryck för några faktiska förhållanden, som skäligen kunna läggas till grund för avgörandet av deras mer eller mindre berättigade anspråk på arbetslöshetshjälp. Märkas bör härvid, att de olika här ifrågakommande yrkesgrenarna i stort sett numera torde bedrivas i normal omfattning. Givetvis förekomma här även fall av begränsad eller nedlagd drift, men i allt väsentligt gäller om dem alla, att de nu hava den arbetsstyrka, för vilken de planerats. Det överskott, som nu kommit till synes, torde icke vara avsevärt större än det som vid samma årstid plägar normalt förekomma. Det utgör sålunda den rörliga arbetarreserv, som alltid finnes att tillgå på arbetsmarknaden, efter säsongerna växlande under olika tider på året. Bland denna finnas, särskilt inom mera markerade säsongyrken, en stor del fullgod arbetskraft, men åtskilliga torde utgöras av element, som av egen förskyllan i främsta rummet löpa arbetslöshetsrisk eller sådana, som själva undvika fastare arbete. Om dessa torde gälla som allmänt omdöme, att arbetslöshetstidens längd är större i samma mån de äro mindre värdefulla för företagen. Inom industrier med normal arbetstillgång skulle en tillämpning av »regeln bakåt» sålunda verka därhän, att företrädesvis de mindre önskvärda elementen finge tillgodonjuta förmånen av dess skydd. Vad nu anförts, gäller uppenbarligen ej blott det aktuella läget utan förhållandena i allmänhet, då ju mindre användbara arbetarelement alltid först entledigas och därför äro mest utsatta för arbetslöshet.

Principiella olägenheter av »regeln bakåt» framträda på ett särskilt sätt inom de utpräglade säsongyrkena. Den »mera stadigvarande» anställningen fortvarar här för en stor del av arbetarstyrkan, understundom hela arbetarstammen, endast viss kortare tid av året och avbrytes av en regelbundet återkommande 3 à 4 månaders eller stundom längre mellantid, under vilken många icke ens kunna förskaffa sig kortare tillfälliga arbeten. Allt efter dessa säsongers varaktighet skulle »regeln bakåt» verka olika för olika säsongyrken. Men även inom ett sådant framträda verkningarna på olika sätt vid olika tider av året, d. v. s. allt efter som konflikt utbryter vid början eller slutet av den arbetslösa säsongen. I varje fall är det även här de förut entledigade och sålunda i regel minst förtjanta arbetarna, som ha största utsikten att få gagn av undantagsregeln.

Det torde förtjäna här omnämnas, att till kommissionens kännedom kommit, hurusom förslaget om »regeln bakåt» hos arbetslösa framkallat motsträvighet att antaga tillfälligt arbete. Arbetarna i fråga, som tillhört yrke, där arbetsinställelse hotar, hava hyst en förklarlig farhåga för att genom antagande av erbjudna anställningar få sin arbetslöshetsperiod avbruten, varmed kunde följa risk för att, om arbetsinställelse skedde, gå miste om undantagsmöjligheten.

Tillämp-
ningssvårig-
heter

Prövningen av de individuella framställningarna om arbetslöshetshjälp omfattar huvudsakligen följande moment: konstaterandet av arbetslöshet och dess karaktär av oförvillad, tillgången till annat arbete för sökanden samt dennes behov av hjälp. Med införandet av en »regel bakåt» skulle nu tillkomma fastställandet av dels arbetslöshetsperiodens början och dels den eventuella förekomsten av tillfälliga arbeten under densamma.

Uppgifter rörande tidpunkten för upphörandet av den senaste mera stadigvarande anställningen avfordras i allmänhet den hjälpsökande vid anmälningen till erhållande av hjälp. Då emellertid gällande understödsbestämmelser icke giva större betydelse åt denna tidpunkt utan åt tiden för anmälan till vederbörande arbetslöshetskommitté, lär den arbetslöses egen uppgift om hans arbetslöshetstids början i allmänhet icke kontrolleras. Sådan kontroll kan visserligen tämligen lätt verkställas å mindre orter, men möta stora svårigheter å större platser. Beträffande arbetare, som flyttat till annan ort och undantagsvis där erhålla arbetslöshetshjälp (resp. uttagits till nödhjälpsarbete), torde denna kontroll i allmänhet vara praktiskt taget omöjlig. Den förutsätter nämligen kommunikation med arbetsgivaren, som icke alltid — exempelvis i fråga om skogsbruk, flottning, jordbruk samt i fråga om diverse smärre arbetsställen — torde själv äga tillgång till nödiga anteckningar. En viss osäkerhet måste sålunda uppkomma, därest arbetslöshetsperioden skall räknas från slutet av den senaste mera stadigvarande anställningen.

Säkrare ledning för bedömandet erbjuda tidpunkterna för den arbetslöses anmälan till den offentliga arbetsförmedlingen resp. till vederbörande arbetslöshetskommitté. Utgår man från den förra blir arbetslöshetsperioden i regel långvarigare, enär många arbetslösa av olika skäl dröja med ansökan om arbetslöshetshjälp, särskilt när såsom nu är fallet, denna är begränsad till andra yrken eller kategorier än den arbetslöse tillhör.

Större svårigheter och ojämnheter kunna befaras vid prövningen av huruvida arbetslösheten varit »oavbruten». Det torde sålunda vara omöjligt att grunda sig på vederbörande arbetslöses egna uppgifter, då härigenom den samvetsgrant deklarerande skulle komma i oförmånligare ställning än den mera obesvärade. Det kan till och med knappast begäras, att en av långvarig arbetslöshet lidande, kanske helt utblottad person skall själv lämna uppgifter, som utestänga honom från hjälp. I varje fall kan effektiv kontroll å uppgifternas uttömmande karaktär icke åvägbringas å större orter och för tid före vederbörandes anmälan till arbetsförmedlingskontor eller arbetslöshetskommitté.

I betraktande kunna därför icke gärna komma andra fall av tillfällig anställning under arbetslöshetsperioden än sådana, som förmedlats av den offentliga arbetsförmedlingen (resp. arbetslöshetskommitté) eller som eljest av denna kunnat konstateras. Sådant konstaterande underlättas, i fråga om arbetslösa, som åtnjuta understöd, därav att dessa äro skyldiga regelbundet anmäla sig hos arbetsförmedlingsorganet på platsen. Utebliven anmälan bör sålunda föranleda undersökning, huruvida orsaken varit arbetsanställning. Härvid bör dock uppmärksammas, att daglig anmälan icke allestädes påkräves — särskilt för arbetslösa med längre väg till anmälningstället — samt att arbetsanställning i dettas närhet icke utesluter, att anmälan göres under rast i arbetet. I dylika fall blir på större platser kontrollen synnerligen vanskelig.

Dessa tillämpnings- och kontrollsvårigheter ökas givetvis, därest tillfällig anställning av även kort varaktighet skall tagas i betraktande. Såsom redan angivits, har vid de statistiska undersökningarna så skett, i fråga om anställning utanför det egna yrket, endast när denna varat minst 14 dagar. Synnerligen olägligt synes vara att låta en eller annan dags tillfälligt arbete, som åtminstone på vissa orter mycket ofta förekommer, bliva avgörande för arbetslöshetsperiodens beräkning; konstaterandet härav blir svårt särskilt beträffande arbetslösa, som

icke hela tiden erhållit arbetslöshetshjälp och följaktligen icke stått under anmälningstvång. De arbetslösa skulle ock av sådan bestämmelse föränledas att söka undvika tillbuds stående arbetstillfällen. En sådan tendens skulle verka skadligt för de arbetslösa själva, då känt är, att tillfälliga anställningar ej sällan utvecklas till att bli permanenta, för det fall arbetsgivaren finner den anställda vara så värdefull, att han för framtiden önskar behålla honom.

Statsfinan-
siella verk-
ningar.

De verkställda statistiska undersökningarna för vilkas huvudsakliga resultat redogjorts i det föregående (jfr härom närmare bil. 1), lämna utgångspunkter för ett bedömande av, i vad mån tillämpningen av »regeln bakåt» skulle inverka på statens kostnader för hjälpverksamheten. Vid beräkningarna härom har man utgått ifrån en statens medelkostnad per arbetare och arbetsdag av 1 kr. 50 öre för understödda arbetslösa och 7 kr. 50 öre för de vid statsarbetena anställda.¹⁾

I anledning av de allmänna arbetskonflikterna inom järnbruks-, pappersmasse- och sågverksindustrierna hava avstängts

från understöd	2,305 man.
» nödhjälpsarbeten	1,745 »
Summa 4,050 man	

Den genom dessa avstängningar inträdda minskningen i utgifter, som bestridas genom kommissionens försorg, utgör per söckendag c:a 16,500 kr. Då avstängningen torde hava blivit effektiv f. o. m. den 5 febr., har sålunda t. o. m. den 10 mars inbesparats för 30 söckendagar $30 \times 16,500 = 495,000$ kr. Enär emellertid kostnaden för nödhjälpsarbetena till omkring en tredjedel ersättas av vägstyrelser m. fl. och denna ersättning här skulle uppgå till c:a 4,300 kr. pr söckendag, måste från ovan angivna summa avdragas $30 \times 4,300 = 129,000$ kr., vadan nettobesparingen för staten skulle bli $495,000 - 129,000 = 366,000$ kr.

Härmed böra sammanställas de kostnader, som ett partiellt frikallande från avstängning av här ifrågakommande arbetslösa skulle medföra. Beräkningarna härom hava utförts under förutsättning att karenstiden »regeln bakåt» sättes till 3, 6 (regeringens förslag), 9 och 12 månader, samt vidare att

A arbetslösheten räknas från tiden för slutet av *senaste mera stadigvarande anställning*,

B arbetslösheten räknas från tiden för *första anmälan* hos arbetslöshetskommitté eller arbetsförmedling,

C arbetslösheten räknas från tiden för *senaste tillfälliga ev. fasta anställning*.

¹⁾ Dessa beräkningsgrunder äro av kommissionen använda i dess framställning den 14 december 1922 till Kungl. Maj:t rörande medelstillgången för den fortsatta hjälpverksamheten. Mot samma beräkningsgrunds tillämpning i förevarande fall bör i fråga om kostnaden per arbetare vid nödhjälpsarbeten erinras, att i denna ingå jämväl utgifter för verktyg, vissa arbetsmaterialier samt arbetsledning. Den besparing, som i texten beräknats vid avstängning från nödhjälpsarbetena, har till följd härav blivit något för stor. Förhållandena hava emellertid icke medgivit en exakt kalkyl.

Resultaten av dessa beräkningar äro sammanförda i nedanstående tabell.

Järnbruks-, pappersmasse- och sågverksindustrierna.

Karensid	A		B		C	
	Antal frikallade	Dagskostnad Kr.	Antal frikallade	Dagskostnad Kr.	Antal frikallade	Dagskostnad Kr.
3 mån.	3,706	15,235	3,466	13,945	2,562	10,518
6 „	3,624	14,795	3,302	13,033	1,885	7,446
9 „	3,496	14,292	3,189	12,626	1,590	6,225
12 „	3,413	13,945	2,955	11,590	1,403	5,433

Liknande beräkningar hava blivit utförda för det fall, att en allmän konflikt, berörande hela landet, skulle uppstå inom den mekaniska verkstadsindustrien.

Av till denna industri hörande arbetare

uppbära f. n. understöd 4,336 man

äro sysselsatta i nödhjälpsarbete 2,333 „

Summa 6,669 man.

Vid en total avstängning av dessa arbetare skulle för staten uppstå en minskad utgift av c:a 24,000 kr. pr söckendag. Det bidrag från vägstyrelser m. fl., som skulle bortfalla, beräknas till c:a 4,500 kr. pr söckendag.

Verkningarna av partiella avstängningar under nyss angivna olika förutsättningar framgå av följande tabell.

Mekaniska verkstadsindustrien.

Karensid	A		B		C	
	Antal frikallade	Dagskostnad Kr.	Antal frikallade	Dagskostnad Kr.	Antal frikallade	Dagskostnad Kr.
3 mån.	6,515	23,446	6,341	22,809	5,300	19,074
6 „	6,349	22,849	6,145	22,145	4,277	15,692
9 „	6,221	22,387	6,002	21,603	4,111	14,758
12 „	5,669	19,530	5,374	19,341	3,740	13,458

Uti dessa tabeller är icke någon hänsyn tagen till bidrag från vägstyrelser m. fl.

Vid diskussionen om förevarande spörsmål har framhållits, att den svenska arbetslöshetspolitiken i dessa stycken skulle vara strängare än motsvarande bestämmelser i utlandet. Med avseende härå tillåter sig kommissionen hänvisa till det betänkande och förslag angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till arbetslöshetskassor, som den 30 december 1922 avgavs av *socialförsäkringskommittén*. I specialmotiveringen till sitt förslag har kommittén upptagit frågan

Utländsk
lagstift-
ning.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 23 häft. (Nr 30 Bilaga.) 5

om, i vilken omfattning under konflikt mellan arbetsgivare och arbetare understöd från arbetslöshetskassa må utgivas till dem, som kunna anses beröras av konflikt, samt därvid underkastat de utländska stadgandena i ämnet en granskning. Kommittén har därvid funnit, att dessa visserligen äro tämligen skiftande, men att på förevarande område dock såsom grundsats gäller, att de i strejk eller lockout direkt deltagande, som på grund av konflikt blivit utan arbete, skola vara uteslagna från rätten till understöd. Huruvida eller i vilken omfattning rätten till understöd skall fränkännas även arbetare, som icke omfattas av konflikt, men blivit utan arbete till följd av förhållanden, som uppkommit genom konflikten, är däremot i de utländska lagarna icke tydligt utsagt, utan överlämnas avgörandet i dylika frågor åt lagtillämpningen. I allmänhet synes man dock ej hava gått längre i förevarande avseende än att förvägra understöd i sådana fall, där utanför konflikten stående arbetare måste anses hava ett sådant intresse av konfliktens utgång, att även dessa arbetare antagligen skulle hava deltagit i konflikten, därest de ej blivit arbetslösa i följd av densamma och strejk från deras sida sålunda blivit obehörlig. Då det för kommittén gällde att för den föreslagna statsunderstödda frivilliga arbetslöshetsförsäkringen i Sverige utforma direktiv vid fall av arbetskonflikt, fann kommittén efter prövning av de grunder härutinnan, som 1922 års riksdag fastställt för hjälpverksamheten för arbetslösa, att dessa grunder visserligen voro något strängare än motsvarande bestämmelser i vissa utländska lagar angående obligatorisk eller frivillig arbetslöshetsförsäkring. Kommittén ansåg dock, att dessa svenska direktiv kunde anses fullt motiverade därmed, att de ifrågavarande understöden i vårt land utgivas utan bidrag från arbetarna själva, samt att de rådande kristidsförhållandena kräva effektiva åtgärder för uppehållande av arbetet inom näringarna. Enär det av kommittén avgivna förslaget innebar, att ungefär hälften av utgifterna för arbetslöshetskassornas understöd skulle bestridas av de försäkrade själva, syntes det kommittén, som om man vid första påseendet kunde ifrågasätta, huruvida icke någon jämkning i de av 1922 års statsutskott fastställda riktlinjerna borde förekomma. Kommitténs majoritet kunde dock icke vara med om någon avvikelse från dessa direktiv och ville därvid särskilt åberopa, vad statsutskottet anfört såsom huvudgrund för sin av riksdagen godkända ställning, nämligen att enligt den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter på arbetsmarknaden, vid arbetskonflikt understöd icke böra utgå till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. Enligt kommittémajoritetens uppfattning inneburo också de av statsutskottet angivna riktlinjerna i stort sett en följdriktig utveckling av nämnda grundsats, och även några utländska lagar hava formulerat föreskrifterna i förevarande fråga så allmänt, att åtminstone en väsentlig del av vad statsutskottet avsett, täckes av denna formulering. På grund härav lade också kommittén dessa riktlinjer till grund för sitt förslag i förevarande avseende.

Sammanfattande synpunkter.
Arbetarnas yrkes- och organisationssamhörighet.

Med ledning av ovanstående framställning vill kommissionen till sist söka sammanfatta de faktorer, som öva inflytande på förevarande spörsmål.

Med avseende på yrkessamhörigheten framträder en markerad skillnad mellan yrkesskickliga och icke yrkesskickliga arbetare. Den senare kategorien utgöres förnämligast av de grov- och diversearbetare, som utföra det vid alla slag av företag förekommande hantlangningsarbetet, för vilket i allmänhet endast er-

fordras visst mått av kroppsstyrka och skötsamhet. Hit kunna också räknas de visserligen yrkesutbildade men eljest mindre användbara arbetare, som vid en mera tillfällig ansättning av verksamheten anställas, men vilkas värde för företaget ej uppskattas så högt, att arbetsgivaren har anledning att längre än nödvändigt kvarhålla dem. Annorlunda är förhållandet med de ur olika synpunkter verkligt kvalificerade arbetarna. En stamtrupp av sådana är för flertalet yrken lika nödvändig som tillgången till lämpliga lokaler, god maskinell utrustning samt skicklig teknisk och affärsmässig ledning. Dessas anställning betraktas därför av såväl arbetsgivare som arbetstagare såsom av mera fast karaktär och såsom principiellt ägande bestånd icke blott vid arbetskonflikt utan även vid en driftinskränkning av mera tillfällig art, även om tidpunkten för dess upphörande icke kan med bestämdhet förutses. Sådan latent anställning betecknas vanligen med uttrycket »permittering». Verkligt avskedande tillgripes ifråga om dugliga arbetare endast, då arbetsgivare icke ser några utsikter till driftens återupptagande. Denna samhörighet med arbetsstället gäller i än högre grad beträffande yrket. Den yrkeslärde arbetare, som av en eller annan anledning lämnar visst arbetsställe, måste i regel för att få full valuta för sina speciella kvalifikationer vända sig till annat arbetsställe inom samma yrke.

Detta är förklaringen till att solidariteten arbetarne emellan först framträtt inom yrkets ram; de genom sin utbildning skarpast avgränsade yrkesgrupperna ha tidigast och starkast utbildat sina *organisationer*, vilka ock fingo de betecknande namnen fackföreningar och fackförbund.

Dessa hava, såsom inledningsvis omnämnts, bland sina uppgifter även upptagit *omsorgen om att skydda medlemmarna mot arbetslöshet*. Bestämmelser i sådan riktning har man sökt och delvis lyckats införa i kollektivavtal. Vid avvecklande av arbetskonflikter är det ett vanligt krav från arbetarsidan, att de förut anställda skola samtliga återtagas i arbetet eller åtminstone ha företrädesrätt till de disponibla platserna. Bevarandet av arbetarstammens kontinuitet är för organisationen såsom sådan ett självintresse, då härigenom dess egen styrka och dess medlemsantal hålles uppe. Den solidaritetskänsla, som är fackorganisationernas styrkekälla, gör det också helt naturligt, att yrkes- och organisations-sambörigheten bevaras så länge som möjligt, ofta nog även efter det medlem övergått till annat arbetsområde, för såvitt denna övergång kan betraktas såsom tillfällig.

Fackorganisationernas *understödsverksamhet* för sina medlemmar, vid konfliktsarbetslöshet liksom vid annan arbetslöshet, är icke betingad allenast av humanitär omsorg om medlemmarnas nödtorftiga försörjning. I båda fallen gäller det ur organisationens synpunkt att genom understöden möjliggöra för de arbetslösa medlemmarna att undanhålla arbetsgivaren sin arbetskraft. Låmnade utan understöd, kunde de bliva tvingade att bryta blockad, resp. sänka priset på arbetskraften.

En huvudförutsättning för biläggande av en arbetskonflikt är, att parternas ekonomiska självintresse fordrar uppgörelse. Detta självintresse konstateras genom ett övervägande av, huruvida de onundvikliga förlusterna under striden övervägas av de vinster, som stridens fortsättande kan beräknas lämna. Ju mindre understödet till medlemmarna å omse sidor är, desto hårdare drabbar striden och desto snarare drives man till uppgörelse. Maximitiden för en större konflikts fortsättande sammanfaller i stort sett med tidpunkten för understödsmöjligheternas uttömmande för den ena eller båda parterna.

Arbetarnas samhörighet gent emot arbetsgivaren begränsar sig för övrigt icke till de organiserade. Vid förhandlingar och konflikter ställa sig de oorganiserade vanligen solidariska med fackföreningsmedlemmarna; understundom torde vid konflikt vederbörande organisation ha lämnat understöd även åt utanför stående arbetare vid arbetsstället för att stärka deras uthållighet gent emot den gemensamma motståndaren. Sådant samförstånd betingas av det samstämmade intresset att erhålla så goda arbetsvillkor som möjligt.

I sin praxis har också kommissionen beaktat denna de oorganiserades ställning samt avstängt oorganiserade, även där de varit anställda hos oorganiserade arbetsgivare. Detta skedde första gången med anledning av sågverkslockouten under april månad 1922, enär konfliktens utgång även komme att påverka de oorganiserades löne- och arbetsvillkor.

Hjälperksamhetens socialpolitiska konsekvenser.

I kommissionens förut refererade utlåtande den 9 mars 1922 har påvisats, hurusom denna arbetarnas och deras organisationers strävan att få goda arbetsvillkor under de senare åren fått visst stöd genom den offentliga hjälpverksamheten för de arbetslösa. Denna dess inverkan framträdde mindre under världskriget, då de hastiga och oberäknliga omkastningarna inom näringslivet föranledde arbetslöshet, som i regel icke sammanhänge med arbetslönens höjd eller förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och arbetare, utan fastmer hade sin väsentliga orsak i den rådande avspärrningen från världsmarknaden. De rent humanitära motiven för arbetslöshetshjälpen sammanföll under dessa förhållanden oftast med arbetsgivarnas och samhällets intresse av en samlad och sund arbetarstam. Icke desto mindre fann man sig redan då nödsakad att intaga den ståndpunkten, att samhället icke kunde stödja viss part, som var invecklad i arbetskonflikt.

I viss mån annorlunda hava förhållandena varit efter världskriget och särskilt under den mycket svåra fredskrisen.

Landets näringsliv ställdes då inför valet mellan sänkta priser eller minskad avsättning, vilket för arbetstagarnas del innebar antingen sänkta löner eller ökad arbetslöshet. Lönearbetarna voro icke ensamma om att först sent och endast av nödvång foga sig i det oundvikliga. Följden blev den stora arbetslöshet, som rådde i landet under åren 1921—1922 och vars verkningar ännu äro kännbara. Hade då det allmännas hjälpverksamhet icke funnits, hade uppenbarligen arbetskraftens ohejdade konkurrens om arbetstillfällena påskyndat lönernas och därmed även produktionskostnadernas fall ned mot ett nytt jämviktsläge. Så har skett i Förenta Staterna och andra transoceaniska länder, vilka också tidigast övervunnit depressionen. Ehuru hjälpverksamheten sålunda otvivelaktigt förlängde lågkonjunkturen och därmed arbetslösheten, så medverkade densamma å andra sidan till att mildra dess för individerna fördärliga verkningar. Det allmännas av sociala skäl förestavade ingripande till arbetarnas stöd innebar dock, som sagt, en oförmånlig åtgärd mot arbetsgivarna, i vilkas intresse det måste ligga att så skyndsamt som möjligt få ned lönerna. Då principiellt den ståndpunkten fastslagits, att staten måste ställa sig opartisk vid arbetskonflikt, som icke hotar vitala samhällsintressen, följde härav, att arbetslöshetshjälpen måste begränsas till sådana arbetslösa, som icke hade direkt intresse av konfliktens utgång. Denna inskränkning av den offentliga arbetslöshetshjälpen för arbetarna har tilläm-

pats allt från dennas införande och konfirmerades av statsmakterna vid nästlidna riksdag.

Då samtidigt den förut av kommissionen vid fall av partiell konflikt tillämpade individuella arbetsanvisningen avskaffades och ersattes av generell avstängning, för den händelse konflikten ifråga skulle befinnas äga en för löne- och arbetsvillkor inom facket prejudicerande karaktär, innebar detta otvivelaktigt en skärpning av statens neutralitet inför partmotsättningen på arbetsmarknaden. Härmed befriades också statens organ från att före tillgripandet av arbetsanvisning verkställa prövning av arbetsvillkoren vid ifrågakommande arbetsställen med hänsyn till deras skälighet. Staten förklarade sig på denna punkt såsom ovidkommande part, men inställde till gengäld all hjälpverksamhet inom berörda fack för orten eller vid allmän rikskonflikt inom hela landet. En hjälpverksamhet av den omfattning, som förekommit i Sverige under de tvenne sista åren med en medelsförbrukning av inemot 140 miljoner kronor, måste som ovan framhållits, i motsvarande grad anses hava medfört en styrkeökning för arbetarna i lönekampen. Dessas organisationer hava icke minst därigenom kunnat bevara sin slagkraft att vid behov användas för ett monopolistiskt hävdande av en viss lönenivå, som, även om den ur social synpunkt vore aldrig så önskvärd och försvarlig, likväl vore oförenlig med produktionens villkor vid stigande penningvärde.

Hjälpsamheten kan därför sägas följdriktigt leda till ett samhällets förbud mot arbetsinställelser och dess inträdande som skiljedomare i alla arbetstvister. Sannolikt skulle inför ett sådant perspektiv den organiserade arbetarklassen, med sin principiella motvilja för varje lagstiftning på detta område, hellre giva avkall på hela hjälpverksamheten, och arbetsgivarna skulle säkerligen, av ovilja mot den tvungna skiljedomen i intressetvister, finna sig i fortsätta neutralitetsbrott i statens arbetslöshetspolitik. Då de svenska statsmakterna emellertid icke torde vara benägna att införa obligatorisk skiljedom i arbetstvister, hava de i stället valt att noga avhålla sig från att taga parti vid arbetskonflikter. För detta syfte äro de nu gällande direktiven utformade.

Om å ena sidan den vid järnbruk och mekaniska verkstäder rådande långvariga arbetslösheten medfört verkningar, som kunde tala för ett avsteg från dessa direktiver, måste å andra sidan depressionens karaktär av långvarig deflationskris mana staten att undvika varje åtgärd, som kan fördröja arbetsmarknadslägets omjustering efter det nya penningvärdet. Det torde i själva verket vara detta led, som för industriarbetarnas vidkommande ännu återstår i stabiliseringsprocessen, för att det svenska folkhushållets hämmade produktiva krafter skola kunna komma till full utveckling. De hinder, som därvid ännu resas mot lörens uppgift att åvägabringa jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft, drabba i första rummet arbetskraften själv, ty de förlänga och försvåra arbetslösheten.

Den i det föregående verkställda undersökningen rörande innebörden av »regeln bakåt» har givit till resultat, att densamma för olika yrken, vid olika tider och konjunkturer samt för olika individuella arbetare skulle medföra skiljaktiga samt ofta orättvist verkande resultat. Den skulle i tillämpningen föranleda svårigheter, som komme att ytterligare betunga de ofta med små resurser och otillräckligt skolade arbetskrafter arbetande lokala arbetslöshetsorganen. Denna regel måste vidare anses principiellt stridande mot statsmakternas bestämt hävdade mening, att statens av humanitära skäl förestavade stöd åt arbetarna i

Frågan om undantag från avstängningsbestämmelserna.

ett ekonomiskt nödläge icke får utsträckas därhän, att det innebär ett partitagande för dem även i fall av arbetskonflikt. Vidhållandet av denna principståndpunkt kan därjämte åtminstone vid större konflikter äga avsevärd praktisk betydelse, i det vetenskapen om den risk konflikten ådrager arbetslösa medlemmar inom den fackorganisation, som bereder sig till sådan, ålägger denna organisation en förpliktelse att beakta även dessa medlemmars behov av understöd.

Ovedersägligen kunna emellertid nu gällande avstängningsbestämmelser medföra verkningar, som ur humanitära synpunkter te sig alltför hårda. Så synes vara förhållandet beträffande såväl järnbrukens som de mekaniska verkstädernas arbetslösa. Medan andra industrigrenar i stort sett återvunnit ekonomisk hälsa och kunnat återtaga sina arbetare, har depressionen här ännu icke kunnat övervinnas med den påföljd att några 10,000-tal arbetare sedan 1 å 2 år tillbaka ännu stå utan anställning och utkomst från sådan. Det obestriddliga nödläge, vari en stor del av dessa torde befinna sig, har föranlett kommissionen att huvudsakligen för dessas del vidhålla den hjälpverksamhet, som i fråga om andra arbetargrupper i stort sett kunnat helt upphöra. I detta läge hava nu mellan vederbörande organisationer uppkommit arbetstvister, som för järnbrukens del redan lett till allmän konflikt samt för de mekaniska verkstädernas del till sporadiska strider och överhängande risk för allmän arbetsinställelse. Konsekvenserna av denna utveckling med avseende å de arbetslösa ligga i öppen dag. Kommissionen måste sin plikt likmätigt föranstalta om de avstängningsåtgärder, som påkallas av statsmakternas för sådana fall träffade bestämmelser. Till följd därav hava c:a 3,000 järnbruksarbetare, som hittills åtnjutit arbetslöshetshjälp, på grund av sin uppenbara intressegemenskap med de i striden direkt invecklade arbetarna, blivit avstängda från denna hjälp.

Dessas organisationer hava nu angivit att av dem fastställda bestämmelser icke medgiva att deras från det allmännas hjälp avstängda medlemmar erhålla vare sig konfliktunderstöd eller arbetslöshetsunderstöd — i senare fallet på den grund att de redan tagit sin stadgeenliga understödsrätt i anspråk. Det ifrågasättes icke, att organisationernas ifrågavarande stadgebestämmelser skola med hänsyn till det exceptionella läget ändras eller att, såsom veterligen vid särskilda tillfällen ägt rum, andra undantagsåtgärder skola vidtagas för att bereda understöd åt de avstängda medlemmarna. Och likväl finnes anledning antaga, att organisationerna — som i förevarande fall torde hava anspråk på starkt ekonomiskt stöd från landsorganisationen, sannolikt även från sina utländska parallellorganisationer — äga ekonomiska resurser till att förutom till de direkt i konflikten invecklade 65,000 arbetarna lämna understöd åtminstone tillsvidare även till det jämförelsevis mindre antal, som hittills hjälpts av det allmänna. Av förklarlig omtanke om att kunna för den direkta stridens uppehållande under längre tid, därest eljest icke lämplig uppgörelse kan vinnas, helt reservera sina tillgångar för de genom konflikt direkt arbetslösa, göra organisationerna anspråk på det allmännas fortsatta stöd för deras tidigare arbetslösa medlemmar och anse naturligt, att staten vidtager de ändringar i sina bestämmelser, som skulle möjliggöra detta.

Vidhålles denna ståndpunkt och anledning finnes antaga att så skall ske, blir följden ökat betryck, ja uppenbarligen ren nöd bland en stor del av de från statshjälpen avstängda. Fattigvården, som redan i viss utsträckning tagits i anspråk för familjerna, kommer att få taga hand om ytterligare en mängd fall, där

ej kommunala anslag utanför fattigvården ställas till förfogande. Åtskilliga av de kommuner, som här skulle träda hjälpande till, befinna sig emellertid på grund av företagets och arbetarnas långvariga bristande skattekraft i ekonomiskt nödläge och kunna måhända ej åvägbringa erforderliga medel. I varje fall inträda — därest konflikterna bliva långvariga — sådana förhållanden, att humanitära skäl lära starkt tala för att särskilda utvägar för nödens avhjälpande undersökas.

Det nu föreliggande förslaget i sådant syfte, som icke tager sikte allenast på järnbruks- och verkstadsindustrierna utan har allmänare läggning — och gäller sålunda även arbetslösa från pappersmasse- och sågverksindustrierna, inom vilka arbetstillgången under det senaste året varit i det närmaste normal — lär till innebörd och verkningar icke låta sig förena med statsmakternas principståndpunkt. Dess genomförande skulle därjämte bliva förenat med sådana praktiska tillämpningssvårigheter, att det vore mera ändamålsenligt att borttaga varje restriktion och utan vidare dispensera från avstängningsbestämmelsernas tillämpning på förevarande arbetargrupper. Ett sådant förfarande torde, såsom utredningarna visat, icke i realiteten erhålla väsentligt större betydelse än tillämpningen av »regeln bakåt» eller avsevärt öka anspråken på det allmännas medel. Men givetvis kvarstå gent emot ett sådant förfarande de principiella betänkligheterna.

Då det icke lär ankomma på arbetslöshetskommissionen att bedöma, huruvida för visst fall konstaterade humanitära skäl av särskild styrka kunna föranleda avsteg från eljest av statsmakterna vidhållen principståndpunkt, har kommissionen härutinnan icke ansett sig böra framställa något förslag.

Kommissionens ståndpunkt.

I arbetslöshetskommissionens behandling av detta ärende hava deltagit samtliga ledamöter, nämligen förutom ordföranden, undertecknad Pegelow, hrr Huss, Järte, von Koch, Hagman, Holmström, Paues, Thorberg och Dahl, av vilka hrr Pegelow, Huss, Järte och von Koch förenat sig om såväl kommissionens förestående utlåtande som dess beslut.

På arbetslöshetskommissionens vägnar:

F. W. H. PEGELOW.

Häremot hava följande reservationer avgivits, nämligen:

1) av hrr Paues och Dahl, vilka visserligen anslutit sig till utlåtandet, men beträffande beslutet ansett, att kommissionen bort avstyrka bifall till förevarande proposition;

2) av hrr Hagman, Holmström och Thorberg, vilka icke kunnat biträda vare sig kommissionens utlåtande i vissa delar eller dess beslut, och av vilka hrr Hagman och Holmström föreslagit, att kommissionen måtte hemställa om bifall till propositionen i dess föreliggande skick, och hr Thorberg likaledes hemställt om bifall till densamma men med vissa modifikationer beträffande däri föreslagen karenstid.

Därjämte hava dels ordföranden och dels ledamöterna Huss, Järte och von Koch givit uttryck åt vissa synpunkter i frågan, vilka jämte nyssnämnda reservationer återfinnas här nedan var för sig.

Särskilda yttranden.

1. Herr *Pegelow* anförde:

»Jag ansluter mig till förestående betänkande, men har ansett mig böra därjämte framhålla följande synpunkter.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition skulle utgöra ett avsteg från den av statsmakterna senast år 1922 fastslagna principen om det allmännas neutralitet vid strider på arbetsmarknaden.

Ett genomförande av »regeln bakåt» skulle oberoende av den karenstid, som bleve bestämd, bliva svår för att icke säga omöjlig att genomföra med sådan konsekvens, att befogade klagomål kunde förebyggas.

Av utredningen framgår, att arbetslösheten inom järnbruks- och mekaniska verkstadsindustrien haft en sådan varaktighet, att avstängning från arbetslöshets-hjälp för dithörande arbetare i ett övervägande antal fall måste medföra ett nödtillstånd, ovillkorligen krävande hjälp av något slag. Det sagda gäller även gruvindustrien. Kan sådan hjälp i tillräcklig omfattning av ena eller andra skälet icke vinnas från fattigvård eller arbetarorganisation, torde ej kunna undvikas, att staten finge träda emellan.

Såsom ett sätt för statens ingripande kan tänkas, att det som en provisorisk åtgärd, betingad av föreliggande exceptionella förhållanden, stadgades, att till järnbruks-, gruv- eller verkstadsindustrierna hörande arbetslösa, som uppbära understöd eller äro sysselsatta i nödhjälpsarbete, under tiden intill den 1 maj 1924 icke i följd av allmän konflikt skulle drabbas av avstängning från arbetslöshetshjälp.»

2. Herrar *Huss*, *Järte* och *von Koch* anförde:

»Då i nuvarande läge utbrutit arbetskonflikter, som jämlikt gällande bestämmelser nödvändiggjort avstängningar — för järnbrukens del omfattande c:a 3,000 arbetare — synes i första hand uppställa sig frågan, huruvida icke *arbetarnas organisationer* kunde här träda hjälpende till. Från dessa organisationers sida hare mellertid framhållits, att deras från det allmännas arbetslöshetshjälp avstängda medlemmar icke erhålla vare sig konflikt- eller arbetslöshetsunderstöd — i senare fallet på den grund att de redan tagit sin stadgeenliga understödsrätt i anspråk. Organisationerna synas icke heller anse sig böra eller kunna genom stadgeändringar eller, såsom veterligen vid särskilda tillfällen skett, andra undantagsåtgärder bereda utväg för omhändertagande av sina avstängda medlemmar.

Skulle denna ståndpunkt vidhållas, och anledning finnes antaga att så skall ske, inträder uppenbarligen för de flesta ett nödtillstånd, inför vilket *samhället* icke kan ställa sig likgiltigt. Ehuru det icke torde ankomma på kommissionen att framställa några förslag, hava vi likväl icke ansett oss böra underlåta att beröra några tänkbara utvägar till avhjälpande av sådan nöd.

Närmast kunde härvid ifrågasättas, att *kommunerna* trädde in för sina medlemmars del. Det har redan konstaterats, att fattigvården i viss utsträckning tagits i anspråk av arbetslösas familjer, och lagligt hinder lär icke föreligga för att den utsträcker sin verksamhet till även de arbetslösa själva. En sådan utveckling vore emellertid icke förenlig med den tankgång, som varit vägledande för det allmännas hittillsvarande hjälpverksamhet. Åtskilliga av de kommuner,

som här närmast skulle komma i fråga, befinna sig för övrigt på grund av företagens och arbetarnas utsinade skattekraft i sådant ekonomiskt läge, att de sannolikt ej skulle kunna avvägbringa erforderliga medel. Enahanda hinder resa sig mot anvisande utanför fattigvården av kommunala anslag för arbetslösas bispringande, varförutom lagligheten av dylik anordning lär vara omtvistad.

Under sådana förhållanden måste tanken åter inriktas på *statens mellankomst*. Därvid kunde naturligen ifrågakomma statsunderstöd under särskild form till kommunala åtgärder av det ena eller andra nyss avhandlade slaget. Vissa praktiska svårigheter skulle emellertid helt visst uppkomma vid prövningen av kommunernas anspråk härutinnan samt vid kontrollen över deras medelsanvändning.

Naturligare synes i varje fall att inordna den speciella hjälpaktion från statens sida, som här kunde ifrågakomma, inom ramen av den pågående hjälpverksamheten, och härvid inställa sig olika möjligheter.

En sådan möjlighet erbjuder det nu föreliggande förslaget, som emellertid icke tager sikte allenast på den aktuella situationen utan har allmännare läggning. Särskilt härigenom lärers detsamma till innebörd och verkningar icke låta sig förena med statsmakternas principståndpunkt i frågan. Ett genomförande av »regeln bakåt» skulle därjämte, oberoende av den karenstid, som bleve bestämd, bliva svår, för att icke säga omöjlig att genomföra med sådan konsekvens, att befogade klagomål kunna förebyggas.

Av sistberörda skäl kunde snarare ifrågasättas att tillfälligtvis helt dispensera från de eljest gällande avstängningsbestämmelsernas tillämpning i vissa aktuella fall. Ett sådant förfarande torde, såsom utredningarna visat, icke i realiteten erhålla väsentligt större betydelse än tillämpningen av »regeln bakåt» eller i mera avsevärd mån öka anspraken på det allmännas medel. Men givetvis kvarstå här, som sagt, de principiella betänkligheterna.

Tänkas kunde slutligen fortsatt hjälpverksamhet enligt det på behovsprövning grundade ransoneringssystem, som för närvarande tillämpas beträffande arbetarkategorier, vilka på grund av arbetsmarknadsläget nu icke äga tillgång till arbetslöshetshjälpen. Där särskilda omständigheter, såsom större lokalt överskott av arbetskraft, företags definitiva nedläggande o. dyl. ansetts påkalla undantagsåtgärder, har sålunda i en mängd fall tillgripits utvägen att medgiva s. k. friplatser, d. v. s. att de lokala arbetslöshetsorganen bemyndigats åt ett visst begränsat antal arbetslösa lämna understöd, resp. anvisa arbete vid nödhjälpsföretag — den sistnämnda formen företrädesvis avsedd för arbetare, vilkas avförande från orten, resp. yrket ansetts vara för dem liksom för individerna lämpligast. Vid sådana friplatser fördelning bland de arbetslösa anlägga hjälporganen i främsta rummet försörjnings- och andra billighetssynpunkter. I fråga om ett dylikt systems utsträckande till viss grupp av arbetslösa, som avstängts till följd av arbetskonflikt lära de principiella betänkligheterna bliva mindre framträdande. Emellertid böra icke förbises de svårigheter, som måste uppkomma vid bedömandet för de särskilda orterna av frågan, huruvida och i vilken omfattning friplatser skola medgivas.

Gentemot alla de olika alternativ, som synts kunna ifrågakomma, resa sig sålunda invändningar av principiell eller praktisk innebörd. Vi hava emellertid ansett de humanitära skälen med sådan styrka framträda särskilt i avseende å de avstängda järnbruksarbetarna, att vi velat framföra dessa synpunkter.»

Reservationer

1) av herrar *Paues* och *Dahl*.

Då Kungl. Maj:ts förevarande förslag synes oss såväl principiellt oriktigt, med hänsyn till statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden, som ej heller motiverat av sådana särskilda omständigheter, som i propositionen eller eljest åberopats,

då förslaget vidare synes oss vara i praktiken ogenomförbart och — såsom redan betänkandet i vissa uttalanden (å sid. 38 o. 39), i vilka undertecknade icke kunna instämma, utvisar — till sina konsekvenser kunna leda till allmän hjälpsamhet, anse vi,

att arbetslöshetskommissionen bort avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

2) av herrar *Hagman*, *Holmström* och *Thorberg*.

Mot att arbetslöshetskommissionens utredning och yttrande över Kungl. Maj:ts proposition nr 52 till årets riksdag blivit så omfattande, som fallet är, anse vi oss ej böra göra särskilda erinringar, enär riksdagens statsutskott föranlett detta genom att till kommissionens ledning för utarbetande av begärt yttrande överlämnat följande

»P. M.

Utlåtandet synes böra avse följande punkter.

- 1:o. Frågan huruvida ett bifall till propositionen kan anses stå i överensstämmelse med statsmakternas principiella ståndpunkt angående statens neutralitet vid arbetskonflikter.
- 2:o. De ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna anordningen, därvid bör tagas i betraktande icke allenast den nuvarande situationen på arbetsmarknaden utan särskilt förhållandena, därest öppen konflikt inom verkstadsindustrien under den närmaste framtiden nppstår.
- 3:o. Kan något annat och lämpligare sätt än det i propositionen föreslagna tänkas för vinnande av det med densamma avsedda syftet.
- 4:o. Om man vill biträda propositionens förslag, kunna då de däri formulerade bestämmelserna anses äga tillräcklig tydlighet för att ej vålla osäkerhet och svårighet vid tillämpningen. Om så ej är fallet vilka ändringar äro påkallade.

För övrigt förväntar utskottet givetvis alla de upplysningar, som för ett ingående och allsidigt bedömande av frågan kunna anses erforderliga.»

På grund av den korta tid, kommissionen haft till sitt förfogande, har endast en del mindre korrigeringar kunnat åstadkommas i kommissionens yttrande. Detta är därför sådant, att vi ej anse oss kunna ansluta oss till vissa delar av detsamma och ej heller till yttrandets allmänna tendens. Särskilt vilja vi fästa uppmärksamhet vid att kommissionen ansett sig kunna uttala förmodan om att den övertaliga arbetskraften skall kunna pressas in i arbete, men ej verkställt utredning eller eljest kunnat göra någon anvisning om var eller inom vilka verksamhetsområden utsikt finnes för de arbetslösa att vinna anställning. Kommissionen har vidare i sin utredning intagit ett teoretiskt resonemang över innehållet i fackförbundens stadgar. I den mån de teoretiskt dragna slutsatserna

strida mot uppgifterna i den bilaga, vari lämnas en utarbetning om de arbetslösa medlemmarnas rättigheter inom fackorganisationerna, äro de teoretiska slutledningarna att betrakta såsom vilseledande.

Av den föreliggande utredningen framgår, att de arbetslösa med något undantag icke kunna inverka på frågan om konflikters tillkomst eller avveckling, vadan det ur synpunkten av samhällets neutralitet vid arbetskonflikter ej föreligger anledning att avstänga de vid dessa konflikters utbrott arbetslösa från samhällets hjälpverksamhet. Utredningen har även givit vid handen, vad man redan förut på goda grunder hade vetskap om, att arbetslösheten varat så länge, att det praktiskt taget spelar föga roll vilken tidsbegränsning, som sättes för »regeln bakåt». Vi anse därför, att kommissionen bort tillstyrka antagande av en lösning av frågan på basis av den föreliggande propositionen. Därutöver synes arbetslöshetskommissionen böra givas fri prövningsrätt ifråga om tillämpningen av »regeln bakåt» i ömmande fall och då den arbetslösa haft tillfälliga sysselsättningar. Förslag borde även ställas att de nu på grund av konflikterna från hjälp avstängda arbetslösa måtte utfå arbetslöshetsunderstöd för den tid de varit avstängda från samhällets hjälp.

I anslutning till ovanstående yrka:

herrar *Hagman* och *Holmström*:

att arbetslöshetskommissionen måtte tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition nr 52; samt

herr *Thorberg*:

att kommissionen bort uttala sig för att »regeln bakåt» måtte sättas till fyra månader för säsongarbetare och till en månad för övriga arbetare.

Bilagor.

Bilaga 1.

Redogörelse

för en på uppdrag av Statens arbetslöshetskommission verkställd statistisk undersökning angående vissa arbetslöshetsförhållanden.

1. Undersökningens anordnande och verkställande.

Sedan arbetslöshetskommissionen anbefallts att till riksdagens statsutskott inkomma med utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52 angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt, fann kommissionen det för utförande av detta uppdrag nödigt att genom de lokala arbetslöshetskommittéerna inhämta vissa personliga upplysningar från de arbetslösa själva. I första hand avsåg denna utredning dem, som i anledning av pågående konflikter inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrierna drabbats av arbetslöshetskommissionens beslut om avstängning från statlig arbetslöshetshjälp och nödhjälpsarbete, och utarbetades för ändamålet ett särskilt kortfattat frågeformulär. Det ansågs emellertid nödigt att, för möjliggörande av mera generella slutsatser, utsträcka undersökningen jämväl till vissa andra arbetargrupper. Därvid hänvände man sig närmast medelst ett särskilt frågeformulär till de arbetslösa inom den mekaniska verkstadsindustrien å 13 representativa verkstadsorter i landet. Vidare verkställdes, med användande av ett tredje formulär, en specialundersökning för Stockholm beträffande därvarande arbetslöshetskommittés hela klientel, i den mån detta ej redan innefattats i förenämnda båda undersökningar. Liknande undersökningar hava även genom arbetslöshetskommissionens sociala ombud anordnats i Sundbyberg, Katrineholm och Falun.

De trenne formulären avsågo i första hand att möjliggöra en noggrann beräkning av resp. arbetares anmälda och faktiska arbetslöshetstid, den senare uträknad så väl brutto som netto, d. v. s. med avdrag för tillfällig arbetsanställning (annan än nödhjälpsarbete) inom eller utom det arbetsområde vederbörande tillhört. Vid sidan härav upptogs jämväl vissa sociala karakteristika, nämligen födelseåret och tidpunkten för inträdet i nuvarande industri (yrke). Förstnämnda frågepunkt förefanns dock icke å det för bruks- och sågverksarbetare avsedda formuläret, men har likväl på särskild framställning anteckning därom skett å vissa undersökningsorter (Norra Råda, Karlskoga och Stora Tuna). Samtliga uppgifter skulle vara avgivna före den 24 februari 1923 och beviljades blott i undantagsfall anstånd utöver nämnda dag.

Undersökningen rörande järnbruk, sågverk och pappersmassefabriker omfattade 181 orter, men ingingo från 88 av dessa inga uppgifter, i regel av den anledning att inga arbetare inom ifrågavarande näringsgrenar där blivit avstängda, vanligen av det skälet att de erhållit arbete inom annat arbetsområde. Från övriga 93 orter inkommo tillhoppa 2,249 besvarade frågeformulär, av vilka 2,225 kunnat användas för statistisk bearbetning. Undersökningen inom verkstadsindustrien resulterade i 4,707 användbara uppgifter, medan vid arbetslöshetsräk-

ningarna i Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun upplysningar inhämtades rörande tillhoppa 1,709 arbetslösa. Sammanlagt inkommo bearbetningsbara uppgifter rörande 8,641 arbetslösa, motsvarande närmare en sjättedel av hela antalet enligt arbetslöshetskommittéernas rapporter den 31 januari 1923 förefintliga sådana (c:a 55,500).

Rörande det inkomna materialets beskaffenhet torde kunna fällas det omdöme, att formulären merendels varit noggrant och fullständigt ifyllda, låt vara att den för uppgifternas avgivande tillmätta ytterst knappa tiden nog här och var föranlett bristfälligheter i materialet, vilka vid granskningen blott delvis kunnat avhjälpas. I fråga om tillförlitligheten av de meddelade uppgifterna och särskilt av anteckningarna rörande tillfällig arbetsanställning är det svårt att uttala någon bestämd mening. Arbetslöshetskommittéerna hade anmodats att inhämta kompletterande upplysningar från vederbörande verks- och brukskontor och synes härigenom, av ingångna skrivelser att döma, en ganska god kontroll, åtminstone vad arbete inom vederbörandes eget fack beträffar, kunnat erhållas på sådana mindre orter, där praktiskt sett egentligen blott ett eller ett par arbetsställen finnas inom resp. branscher. Där så ej är förhållandet och sålunda särskilt inom större samhällen, har kontrollen givetvis ställt sig svårare, men hava kommissionens sociala ombud beträffande av dem besökta orter ansett sig kunna vitsorda, att materialet blivit så gott och tillförlitligt, som under för handen varande förhållanden varit möjligt. För Stockholms vidkommande hava samtliga uppgifter jämförts med därvarande understödsbyrås registerkort, diariéer och ansökningshandlingar, varvid överensstämmelsen mellan dessa anteckningar och de arbetslösas egna uppgifter i regeln varit god. Under alla förhållanden måste dock de framräknade siffrorna betecknas som utpräglade minimisiffror.

Det må emellertid framhållas, att även om primärmaterialet ur mera formell synpunkt kan anses som tillfredställande, erbjuder det på grund av sin art och de behandlade spörsmålen natur alldeles särskilda svårigheter för en mera ingående statistisk behandling jämte därmed förknippade grupperingar och klassificeringar. Redan själva arbetslöshetsbegreppet lider ju av en viss oklarhet och mångtydighet, vilken ytterligare ökas genom det för vårt näringsliv så karakteristiska säsongarbetet jämte därmed sammanhängande övergång och växling så väl mellan industri och jordbruk som mellan särskilda industrigrenar. Redan härigenom möter det stora vanskligheter att draga så klara gränser mellan olika arbetsområden, som ur statistisk synpunkt skulle vara önskvärt, och svårigheterna växa på grund av vissa arbetslöshetspolitiska åtgärder, varigenom det för en arbetslös kan förefalla fördelaktigare att tillhöra en näringsgren än en annan. Sålunda meddelar en arbetslöshetskommitté i Blekinge, att, sedan lantarbetarna våren 1922 avstängts från understöd, en person där anmält sig som sågverksarbetare och erhållit nödhjälpsarbete. När nu i februari 1923 sågverksarbetarna skulle avstängas, uppgav han sig vara jordbruksarbetare. Vid närmare undersökning befanns, att han hos sin förre arbetsgivare haft anställning som kördräng huvudsakligen för jordbruket, men att han även någon gång sysselsatts i arbetsgivarens sågverksarbete. — Vid sin undersökning i Sundbyberg fann ett av arbetslöshetskommissionens sociala ombud det påtagligt, att de arbetslösa allmänt sträfvade efter att icke föras till gruppen verkstadsarbetare. Det ombud, som samtidigt kontrollerade arbetslöshetsräkningen i Falun, kom däremot till en rakt motsatt uppfattning, nämligen att de arbetslösa, som någon gång haft med verkstads-

industrien att göra syntes synnerligen angelägna att bibehålla denna sin yrkesbeteckning. Måhända ligger förklaringsgrunden härtill i det förhållandet, att man i Falun, i motsats till i Sundbyberg, hade avstängda järnbruksarbetare alldeles under ögonen.

Nästan omöjlig blir en genomförd yrkesklassificering å orter med mera odifferentierat näringsliv, där det egentligen blott finnes en enda kategori av arbetare, nämligen sådana, som åtaga sig i trakten förekommande arbeten av olika slag. Så skriver arbetslöshetskommittén i en socken i Roslagen, att ortens såsom »sågverksarbetare» rubricerade nödhjälpsarbetare i verkligheten kunna sägas tillhöra många olika yrken, i det att de tagit anställning och arbetat, där de kunnat erhålla arbete, och det ej blott vid traktens småsågar under de en å två månader årligen, då tillgång på timmer funnits, utan även såsom gruvarbetare, stenhuggare, varvsarbetare, linjearbetare o. s. v. Ännu mera flytande och obestämda äro yrkesförhållandena i övre Norrland, ty där synes jämväl gränsen mellan arbetare och småbönder flerstädes vara nästan utplånad, i det att de senare på sina otillräckliga jordbruk i föga mindre grad än de förra för sitt uppehälle äro beroende av skogs- och flottningsarbeten och andra sig yppande arbetstillfällen. I sådana trakter kan det sägas, att där ständigt råder om ej arbetslöshet så dock brist på arbetsförtjänst.

2. De arbetslösas fördelning efter tidpunkten för arbetslöshetens början.

Enligt kommissionens önskan borde bearbetningen av det vidlyftiga primärmaterial i första hand inriktas på att ernå en fördelning av de redovisade arbetslösa efter arbetslöshetens varaktighet, varmed skulle förstås längden av den tidrymd intill 1 februari 1923, under vilken de till undersökningen redovisade oavbrutet saknat anställning. Det enklaste svaret på detta spörsmål kunde erhållas genom att direkt och omedelbart tabellera de å formulären gjorda anteckningarna rörande tidpunkten för arbetslöshetens inträde. I enlighet härmed grupperades de redovisade arbetslösa efter antalet tillbragta arbetslöshetskvartal, räknade bakåt med utgångspunkt från 1 februari 1923. Härvid visade det sig nödigt att verkställa åtminstone fyra olika beräkningar, enär den tid, under vilken vederbörande oavbrutit varit arbetslös, kunde beräknas *antingen* från den tidpunkt under den efter världskrigets avslutande inträdda krisen då han första gången blivit arbetslös från sin senaste mera stadigvarande anställning *eller* från tiden för första anmälan såsom arbetslös hos vederbörande arbetslöshetskommitté eller arbetsförmedling *eller* ock från tiden för avslutandet av senaste, fasta eller tillfälliga, arbetsansättning (annan än nödhjälpsarbete) antingen över huvud *eller* inom det arbetsområde vederbörande tillhör. Det må emellertid framhållas, att nu nämnda beräkningsgrunder i verkligheten icke äro alltför strängt åtskilda utan gradvis övergå i varandra. Särskilt gäller det, att ett arbetes rubricering såsom fast eller som tillfällig arbetsansättning inom egen industri kan vara en smaksak med hänsyn därtill, att under den sedan mer än två år rådande depressionstiden det vid många arbetsställen tillämpats den anordningen, att driften varit inställd under kortare eller längre tidsperioder och åter satts i gång, i den mån ordertillgången det medgivit.

Efter nu angivna grunder ha uppgjorts detaljerade tabeller, utvisande arbetslöshetens varaktighet för redovisade arbetare inom järnbruks-, sågverks- och

Tab. 1. Redovisade arbetslösa inom vissa industrier,

Näringsgrenar (s = samtliga arbetare, g = därav grovarbetare o. d.)		Antal redo- visade arbetslösa den 1/2 1923	Därav sådana, som uppgivits varit arbets-					
			A. Arbetslösheten räknad från tiden för avskedet från senaste mera <i>stadig- varande anställning</i>				B. Arbetslösheten för första <i>anmälan</i> mitt eller	
			1/11 1922 (3 mån.)	1/8 1922 (6 mån.)	1/5 1922 (9 mån.)	1/2 1922 el. tid. (12 mån.)	1/11 1922 (3 mån.)	1/8 1922 (6 mån.)
1								
2	Järnbruks- industri (44 orter)	antal	1,672	1,541	1,521	1,457	1,384	1,474
3		g	254	242	238	220	234	222
4		procent	100·0	92·2	91·0	87·1	82·8	88·2
5		g	100·0	95·3	98·7	92·1	86·6	92·1
6	Sågverks- industri (43 orter)	antal	434	421	396	387	379	369
7		g	95	93	78	78	77	71
8		procent	100·0	97·0	91·2	89·2	87·3	85·0
9		g	100·0	97·9	82·1	82·1	81·1	74·7
10	Pappersmasse- industri (27 orter)	antal	119	109	107	104	103	99
11		g	23	23	22	22	22	21
12		procent	100·0	91·6	89·9	87·4	86·6	83·2
13		g	100·0	100·0	95·7	95·7	95·7	91·3
14	Mek. verkstads- industri (13 orter)	antal	4,707	4,601	4,481	4,399	4,136	4,480
15		g	527	520	495	490	464	505
16		procent	100·0	97·7	95·2	93·5	87·9	95·2
		g	100·0	98·7	93·9	93·0	88·0	95·3

Tab. 2. Redovisade arbetslösa i Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun
arbetslöshetens

Stockholm (1,495 per- soner), Sundbyberg (54), Katrineholm (68) och Falun (92) (s = samtliga arbetare, g = därav grovarb. o. d., a = affärsanställda)		Antal arbets- lösa den 1/2 1923	A. Arbetslösheten räknad från tiden för avskedet från <i>stadigvarande anställning</i>					
			a. Personer, som varit arbetslösa vid nedanstående tidpunkter och sedan <i>icke</i> haft tillfällig anställning				b. Personer, som va- nedanstående tid- <i>haft</i> tillfällig	
			1/11 1922	1/8 1922	1/5 1922	1/2 1922	1/11 1922	1/8 1922
1								
2	Antal	s	1,569	715	668	626	578	768
3		g	744	371	352	330	305	343
4		a	140	81	73	67	62	52
5	Procent	s	100·0	45·6	42·6	39·9	36·8	48·9
6		g	100·0	49·9	47·3	44·4	41·0	46·1
		a	100·0	57·9	52·1	47·9	44·3	37·1

fördelade efter tidpunkten för arbetslöshetens början.

lösa vid nedanstående tidpunkter (och sedan dess oavbrutet varit arbetslösa)

räknad från tiden hos arb.lösh.-kom- arb.förmedling		C. Arbetslösheten räknad från tiden för senaste (tillfälliga el. fasta) anställning				D. Därav anställning inom egen industri			
¹ / ₅ 1922 (9 mån.)	¹ / ₂ 1922 el. tid. (12 mån.)	¹ / ₁₁ 1922 (3 mån.)	¹ / ₈ 1922 (6 mån.)	¹ / ₅ 1922 (9 mån.)	¹ / ₂ 1922 (12 mån.)	¹ / ₁₁ 1922 (3 mån.)	¹ / ₈ 1922 (3 mån.)	¹ / ₅ 1922 (9 mån.)	¹ / ₂ 1922 el. tid. (12 mån.)
1,313	1,159	1,022	817	692	592	637	732	632	543
213	190	184	147	135	119	154	135	125	114
78·5	69·3	61·1	48·9	41·4	35·4	50·1	43·8	37·8	32·5
83·9	74·8	72·4	57·9	53·1	46·9	60·6	53·1	49·2	44·9
334	313	193	99	76	66	176	95	67	58
62	59	62	31	29	28	57	29	27	26
77·0	72·1	44·5	22·8	17·5	15·2	40·6	21·9	15·4	13·4
65·3	62·1	65·3	32·6	30·5	29·5	60·0	30·5	28·4	27·4
80	69	88	69	62	48	70	58	55	54
21	21	21	19	18	17	20	18	18	17
67·2	58·0	73·9	58·0	52·1	40·3	58·8	48·7	46·2	45·4
91·3	91·3	91·3	82·6	78·3	73·9	87·0	78·3	78·3	73·9
4,243	3,807	3,727	3,104	2,889	2,623	3,348	2,958	2,810	2,571
474	434	436	370	350	325	370	331	318	297
90·1	80·9	79·2	65·9	61·4	55·7	71·1	62·8	59·7	54·6
89·9	82·4	82·7	70·2	66·4	61·7	70·2	62·8	60·3	56·4

inom andra näringsgrenar än de i tab. 1 angivna, fördelade efter tidpunkten för början.

senaste mera		B. Arbetslösheten räknad från tiden för första <i>anmälan</i> hos arb.lösh.-kommitté el. arb.förmedling							
rit arbetslösa vid punkter och sedan anställning		a. Personer, som varit arbetslösa vid nedanstående tidpunkter och sedan <i>icke</i> haft tillfällig anställning				b. Personer, som varit arbetslösa vid nedanstående tidpunkter och sedan <i>haft</i> tillfällig anställning			
¹ / ₅ 1922	¹ / ₂ 1922	¹ / ₁₁ 1922	¹ / ₈ 1922	¹ / ₅ 1922	¹ / ₂ 1922	¹ / ₁₁ 1922	¹ / ₈ 1922	¹ / ₅ 1922	¹ / ₂ 1922
694	638	675	621	578	533	731	676	639	579
314	295	355	329	305	282	330	307	296	269
44	40	73	61	56	47	47	43	37	33
44·2	40·7	43·0	39·6	36·8	34·0	46·6	43·1	40·7	36·9
42·2	39·7	47·7	44·2	41·0	37·9	44·4	41·3	39·8	36·2
31·4	28·6	52·1	43·6	40·0	33·6	33·6	30·7	26·4	23·6

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 23 häft. (Nr 30 Bilaga.) 7

pappersmasseindustrierna, inom den mekaniska verkstadsindustrien samt inom olika arbetsområden i Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun, av vilka tabeller sammandrag lämnas i förestående tab. 1 och 2. Härvid har åtskillnad gjorts mellan olika arbetargrupper så till vida, att gruppen grovarbetare, innefattande hantlangare, diversearbetare o. d., särhållits, liksom även affärsanställda (i betydelsen av butiks-, kontors- och förvaltningspersonal) redovisats för sig. De fåtaliga kvinnorna bland de anmälda arbetslösa hava däremot ej ansetts behöva upptagas på tabellerna.

Granskas närmare dessa tabeller, befinnes arbetslöshetens varaktighet te sig rätt olika, allt efter den beräkningsgrund man anlägger.

Utgår man från *senaste mera stadigvarande anställning*, befinnas av de den 1 februari 1923 inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrien arbetslösa, vilka uppgingo till resp. 1,672, 434 och 119 eller resp. 7·5, 0·9 och 0·7 % av nämnda näringsgrenars hela arbetarantal år 1920, 92—97 % varit det oavbrutet i minst 3 mån., 90—91 % i 6 mån., 87—89 % i 9 mån. och 83—87 % i 12 mån. och däröver. Den mekaniska verkstadsindustrien, som representeras av 4,707 arbetslösa eller 9·3 % av dess arbetarantal år 1920, företer delvis ännu högre tal, nämligen resp. 98, 95, 94 och 88 %. Specialundersökningen för Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun, vars siffror helt få sin prägel av förhållandena i huvudstaden, ger — om kol. »icke haft» och »haft» tillfälligt arbete hopläggas — resp. 95, 89, 84 och 78 %, sålunda lägre tal för de här redovisade, visserligen nog så heterogena och skäligen olikformigt företrädade näringsgrupperna.¹

Övergår man till den »anmälda» arbetslösheten, bliva talen lägre, framför allt inom sågverks- och pappersmasseindustrien. Sålunda utgöra procenttalen för oavbrutet arbetslösa sedan minst 6 månader för järnbruksindustrien 84 %, för sågverks- och pappersmasseindustrierna 69—79 %, för verkstadsindustrien 92 % och för övriga yrken 83 %. Ökas arbetslöshetstiden till ett år, sjunka siffrorna till resp. 69, 58—72, 81 och 71 %.

Tages hänsyn till senaste anställning över huvud, vare sig *fast eller tillfällig* (dock räckande minst 14 dagar, om inom annat arbetsområde än det vederbörande tillhör), reduceras den faktiska arbetslöshetstiden rätt väsentligt. Över 6-månadersgränsen komma nu av de arbetslösa inom järnbruksindustrien 49 %, inom sågverksindustrien 23 %, inom pappersmasseindustrien 58 % samt inom verkstadsindustrien 66 %. Beträffande övriga yrken kan en sådan beräkning icke verkställas, utan endast konstateras, att av de vid nu antydda tidpunkter arbetslösa resp. 47 och 41 % sedermera haft tillfällig anställning.

Göres åtskillnad mellan tillfällig anställning inom det *arbetsområde vederbörande tillhör* och inom annat arbetsområde, och tages vid beräkningen endast hänsyn till anställning inom det förstnämnda (fast eller tillfällig), sjunker jämförelsetalet för arbetslöshetsperioden 6 månader beträffande bruksarbetarna till 44 %, för sågverksarbetarna till 22 %, för pappersmassarbetarna till 49 % och för verkstadsarbetarna till 63 %.

Nu meddelade siffror gälla samtliga arbetare. Betraktas *grovarbetargruppen* för sig, synas tabellerna, tvärt emot vad man kunde förmoda, häntyda på, att arbetslöshetens varaktighet här i genomsnitt skulle vara något längre än för yrkesarbetarna.

De *affärsanställda*, vilka uteslutande äro från huvudstaden, åtskilja sig från arbetarna särskilt därigenom, att de i mindre grad än dessa kunnat erhålla tillfälligt arbete under arbetslöshetstiden.

¹ Vilka dessa äro framgår av tab. 6 i det följande.

3. De arbetslösas fördelning efter arbetslöshetens varaktighet (brutto- och nettoarbetslöshetstid).

I det föregående har uppmärksamheten huvudsakligen riktats på arbetslöshetstidens förläggning, varemot dess längd endast delvis och ofullständigt kommit till synes. Särskilt gäller detta i sådana fall, då arbetslöshetsperioden avbrutits genom tillfälliga arbetsanställningar, ty då har tiden för oavbruten arbetslöshet (i strängare bemärkelse) räknats från avslutandet av den senaste av dessa. Vill man nu beräkna den faktiska arbetslöshetstidens nettolängd, måste däremot samtliga dylika tillfälliga anställningsperioder hopläggas och summan dragas från bruttoarbetslöshetstiden, vilken lämpligen kan anses innefatta tidsrummet mellan räkningsdagen (1 febr. 1923) och avskedet från senaste mera stadigvarande anställning.

Uppgifter i nu berörda avseenden lämnas i efterföljande tab. 3—6, varuti sammanfattas huvudresultaten av förevarande undersökning.

Riktat man först uppmärksamheten på arbetslöshetstidens bruttolängd och därvid utgår från *senaste mera stadigvarande anställning*, finnas av de 1 februari 1923 inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrien arbetslösa 9—10 % varit det oavbrutet i mindre än ett halft år, 3—8 % i ett halft till ett år, 39—53 % i ett till två år samt 30—49 % så länge som två år och däröver, d. v. s. ända sedan begynnelsen av den efter världskrigets avslutande inträdda krisen i näringslivet. Den mekaniska verkstadsindustrien företer delvis ännu högre tal för den långvariga arbetslösheten, i det att grupptalen här bliva resp. 5, 7, 58 och 30 %. Specialundersökningen för övriga näringsgrenar å fyra utvalda orter (Stockholm, Sundbyberg, Katrineholm och Falun) ger inom de fyra här ifrågavarande grupperna resp. 11, 12, 50 och 27 %. Dessa siffror antyda, att relativa antalet personer, vilka gått arbetslösa så länge som ett till två år, är något lägre inom de här upptagna, merendels på hemmamarknaden arbetande näringsgrenarna än inom förenämnda exportindustrier. En närmare granskning av detaljsiffrorna i tab. 6 synes också utvisa, att man här övervägande synes ha göra med en, visserligen av kristidsförhållandena tydligen skärpt, säsongarbetslöshet. Dock finnes det även andra än säsongindustrier, där arbetslösheten synes vara väl så svårartad som inom förenämnda branscher, exempelvis den grafiska industrien samt de under beteckningen »affärsanställda» sammanfattade merkantila yrkena. Attorstädernas särskilda förhållanden i och för sig snarare bidragit att skärpa än att mildra den ekonomiska krisens verkningar framgår bl. a. av tab. 5, enligt vilken av verkstadsarbetarna i Stockholm 41 % men av dem i landsorten 24 % gått arbetslösa så länge som två år och däröver,

Övergår man till den »anmälda» arbetslösheten, bliva talen visserligen i stort sett lägre, men de äro i huvudsak av samma typ och storleksordning, varför det nyss anförda även kan tillämpas på den på nu ifrågavarande sätt beräknade »bruttoarbetslöshetstiden».

Däremot bliva siffrorna rätt förändrade, om man söker beräkna *nettoarbetslöshetstiden* genom att från bruttoarbetslöshetstiden (i betydelsen av tiden från senaste stadigvarande anställnings slut) subtrahera tidslängden för tillfälliga arbetsanställningar, antingen så väl inom som utom det arbetsområde vederbörande tillhör eller ock blott arbete inom facket. Uppgifter härom återfinnas under avd. C av tab. 3 och 5. Inom 1—2-, resp. 2-årsgruppen komma nu av de arbetslösa

Tab. 3. Redovisade arbetare inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasse-

Industri- och yrkesåldersgrupper		Antal redo- visade arbets- lösa	Därav med en arbetslöshetsperiod i månader (brutto)												
			A. Räkn. fr. tiden för avskedet fr. senaste mera stadigvarande anställning						B. Räkn. fr. tiden för första anmälan hos arb.lösh.kom- mitté el. arb.förmedling						
			un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	
1	Järnbruksindustri, samtl. arb. . .	1,672	131	20	64	73	882	502	198	78	84	153	1,102	57	
2	Samtliga arbetare	ind.arb. före 1915	841	95	5	35	31	488	187	126	38	50	66	535	26
3		» 1915 el. sen. . . .	719	34	14	27	39	353	252	66	35	31	78	481	28
4		år i yrket ej uppg. . . .	112	2	1	2	3	41	63	6	5	3	9	86	3
5	Därav grov- arbetare	samtl. grovarb.	254	12	4	4	14	146	74	20	12	9	23	180	10
6		ind.arb. före 1915	107	5	2	1	5	68	26	10	8	3	11	71	4
7		» 1915 el. sen. . . .	138	6	2	3	9	73	45	9	4	6	12	101	6
8		år i yrket ej uppg. . . .	9	1	—	—	—	5	3	1	—	—	—	8	—
9	Sågverksindustri, samtl. arb. . .	434	13	25	9	8	167	212	65	26	9	21	201	112	
10	Samtliga arbetare	ind.arb. före 1915	202	2	2	2	2	80	114	27	5	1	7	104	58
11		» 1915 el. sen. . . .	215	10	23	7	5	84	86	37	21	8	13	93	43
12		år i yrket ej uppg. . . .	17	1	—	—	1	3	12	1	—	—	1	4	11
13	Därav grov- arbetare	samtl. grovarb.	95	2	15	—	1	34	43	24	8	1	3	54	5
14		ind.arb. före 1915	38	—	1	—	—	13	24	9	2	—	1	23	3
15		» 1915 el. sen. . . .	57	2	14	—	1	21	19	15	6	1	2	31	2
16	Pappersmasseindustri, samtl. arb.	119	10	2	3	1	63	40	20	17	2	11	64	5	
17	Samtliga arbetare	ind.arb. före 1915	28	4	1	—	—	13	10	7	4	—	5	11	1
18		» 1915 el. sen. . . .	81	6	1	3	1	44	26	13	11	2	6	45	4
19		år i yrket ej uppg. . . .	10	—	—	—	—	6	4	—	2	—	—	8	—
20	Därav grov- arbetare	samtl. grovarb.	23	—	1	—	—	13	9	1	1	—	—	19	2
21		ind.arb. före 1915	4	—	1	—	—	1	2	—	1	—	—	2	1
22		» 1915 el. sen. . . .	12	—	—	—	—	7	5	1	—	—	—	10	1
23		år i yrket ej uppg. . . .	7	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	7	—

industrierna, fördelade efter arbetslöshetens varaktighet. Samtliga orter.

C. Faktisk arbetslöshetslängd (netto, d. v. s. med frånräknande av tillfällig arbetsanställning)												D. Antal personer, som under arbetslöshets- perioden haft följande antal anställningar														
a) inalles						b) enbart inom egen industri						a) inalles						b) enbart inom egen industri								
un- der3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	un- der3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	0	1	2	3	4	5 o. fl.	0	1	2	3	4	5 o. fl.			
145	92	196	175	849	215	140	64	185	144	784	355	676	532	211	81	35	137	967	387	136	12	25	125	1		
103	47	121	73	430	67	100	32	117	64	411	117	306	276	108	41	17	93	436	202	83	17	15	88	2		
40	42	70	93	365	109	38	29	63	72	330	187	303	231	91	36	16	42	451	165	48	12	8	35	3		
2	3	5	9	54	39	2	3	5	8	43	51	67	25	12	4	2	2	80	20	5	3	2	2	4		
14	10	20	25	150	35	13	8	22	25	123	63	134	75	29	8	1	7	181	51	12	2	1	7	5		
6	5	12	9	64	11	5	4	15	12	47	24	48	37	15	3	—	4	73	26	4	—	—	4	6		
7	5	8	16	81	21	7	4	7	13	71	36	78	37	14	5	1	3	100	24	8	2	1	3	7		
1	—	—	—	5	3	1	—	—	—	5	3	8	1	—	—	—	—	8	1	—	—	—	—	8		
23	47	86	55	200	23	18	45	79	56	198	38	79	127	141	62	18	7	120	120	144	38	12	—	9		
4	17	53	28	91	9	4	13	48	27	94	16	19	54	77	38	9	5	35	60	79	22	6	—	10		
18	29	29	26	99	14	13	31	27	28	94	22	57	72	53	23	8	2	81	59	55	15	5	—	11		
1	1	4	1	10	—	1	1	4	1	10	—	3	1	11	1	1	—	4	1	10	1	1	—	12		
6	15	3	6	51	14	4	17	1	6	47	20	29	32	14	17	3	—	45	23	23	3	1	—	13		
1	3	2	3	26	3	1	3	—	3	24	7	5	9	9	14	1	—	13	6	17	2	—	—	14		
5	12	1	3	25	11	3	14	1	3	23	13	24	23	5	3	2	—	32	17	6	1	1	—	15		
11	2	9	12	65	20	10	2	8	10	59	30	58	40	17	4	—	—	83	31	4	1	—	—	16		
4	1	4	3	13	3	4	1	3	4	10	6	11	10	5	2	—	—	17	8	2	1	—	—	17		
7	1	5	9	43	16	6	1	5	6	40	23	40	27	12	2	—	—	59	20	2	—	—	—	18		
—	—	—	—	9	1	—	—	—	—	9	1	7	3	—	—	—	—	7	3	—	—	—	—	19		
—	1	1	2	12	7	—	1	—	2	12	8	16	6	1	—	—	—	19	4	—	—	—	—	20		
—	1	1	—	—	2	—	1	—	1	—	2	3	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	21		
—	—	—	2	6	4	—	—	—	1	6	5	7	4	1	—	—	—	9	3	—	—	—	—	22		
—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	6	1	6	1	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	23		

Tab. 4. Redovisade arbetare inom järnbruksindustrien å vissa orter (Norra

Industri-, ålders- och yrkesgrupper			Antal redo- visade arbets- lösa	Därav med en arbetslöshetsperiod i månader (brutto)											
				A. Räkn. fr. tiden för avskedet fr. senaste mera stadigvarande anställning						B. Räkn. fr. tiden för för- sta <i>anmälan</i> hos arb.-lösh.- kommitté el. arb.-förmidling					
				un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över
1	Samtliga arbetare . . .		768	124	15	35	53	367	174	176	63	59	116	330	24
2	Födda 1872 el. tidigare	ind.arb. före 1915 . . .	81	21	1	4	3	42	10	25	8	7	18	20	3
3		» » 1915 el. senare	31	3	—	—	—	14	14	8	2	2	5	14	—
4		år i yrket ej uppg. . .	3	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	2	—
5	Födda 1873 —1897	ind.arb. före 1915 . . .	268	69	2	12	15	135	35	89	22	25	31	95	6
6		» » 1915 el. senare	199	21	8	15	26	78	51	36	24	17	45	72	5
7		år i yrket ej uppg. . .	13	1	—	1	2	7	2	2	2	2	3	4	—
8	Födda 1898 el. senare	ind.arb. före 1915 . . .	12	2	—	—	1	6	3	3	—	—	1	7	1
9		» » 1915 el. senare	149	6	3	3	5	79	53	11	3	4	12	112	7
10		år i yrket ej uppg. . .	5	1	—	—	—	1	3	2	—	—	—	2	1
11	Åldersuppg. saknas		7	—	1	—	1	3	2	—	1	2	1	2	1
12	Därav grovarbetare . . .		163	9	4	2	9	99	40	15	11	8	17	104	8
13	Födda 1872 el. tidigare	ind.arb. före 1915 . . .	14	—	—	—	—	12	2	—	3	1	1	8	1
14		» » 1915 el. senare	8	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	8	—
15		år i yrket ej uppg.	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
16	Födda 1873 —1897	ind.arb. före 1915 . . .	45	2	1	—	1	31	10	6	3	1	7	26	2
17		» » 1915 el. senare	39	3	1	2	6	14	13	5	3	4	8	15	4
18		år i yrket ej uppg.	3	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	—
19	Födda 1898 el. senare	ind.arb. före 1915 . . .	6	2	—	—	—	4	—	2	—	—	—	4	—
20		» » 1915 el. senare	42	1	1	—	1	31	8	1	1	1	1	38	—
21		år i yrket ej uppg.	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
22	Åldersuppg. saknas		4	—	1	—	1	1	1	—	1	1	—	1	1

Råda, Karlskoga, Stora Tuna), fördelade efter arbetslöshetens varaktighet.

C. Faktisk arbetslöshetslängd (netto d. v. s. med frånräknande av tillfällig arbetsanställning)												D. Antal personer, som under arbetslöshets- perioden haft följande antal anställningar														
a) inalles						b) enbart inom egen industri						a) inalles						b) enbart inom egen industri								
un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. där- över	0	1	2	3	4	5 o. fl.	0	1	2	3	4	5 o. fl.			
136	65	134	98	275	60	131	47	132	79	252	127	317	299	112	21	8	11	441	237	70	11	4	5	1		
23	5	23	10	18	2	23	4	23	11	15	5	30	38	11	2	—	—	41	29	10	1	—	—	2		
3	5	4	6	11	2	3	2	3	4	11	8	7	11	8	2	—	3	17	7	4	2	—	—	1		
—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	4		
74	27	54	21	83	9	71	19	55	14	84	25	94	120	44	6	3	1	133	104	24	4	2	1	5		
26	20	41	44	54	14	24	15	36	38	50	36	74	81	33	3	3	5	111	69	15	1	2	1	6		
1	—	4	3	4	1	1	—	4	3	3	2	7	5	1	—	—	—	8	4	1	—	—	—	7		
2	1	2	—	6	1	2	1	2	—	5	2	5	7	—	—	—	—	6	2	4	—	—	—	8		
6	5	4	11	94	29	6	4	5	8	80	46	91	34	12	8	2	2	115	20	9	3	—	2	9		
1	—	—	1	2	1	1	—	—	1	2	1	4	—	1	—	—	—	4	—	1	—	—	—	10		
—	1	2	2	1	1	—	1	4	—	—	2	3	3	1	—	—	—	4	2	1	—	—	—	11		
11	5	17	20	97	13	10	5	17	20	78	33	83	60	18	2	—	—	113	44	5	1	—	—	12		
—	—	4	1	7	2	—	—	4	8	—	2	6	7	1	—	—	—	8	6	—	—	—	—	13		
—	—	—	1	6	1	—	—	—	1	4	3	4	3	1	—	—	—	6	2	—	—	—	—	14		
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	15		
3	1	7	2	30	2	2	1	7	—	26	9	18	21	5	1	—	—	28	16	1	—	—	—	16		
4	2	6	12	13	2	4	2	4	10	9	10	13	17	9	—	—	—	23	14	2	—	—	—	17		
1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	18		
2	—	—	—	4	—	2	—	—	—	4	—	5	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	19		
1	1	—	2	84	4	1	1	—	1	33	6	31	8	2	1	—	—	35	4	2	1	—	—	20		
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21		
—	1	—	2	1	—	—	1	2	—	—	1	2	2	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	22		

Tab. 5. Redovisade arbetare inom mek. verkstads-

Industri-, ålders- och yrkesåldersgrupper			Antal redovisade arbetslösa	Därav med en arbetslöshetsperiod i månader (brutto)												
				A. Räkn. fr. tiden för avskedet fr. senaste mera stadigvarande anställning						B. Räkn. fr. tiden för första anmälan hos arb.lösh.kommitté eller arb.-förmedling						
				under 3	3-5	6-8	9-11	12-23	24 o. däröver	under 3	3-5	6-8	9-11	12-23	24 o. däröver	
A. Samtliga orter.																
1	Samtliga arbetare			4 707	106	120	82	263	2 748	1 388	227	137	100	436	3 161	646
2	födda 1872 eller tidigare	ind.arb. före 1915 . .	800	22	21	24	57	463	213	41	20	32	71	549	87	
3		» 1915 el. senare	207	1	7	4	14	139	42	5	6	8	22	146	20	
4		år i yrket ej uppgivet	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	
5	» 1873-1897	ind.arb. före 1915 . .	2 143	63	61	39	123	1 224	633	117	73	42	230	1 389	292	
6		» 1915 el. senare	850	6	17	9	46	569	203	30	18	11	77	613	101	
7		år i yrket ej uppgivet	19	1	—	—	1	10	7	3	—	—	2	13	1	
8	» 1898 eller senare	ind.arb. före 1915 . .	140	3	4	1	5	53	74	9	3	1	6	80	41	
9		» 1915 el. senare	527	9	9	5	17	280	207	21	16	6	27	357	100	
10		år i yrket ej uppgivet	6	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	4	2	
11		åldersuppgift saknas .	13	1	1	—	—	8	3	1	1	—	1	9	1	
12	Därav grovarbetare			527	7	25	5	26	298	166	22	20	11	40	347	87
13	födda 1872 eller tidigare	ind.arb. före 1915 . .	68	3	3	2	7	36	17	5	1	4	7	43	8	
14		» 1915 el. senare	97	—	4	2	6	68	17	3	3	4	10	68	9	
15		år i yrket ej uppgivet .	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	
16	» 1873-1897	ind.arb. före 1915 . .	79	—	6	—	5	40	28	1	6	—	7	46	19	
17		» 1915 el. senare	157	1	11	1	6	93	45	8	8	3	9	108	21	
18		år i yrket ej uppgivet .	3	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	2	1	
19	» 1898 eller senare	ind.arb. före 1915 . .	15	—	—	—	1	4	10	—	—	—	1	9	5	
20		» 1915 el. senare	105	3	1	—	1	55	45	5	2	—	6	69	23	
21		år i yrket ej uppgivet .	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	1	
B. Därav Stockholm.																
22	Samtliga arbetare			1 493	26	23	55	77	694	618	67	44	58	96	1 009	219
23	födda 1872 eller tidigare	ind.arb. före 1915 . .	389	7	7	19	29	209	118	16	9	23	30	275	36	
24		» 1915 el. senare	46	—	2	1	3	25	15	1	1	3	5	32	4	
25		år i yrket ej uppg. . .	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	
26	» 1873-1897	ind.arb. före 1915 . .	751	13	11	28	33	325	341	35	24	26	44	502	120	
27		» 1915 el. senare	148	—	1	6	8	66	67	5	3	4	11	91	34	
28		år i yrket ej uppg. . .	9	1	—	—	—	4	4	2	—	—	—	6	1	
29	» 1898 eller senare	ind.arb. före 1915 . .	30	1	—	—	1	8	20	1	1	1	1	19	7	
30		» 1915 el. senare	118	4	2	1	3	56	52	7	6	1	5	83	16	
31	Därav grovarbetare			154	3	4	3	5	77	62	7	3	7	7	103	27
32	födda 1872 eller tidigare	ind.arb. före 1915 . .	25	1	—	1	2	16	5	1	—	3	1	19	1	
33		» 1915 el. senare	21	—	2	1	—	15	3	1	1	3	1	15	—	
34		år i yrket ej uppg. . .	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	
35	» 1873-1897	ind.arb. före 1915 . .	33	—	—	—	3	12	18	—	—	—	4	19	10	
36		» 1915 el. senare	37	—	1	1	—	18	17	2	—	1	1	24	9	
37		år i yrket ej uppg. . .	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
38	» 1898 eller senare	ind.arb. före 1915 . .	5	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	4	1	
39		» 1915 el. senare	31	2	1	—	—	14	14	3	2	—	—	21	5	

industrien, fördelade efter arbetslöshetens varaktighet.

C. Faktisk arbetslöshetslängd (netto d. v. s. med frånräk- nande av tillfällig arbetsanställning)												D. Antal personer, som under arbetslöshetsperioden haft följande antal anställningar											
a) inalles						b) enbart inom egen industri						a) inalles						b) enbart inom egen industri					
un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. däröfver	un- der 3	3- 5-9	6- 8-9	9- 11-9	12- 23-9	24 o. däröfver	0	1	2	3	4	5 o. fl.	0	1	2	3	4	5 o. fl.
144	201	232	399	2 989	742	128	169	176	333	2 741	1 160	2 813	1 206	408	164	64	523	543	775	232	88	37	32
31	35	54	67	487	126	28	33	46	69	482	142	503	184	63	24	12	14	575	138	44	20	11	12
2	10	11	13	142	29	2	8	6	15	140	36	158	30	12	—	2	5	184	14	9	—	—	3
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4
83	109	119	193	1 335	304	72	90	94	165	1 128	594	1 151	618	219	95	36	24	1 493	428	133	54	18	17
13	30	30	85	587	105	12	22	16	54	590	156	544	195	65	30	9	7	713	99	22	9	4	3
1	1	3	1	9	4	1	—	3	1	10	4	10	5	3	1	—	—	13	5	—	1	—	7
4	4	2	6	89	35	3	4	2	5	75	51	80	44	10	4	2	—	105	27	6	1	1	8
9	11	13	33	329	132	9	11	9	23	305	170	352	128	33	9	3	2	444	62	16	2	3	9
—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	2	4	5	—	—	1	—	—	5	—	—	1	—	10
1	1	—	1	8	2	1	1	—	1	8	2	8	2	3	—	—	—	9	2	2	—	—	11
10	29	22	35	328	103	9	27	12	29	312	138	359	110	35	11	9	3	448	50	18	6	4	1
4	4	5	5	38	12	3	4	4	8	86	13	50	14	2	—	1	1	58	7	1	—	2	13
1	6	5	6	65	14	1	5	2	7	65	17	76	13	6	—	2	—	87	5	5	—	—	14
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	15
—	6	4	4	44	21	—	6	3	5	42	23	54	15	6	2	1	1	66	7	3	1	1	16
2	12	4	14	99	26	2	10	2	7	99	37	103	35	11	5	3	—	135	16	4	2	—	17
—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	18
—	—	—	1	12	2	—	—	—	1	8	6	6	7	1	—	1	—	10	4	1	—	—	19
3	1	4	5	67	25	3	2	1	1	59	39	65	26	9	3	1	1	87	11	4	2	1	20
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	21
48	70	112	136	878	249	39	53	95	110	638	558	604	410	252	126	50	51	911	293	156	68	33	32
15	19	34	34	236	51	13	17	31	34	231	63	193	94	55	21	12	14	235	74	39	18	11	12
1	3	1	3	31	7	1	3	1	3	26	12	25	9	6	—	1	5	38	4	4	—	—	24
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	25
25	39	57	68	431	131	19	28	46	58	215	385	256	231	140	70	30	24	419	176	84	40	15	17
1	6	13	20	80	28	—	3	11	9	78	47	61	29	27	23	2	6	106	15	15	6	3	27
1	1	1	—	5	1	1	—	1	—	5	2	3	3	2	1	—	—	6	2	—	1	—	28
1	—	—	1	25	3	1	—	—	1	17	11	10	9	5	4	2	—	20	5	3	1	1	29
4	2	6	10	69	27	4	2	5	5	65	37	54	35	17	7	3	2	85	17	11	2	3	30
4	9	12	9	90	30	4	6	9	6	82	47	82	37	18	9	5	3	114	17	14	5	3	31
1	2	2	1	17	2	1	1	2	2	16	3	15	6	2	—	1	1	19	3	1	—	2	32
1	3	1	—	15	1	1	3	1	—	13	8	13	4	3	—	1	—	17	1	3	—	—	33
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	34
—	—	4	2	15	12	—	—	3	3	13	14	20	6	4	2	—	1	25	3	3	1	—	35
—	3	3	3	20	8	—	1	2	1	20	13	17	9	5	5	1	—	27	4	4	2	—	36
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	37
—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	2	3	1	2	1	—	1	—	4	—	1	—	—	38
2	1	2	3	17	6	2	1	1	—	17	10	14	10	3	2	1	1	20	6	2	2	1	39

Tab. 6. Redovisade arbetare inom övriga näringsgrenar i Stockholm, Sundby-

Industri- och åldersgrupper (s = samtliga, g = därav grovarbetare)		Antal redo- visade arbets- lösa	Arbetslöshets-					
			A. Räkn. från tiden för avskedet från senaste <i>mera stadigvarande</i> anställning					
			under 3	3—5·9	6—8·9	9— 11·9	12— 23·9	24 o. där- över
I. Industrigrupper.								
A. Arbetare.								
1	1. Jord- och skogsbruk	{s 37	1	5	1	1	20	9
2		{g 33	1	5	1	1	18	7
3	2. Gruv-, jord- och stenindustri	{s 102	6	6	1	4	59	26
4		{g 36	2	3	—	2	19	10
5	3. Metall- och maskinindustri	{s 181	4	5	18	10	84	60
6		{g 70	2	4	3	3	35	23
7	4. Trävaruindustri	{s 82	6	—	2	3	43	28
8		{g 28	1	—	—	—	11	16
9	5. Byggnadsverksamhet	{s 201	14	7	5	9	112	54
10		{g 150	6	5	4	9	87	39
11	6. Läder-, textil- och beklädn.-industri	{s 65	4	1	8	2	35	15
12		{g 8	—	—	2	1	5	—
13	7. Näringsmedels- och kem.-tekn. industri	{s 177	7	12	10	13	78	57
14		{g 67	3	5	5	4	22	28
15	8. Pappers- och grafisk industri	{s 174	15	10	8	22	80	39
16		{g 29	3	1	3	2	12	8
17	9. Handel och samfärdsl m. m.	{s 418	21	28	20	33	200	116
18		{g 237	10	11	9	18	125	64
19	10. Annan yrkesrörelse	{s 132	8	12	4	7	77	24
20		{g 86	2	5	4	4	57	14
21	B. Affärsanställda	140	7	12	10	9	76	26
22	Samtliga {arbetare	1 569	86	86	77	104	788	428
23	{därav grovarbetare	744	30	39	31	44	391	209
24	{affärsanställda	140	7	12	10	9	76	26
II. Levnads- och yrkesåldersgrupper.								
Samtliga arbetare:								
25	födda 1872 el. tidigare . {ind.arb. före 1915 . . .	215	10	3	8	16	115	63
26	{ " 1915 el. senare . . .	218	6	7	14	7	121	63
27	" 1873—1897 { " före 1915 . . .	354	20	23	16	22	185	88
28	{ " 1915 el. senare . . .	557	34	25	26	44	273	155
29	" 1898 el. senare { " före 1915 . . .	19	3	7	4	—	3	2
30	{ " 1915 el. senare . . .	204	13	20	9	15	90	57
31	Ålder ej uppgiven	2	—	1	—	—	1	—
Därav grovarbetare:								
32	födda 1872 el. tidigare . {ind.arb. före 1915 . . .	73	4	1	3	5	43	17
33	{ " 1915 el. senare . . .	165	4	5	11	5	93	47
34	" 1873—1897 { " före 1915 . . .	79	4	4	2	4	43	22
35	{ " 1915 el. senare . . .	320	8	20	12	20	161	99
36	" 1898 el. senare { " före 1915 . . .	4	1	1	—	—	2	—
37	{ " 1915 el. senare . . .	103	9	8	3	10	49	24
Affärsanställda:								
38	födda 1872 el. tidigare . {i yrket före 1915 . . .	15	1	1	—	—	9	4
39	{ " 1915 el. senare . . .	11	—	—	—	2	6	3
40	" 1873—1897 { " före 1915 . . .	55	—	5	7	4	27	12
41	{ " 1915 el. senare . . .	21	2	1	—	2	13	3
42	" 1898 el. senare { " före 1915 . . .	36	3	5	3	1	20	4
43	{ " 1915 el. senare . . .	2	1	—	—	—	1	—

berg, Katrineholm och Falun, fördelade efter arbetslöshetens varaktighet.

period i månader						C. Antal arbetare, som sedan den 1 aug. 1922 haft tillfällig anställning — — — veckor							
B. Räknat från tiden för första anmälan hos arb.lösh.kommitté el. arb.förmedling													
under 3	3—5·9	6—8·9	9— 11·9	12— 23·9	24 o. där- över	0	1—2	3—4	5—8	9—12	13—23	24 o. däröver	
3	5	1	2	16	10	14	1	7	5	5	4	1	1
3	4	1	2	14	9	12	1	6	4	5	4	1	2
8	6	1	5	65	17	51	9	8	12	8	14	—	3
4	3	—	3	20	6	18	3	4	4	2	5	—	4
12	9	15	9	114	22	92	9	16	15	19	23	7	5
4	4	3	4	45	10	45	3	4	7	6	4	1	6
7	1	2	5	58	9	32	1	6	12	11	14	6	7
2	—	—	—	23	3	17	1	3	2	1	4	—	8
22	10	6	6	123	34	89	5	19	39	22	26	1	9
13	8	6	6	93	24	66	3	17	29	13	21	1	10
8	1	6	4	37	9	35	1	2	8	5	11	3	11
—	1	1	1	5	—	7	—	—	1	—	—	—	12
13	17	10	11	95	31	86	8	21	29	12	18	3	13
5	8	4	2	32	16	42	3	4	10	5	3	—	14
30	17	8	21	90	8	97	4	17	25	10	18	3	15
4	2	2	3	14	4	19	—	3	3	2	2	—	16
39	35	24	37	229	54	198	23	43	57	49	43	5	17
17	13	11	25	135	36	108	12	28	34	28	23	4	18
21	8	7	5	70	21	71	7	9	24	11	10	—	19
7	6	7	4	45	17	50	4	5	14	7	6	—	20
20	16	11	13	76	4	86	3	16	19	9	5	2	21
163	109	80	105	897	215	765	68	148	226	152	181	29	22
59	49	35	50	426	125	384	30	74	108	69	72	7	23
20	16	11	13	76	4	86	3	16	19	9	5	2	24
15	7	10	17	132	34	111	6	20	26	25	25	2	25
8	7	17	16	134	36	116	9	15	30	12	22	4	26
41	24	19	23	206	41	150	14	39	58	30	53	10	27
69	41	26	32	311	78	249	24	53	88	67	64	12	28
1	7	3	—	3	5	14	1	1	2	1	—	—	29
28	23	5	17	110	21	114	14	19	22	17	17	1	30
1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	31
4	2	2	9	43	13	41	4	10	6	5	7	—	32
5	4	14	12	104	26	101	6	11	20	10	15	2	33
9	3	2	5	43	17	35	5	9	12	6	11	1	34
24	29	14	15	179	59	139	10	34	59	42	32	4	35
1	1	—	—	2	—	4	—	—	—	—	—	—	36
16	10	3	9	55	10	64	5	10	11	6	7	—	37
4	—	1	1	9	—	11	—	1	3	—	—	—	38
—	1	1	2	6	1	9	—	—	1	—	—	1	39
5	11	7	5	26	1	31	—	11	6	4	3	—	40
3	—	1	2	14	1	10	—	3	3	3	2	—	41
7	4	1	3	20	1	24	3	1	6	1	—	1	42
1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	43

inom järnbruksindustrien 51 resp. 13 %, inom sågverksindustrien 46 resp. 5 %, inom pappersmasseindustrien 55 resp. 17 % samt inom verkstadsindustrien 64 resp. 16 %, om man räknar med tillfälligt arbete under ett. Tager man blott hänsyn till anställning inom eget fack, ändras procenttalen till 47 resp. 21, 46 resp. 9, 50 resp. 25 samt 58 resp. 25 %.

Av betydelse för en riktig uppfattning rörande det tillfälliga arbetets art är emellertid icke blott dess sammanlagda längd utan även, på huru många särskilda anställningar denna fördelar sig. Upplysningar härom lämnar avd. D av tab. 3 och 5, varav framgår, att 2, resp. 3 o. fl. tillfälliga anställningar innehafts av 13 resp. 15 % av de redovisade vid järnbruken, 33 resp. 20 % vid sågverken, 14 resp. 3 % vid pappersmassefabrikerna och 9 resp. 6 % vid verkstäderna. Detta gäller tillfälligt arbete i allmänhet, medan talen för sådant inom eget fack givetvis ställa sig lägre.

Beträffande Stockholm och de tre andra orter, där en speciell arbetslöshetsräkning ägt rum för »övriga yrken», möjliggör det använda formuläret icke någon beräkning av den faktiska nettoarbetslöshetstiden, enär å detsamma endast angivits sammanlagda längden av tillfällig arbetsanställning under de senaste sex månaderna. Såsom framgår av avd. C i tab. 6, hade av samtliga där redovisade arbetare 49 % då icke haft något tillfälligt arbete och 4 % haft sådant i 1—2 veckor, 10 % i 3—4 veckor, 14 % i 5—8 veckor samt 23 % i 9 veckor och däröver. Detta gäller tillfälligt arbete över huvud, men visa specialtalen för tillfällig anställning inom eget arbetsområde, att angivna arbete övervägande varit av sådan art.

Vad nu sagts, gäller arbetstagare i gemen, yrkes- och grovarbetare tagna under ett. Beträffande sistnämnda grupp bekräfta tabellerna knappast, vad den i föregående avdelning lämnade mera summariska beräkningen synts antyda, nämligen att de redovisade grovarbetarna skulle uppvisa långvarigare arbetslöshet än arbetarna i allmänhet. Talen i tab. 5 ge vid handen, att medan de mekaniska verkstadsarbetarna i gemen till 58 % hade en bruttoarbetslöshetstid (A) av 1—2 år och till 30 % av 2 år och däröver, äro för grovarbetarna inom denna industri motsvarande procenttal nästan alldeles desamma, nämligen resp. 57 och 31 %.

4. De arbetslösas fördelning efter levnadsålder och ålder i yrket.

Här ifrågakommande undersökning har visserligen tillkommit i direkt syfte att statistiskt belysa vissa, för tillfället aktuella problem i arbetslöshetspolitiken, men den utgör även i viss mån en efter representativa grunder verkställd arbetslöshetsräkning, vilken åtminstone i några avseenden kan bidra att belysa den sociala sammansättningen av arbetslöshetskommittéernas nuvarande klientel.

Detta får sin karaktär därav, att det så att säga utgör restbeståndet utav en här av arbetslösa, vartill vårt land aldrig förut sett motstycke, men varav drygt två tredjedelar numera efter hand åter uppsugits av näringslivet och insatts i produktivt arbete. Gången av nu berörda utvecklingsprocess belyses genom följande siffror för totalantalet uppgivna arbetslösa vid olika tidpunkter enligt arbetslöshetskommissionens rapporter:

	1921			1922				
Tidpunkt:	30/11	31/12	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6
Arbetslösa	117,000	132,000	163,000	156,000	149,300	124,700	81,500	49,300
	1922			1923				
Tidpunkt:	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	
Arbetslösa	38,300	36,000	35,100	37,300	43,500	45,900	55,500	

Enär den successiva nedgången av kristidsarbetslösheten alltifrån febr. 1922 — vilken endast skenbart avbrytes genom den hösten 1922 såsom vanligt återkommande säsongarbetslösheten — kunde tänkas ha föranletts av en selektionsprocess från industriens sida, skulle man kunna förvänta, att inom det nuvarande beståndet av arbetslösa borde, åtminstone inom andra branscher än de egentliga säsongyrkena, förefinnas ett förhållandevis stort antal sådana arbetare, vilka även under mera normala förhållanden i första hand rekrytera den »industriella reservarmén», sålunda å ena sidan de gamla arbetarna, vilkas avtagande kroppskrafter göra dem mindre eftersökta och användbara, å den andra de helt unga arbetarna, beträffande vilka de humanitära skälen för bibehållande och återtagande äro jämförelsevis svaga, och vilka arbetsgivaren på grund av deras obetydliga yrkesvana merendels relativt lätt kan avvara.

Fördelningen på unga, yngre och medelålders samt gamla arbetare bland de i februari 1923 arbetslösa betyges, i den mån den bland dem undersökta gruppen kan anses vara representativ för hela beståndet, genom nedanstående uppställnings första avdelning, vars siffror äro hämtade ur förestående tab. 4—6, medan den senare anger den normala åldersuppbyggnaden inom ifrågakvarande yrkesgrupper före kriget på grundvalen av 1910 års folkräkning:

	Arbetslösa med åldersuppgifter 1923	Därav (i %) i åldern			Antal arbetare enl. 1910 års folkräkning	Därav (i %) i åldern		
		intill 25 år	25—50 år	över 50 år		intill 25 år	25—50 år	över 50 år
Järnbruksarbetare	761	21·8	63·1	15·1	11,602	19·7	56·5	23·8
Mek. verkstadsarbetare . . .	4,694	14·3	64·2	21·5	28,061	25·0	59·8	15·2
Typografer o. d.	105	17·1	68·6	14·3	5,989	42·7	49·6	7·7
Byggnadsarbetare	201	13·5	57·0	29·5	36,845	24·5	53·5	22·0

Såväl den säsongindustrin representerande gruppen av arbetslösa byggnadsarbetare som de arbetslösa inom de för den egentliga tillverkningsindustrin representativa arbetarfacken förete vissa avvikelser från folkräkningstalen. Beträffande järnbruksarbetarna framträder någon övertalighet i fråga om de mycket unga arbetarna, medan för verkstads- och övriga arbetare detsamma gäller beträffande de gamla arbetarna. Detta är dock knappast det mest utmärkande draget för de arbetslösa av februari 1923, utan detta synes fastmer vara en starkare representation än normalt för just de arbetskraftigaste åldrarna mellan 25 och 50 år. Detta anmärkningsvärda förhållande — som står i strid mot vad man närmast vore böjd att antaga — är tydligen en verkan av vissa särskilda faktorer. En sådan torde kunna sökas däruti, att 1920 års oerhört våldsamma kris

bragt ett så stort antal företag och fabriksavdelningar att helt inställa sin rörelse och avskeda sin personal, att dessa grupper tryckt sin prägel på beståndet i dess helhet mera än de från bestående företag successivt entledigade enskilda arbetarna. Huvudfaktorn torde emellertid vara arten av den från det allmännas sida, särskilt under den senaste tiden, förda arbetslöshetspolitiken, till följd av vilken särskilt ungarlar i mycket stor utsträckning avskiljts från de understödda och såsom en konsekvens därav antagligen även från de anmälda arbetslösa. Dessa ha därför till större delen kommit att utgöras av familjeförsörjare, vilka varit med starkare band knutna till hemorten och ansett sig äga grundade förhoppningar om att inom icke alltför lång tid bliva återtagna på sitt gamla arbetsställe.

Av intresse i detta sammanhang är en jämförelse med åldersuppgifterna från de enda arbetslöshetsräkningar, som tidigare företagits i vårt land, nämligen de, som avhölls i januari månad åren 1909 och 1910. Några huvudsiffror därför anföras här nedan:

	Antal arbets- lösa ^{12/1}	Därav (i %) i åldern				Antal arbets- lösa ^{31/1}	Därav (i %) i åldern			
		intill 25 år	25—50 år	över 50 år	ej upp- giv.		intill 25 år	25—50 år	över 50 år	ej uppgiv.
Järnbruksarb. o. d.	657	46·7	43·1	9·6	0·6	1,022	32·8	54·5	12·3	0·4
Mek. verkst. arb. o. d.	1,794	50·4	40·0	9·2	0·4	1,269	34·7	49·9	15·1	0·3
Typografer o. d.	69	43·5	53·7	2·8	—	264	40·9	47·3	11·8	—
Byggnadsarbetare	7 693	23·0	54·6	22·1	0·3	4,598	15·5	57·4	26·3	0·8

Såväl 1909 som 1910 års siffror, vilka senare i någon mån präglats utav efterverkningarna från 1909 års storstrejk, synas häntyda på en arbetslöshet av skäligen avvikande typ från den, som efter undersökningsmaterialet att döma förelåg i februari 1923. Tydligen hade man 1909—10 i huvudsak att göra med en genom vissa, i jämförelse med de nuvarande rätt lindriga och tillfälliga, krisförhållanden skärpt säsongarbetslöshet.

I det föregående ha vid redogörelsen för 1923 års arbetslöshetsförhållanden de särskilda industriernas arbetare tagits under ett, utan hänsyn till de växlande yrkesspecialiteter, som ingå bland desamma. Tab. 3—6 möjliggöra emellertid en viss differentiering härutinnan, i det att grovarbetare o. d. redovisats för sig. Det framgår härav, att bland grovarbetarna den arbetsdugligaste gruppen 25—50 år är ungefär lika talrikt företrädd som bland yrkesarbetarna.

Att antalet unga arbetare bland de redovisade arbetslösa icke är större, än det ovan uppvisats vara, är ägnat att väcka en viss förvåning även med hänsyn till de betydande förändringar, som under senaste årtionde inträtt i vårt folks åldersuppbyggnad genom den av den avstannade emigrationen föranledda kraftiga ökningen av ungdomsåldrarnas numerär. Under krigskonjunkturen löstes problemet att bereda nya lönande sysselsättningar för de c:a 100,000 manliga individer, som kunna beräknas ingå i denna merbefolkning, utan synbar svårighet genom industriens enorma expansion — vilken enbart inom den mekaniska verkstadsindustrien lär ha medfört arbetarstockens utökning med c:a 30 000 man — samt de ökade arbetstillfällen, som bl. a. genom statens ingripande bereddes vid bränsleavverkning och nyodling. Till belysning av denna den industriella arbets-

kraftens kristidsexpansion lämna även föreliggande arbetslöshetsuppgifter ett bidrag, i det att å desamma upptagits en fråga om, när den arbetslöse inträtt i sin nuvarande industri (yrke). Svaren på denna frågepunkt hava sammanfattats här nedan:

	Järn- bruks- indu- stri	Såg- verks- indu- stri	Pappers- mass- industri	Mek. verk- stadsin- dustri	Övrig ind. i Stockholm o. vissa andra orter
Antal arbetslösa med uppg. i detta avseende .	1,560	417	109	4,667	1,567
Därav sådana, som inträtt i ind. arb. { antal	719	215	81	1,584	979
År 1915 el. senare { %	46.1	51.6	74.3	33.9	62.5

Jämföras de uppgifter, som i tab. 4—6 meddelas rörande yrkesåldern i kombination med levnadsåldern, befinnes det, att de i tablån angivna, f. n. övertaliga arbetare, som under krigskonjunkturen inträtt i industrien, ej blott innefatta de ovan angivna »unga» arbetslösa, utan även ett stort antal yngre och medelålders sådana.

Stockholm den 6 mars 1923.

Bertil Nyström.

Bilaga 2.

P. M.

angående aktuella arbetskonflikter av större omfattning.

(Utarbetad inom K. Socialstyrelsen).

Lockout vid järnbruken.

Den 5 mars 1920 träffades mellan järnbruksförbundet och svenska metallindustriarbetarförbundet en överenskommelse om bl. a. arbetstidens förläggning och fördelning vid järnverken efter arbetstidslagens ikraftträdande. Ifråga om 2-skiftsarbete bestämdes i uppgörelsen, att sådant finge förläggas till vilken tid som helst av veckan, under villkor av 39 timmars stillestånd för sön- och helgdagsvila. Vid arbete i 3-skift skulle ordinarie arbetstiden likaledes kunna förläggas till vilken tid som helst av veckan, under förutsättning att för sön- och helgdagsvila bereddes stillestånd om 24 timmar eller, där särskild måltidsrast anordnades under skiftet, 18 timmar. Därest arbetsrådet, jämlikt arbetstidslagens § 5 mom. 2, medgåve längre arbetstid än i genomsnitt 48 timmar i veckan, skulle som ordinarie arbetstid räknas hela veckan (med visst procenttillägg å timpenning för arbete under sön- och helgdagar). Detta gällde även för andra fall, där kontinuerlig drift anordnades, men arbetsrådets medgivande ej erfordrades på grund av att arbetstiden för varje arbetare icke överstege i genomsnitt 48 timmar i veckan.

Vid tillämpningen av dessa bestämmelser uppstodo svårigheter på en del platser, framför allt vid verk, där kontinuerlig drift veckan runt (ständig eld) ifrågasattes. Från arbetarsidan restes nämligen ett bestämt motstånd mot införande av söndagsarbete. Vid förekommande medgivande av arbetsrådet att uttaga 56 timmars arbetsvecka (helkontinuerlig drift med sju 8-timmars skift per man) godkände arbetarna sådan skiftsindelning å driftsavdelningar, där arbetet tidigare hade fortgått veckan runt (bl. a. hyttor), men motsatte sig borttagande av söndagsstillestånd i fall, där sådant förut tillämpats. Detta avsåg särskilt en del martinverk.

Sedan uppgörelsen av den 5 mars 1920 utgått vid årsskiftet 1920/21, har nytt avtal ej blivit upprättat vid järnbruken. Ifråga om arbetstidsindelningen har i stort sett följts bestämmelserna i 5-mars uppgörelsen, med den inskränkning i tillämpningen av helkontinuerlig drift, som ovan antyts. Förhandlingar hava upprepade gånger förts mellan parterna, utan att överenskommelse kunnat vinnas. Järnbruksförbundet har vid dessa förhandlingar, med stöd av arbetsrådets beslut, sökt genomdriva kontinuerlig drift vid martinverken, medan metallindustriarbetarförbundet fasthållit vid förutvarande anordning med söndagsstillestånd. Vidare har järnbruksförbundet påyrkat omläggning av skiftindelningen vid valsverken. Arbetet vid dessa har gått i dels 2-skift, dels 3-skift med söndagsstille-

stånd (48 timmars arbetsvecka). I syfte att åstadkomma besparingar i bränsle- kostnader och för att avlägsna vissa tekniska olägenheter vid framställning av kvalitetsstål föreslogo nu arbetsgivarna en koncentration av drifttiden vid vals- verk till omkring $4\frac{1}{2}$ dygn i början av veckan. Arbetstiden skulle bli 11 å 12 timmar per dygn, men utan att överstiga 48 timmar i veckan. Arbetarna voro icke villiga att godtaga en sådan skiftindelning, vilken enligt deras mening innebure ett alltför stort avsteg från lagens rätta mening och syfte. Även befa- rade man på arbetarsidan, att arbetsgivarna komme att söka utnyttja ledigheten i slutet av veckan ($2\frac{1}{2}$ dygn) till övertidsarbete, varigenom den sammanhängan- de vilotiden, som med hänsyn till det ovanligt tunga och krävande arbetet vore nödvändig, bleve illusorisk.

Efter det att förhandlingar mellan parterna i december månad 1922 strän- dat, huvudsakligen på grund av ovannämnda meningsskiljaktigheter ifråga om arbetstiden, beslöt järnbruksförbundet att fr. o. m. den 15 januari 1923 tillämpa den föreslagna skiftindelningen.

Lönefrågan har vid järnbruken för närvarande varit mindre framträdande än tvisten om arbetstiden. I varje fall synes den icke hava varit i sådant läge, att den ensam skulle ha framkallat en allmän konflikt. Från 1920 års topplöner torde lönerna vid senaste årsskifte i medeltal ha reducerats med c:a 46 %. Någon ytterligare generell nedsättning har sedan dess icke vidtagits, men har järnbruks- förbundet fr. o. m. den 15 januari borttagit de s. k. barnbidragen samt verkställt en reglering nedåt för vissa arbetargrupper vid en del verk, vilkas löner i för- hållande till andra arbetares legat jämförelsevis högt.

Vid fullföljandet av beslutet om ändrad skiftindelning den 15 januari 1923 utbröto omedelbart öppna konflikter å en del platser. Arbetarna infunno sig icke till arbetet på av arbetsgivarna bestämda tidpunkter för skiftens början utan in- ställde sig i förutvarande ordning. Från arbetsgiversidan betraktades arbetarnas uteblivande från föreskrivna arbetstider såsom strejk. Arbetarna åter ansågo sig, då de icke fingo börja arbetet i enlighet med den gamla skiftindelningen, ute- stängda eller m. a. o. lockoutade. Denna situation inträffade den 15 januari vid valsverken i Forsbacka, Hagfors, Munkfors, Stjärnsund och Söderfors. Sedermera utvidgades konflikten den 21 januari av samma anledning till valsverk vid Avesta, Bofors, Degerfors, Domnarvet, Fagersta, Kolsva, Långshyttan, Nyby, Nykroppa, Smedjebacken, Surahammar och Österby järnbruk samt den 24 januari till Laxå valsverk. Den 15 januari hade arbetsinställelse dessutom utbrutit vid smältvals- verket i Boxholm på grund av att mottagareplatserna vid lancashiresmedjan in- dragits, vilket arbete arbetsgivaren påfordrade utfört av smederna själva. Samma dag inställdes arbetet även vid en del glödgningssugnar i Sandviken.

Med anledning av konflikterna beslöt svenska arbetsgivarföreningen den 17 januari medgiva järnbruksförbundet att, därest icke före den 29 januari samt- liga konflikter blivit bilagda på villkor, som vunnit godkännande av järnbruks- förbundet och svenska arbetsgivarföreningen, nämnda dag verkställa lockout vid samtliga till förbundet anslutna järnverk.

Sedan ett sista försök den 23 januari att genom förhandlingar lösa kon- flikterna misslyckats, trädde lockouten i kraft på utsatt dag. Antalet av den- samma berörda arbetare uppgår till omkring 20,000.

Den 6 februari förordnade Kungl. Maj:t direktör Allan Cederborg att så- som särskild förlikningsman medla i konflikten vid järnbruken. Förlikningsman-

nen kallade parterna till förhandlingar till den 26 februari, vilka emellertid blevo utan resultat.

Lokala arbetsinställelser inom mekaniska verkstadsindustrien.

Med 1921 års utgång utlöpte det mellan Sveriges verkstadsförening och vederbörande fackförbund slutna riksavtalet inom mekaniska verkstadsindustrien ävensom därmed sammanhängande lokala överenskommelser. Förhandlingar mellan organisationerna i december månad 1921 och inför en av Kungl. Maj:t särskilt förordnad förlikningskommission i februari och mars månader 1922 ledde icke till uppgörelse. Arbetet fortgick under år 1922 (med tidvis lokala arbetsnedläggelser) utan avtal. Utgående löner hade under år 1921 reducerats med omkring 20 %, och i början av år 1922 vidtogs ytterligare nedsättning med i genomsnitt 24 %. Vid årsskiftet 1922—23 var lönenivån sålunda omkring 44 % under 1920 års topp-löner (enligt uppgifter från arbetarsidan c:a 46 %). Därjämte hade genomförts vissa ändringar i övriga arbetsvillkor, såsom nedsättning av övertidsprocenten, borttagande av timlönsgaranti vid allt ackordsarbete m. m.

Den 11 januari 1923 tillställde verkstadsföreningen sina medlemmar en cirkulärskrivelse av följande lydelse:

»Efter det samtliga Sveriges verkstadsförenings medlemmar å kretsmöten beretts tillfälle att yttra sig i fråga om löne- och arbetsförhållandena för arbetarna samt därvid från medlemmarnas sida med mycken skärpa framhållits, att en reduktion av lönerna måste äga rum, för att söka vinna förutsättningar för industrien att erhålla arbete, har nu föreningens överstyrelse, som funnit de av medlemmarna sålunda framförda önskemålen fullt befogade — det är bl. a. konstaterat, att levnadskostnadsindex sedan de nuvarande lönerna fastställdes nedgått från 216 till 183 — beslutat sänkning av löneförmånerna för arbetare, anställda hos medlemmarna, att utföras i enlighet med närmare angivna grunder. Vidare skall, intill dess av överstyrelsen annorlunda bestämts, iakttagas:

Arbetsgivaren är *icke berättigad* att under alla förhållanden garantera timpenningen. Om ett arbete misslyckas, bör arbetsgivaren, där han finner det uppenbart, att misslyckandet icke berott på försumlighet eller vårdslöshet från arbetarens sida, betala efter arbetarens timpenning.

Extra förmåner, såsom dyrtidstillägg, familjebidrag, kortare *ordinarie* arbetstid än 48 timmar per vecka, fri medicin, betalning för gångtid, »extra timmar», kafferaster, »tvätt-minuter», »stämplingsminuter», respittider, naturaförmåner, såsom fria eller underbetalda nödenheter m. m. skola nu definitivt bortfalla. Hyror böra efter hand regleras efter i orten gällande priser.

För arbete, utfört å *övertid*, betalas, utöver eljest utgående avlöning, ett tillägg utgörande nedan angivna procent å arbetarens timlön:

å vardagar:

2 timmar närmast före eller närmast efter ordinarie arbetstid 25 %;

övrig arbetstid 50 %;

å sön- och helgdagar:

50 % för verkstadens eget arbete;

100 % för annat arbete.

Sön- och helgdagstider räknas fr. o. m. kl. 6 em. dagen före sön- och helldag till

kl. 10 em. nästa dag, eller när två eller flera sön- och helgdagar följa på varandra till kl. 10 em. den sista av dem.

Obs! Här erinras om bestämmelsen ang. arbetstiden i verkstadsreglerna av 1920:

Den vid vederbörande verkstad fastställda allmänna arbetstiden avser de vanliga verkstadsarbetarna och det normala arbetet, *medan för särskilda fall och arbetare annan arbetstid må fastställas*; och åligger det envar arbetare att noggrant iakttaga den för honom gällande arbetstiden. Vid arbetstidens början skall han befinna sig, arbetsklädd, på sin plats och omedelbart börja arbetet.

Med avseende å denna bestämmelse påpekas, att därunder exempelvis bör komma det fall, då enligt lagen om arbetstidens begränsning (resp. särskilt tillstånd av arbetsrådet) för förberedelse- och avslutningsarbeten medges en längre arbetstid än för arbetarna vid verket i allmänhet. I sådant arbete kan resp. arbetare icke göra anspråk på övertidserättning.

Arbetet utom verkstaden. Vid arbete å annan ort än där verkstaden är belägen — varest arbetaren måste övernatta — erhåller arbetaren utöver sin vanliga lön, antingen fritt logi och vivre, båda av tillfredsställande beskaffenhet, eller ock ersättning därför, som må avvägas efter levnadskostnaderna på platsen, men som vid normala förhållanden bör hålla sig vid 4: — å 5: — kr. pr dag.

Tidpunkt för genomförande. Ovanstående lönereglering skall vara genomförd senast fr. o. m. den avlöningsperiod, som infaller näst efter den 1 februari 1923.

Den beslutade sänkningen av löneförmånerna har beräknats till i medeltal 10 %. Då reduktion tidigare verkstälts med 44 å 46 %, skulle alltså nedsättningen fr. o. m. den 1 februari utgöra 49 å 51 % på 1920 års topplöner.

En särställning inom verkstadsindustrien intog under år 1922 Nydqvist & Holms A. B. i Trollhättan på grund av vissa leveranser till Ryssland. Separatavtal hade upprättats vid verkstaden, innebärande i stort sett bibehållande av de gamla löneförmånerna. Detta avtal uppsades från arbetsgivarsidan den 4 oktober 1922, enär enligt arbetsgivarens mening förändrade leveransvillkor nödvändiggjorde en sänkning av lönerna till paritet med lönenivån inom verkstadsindustrien i övrigt. Beslutet om lönesänkning sattes i verket från nyåret 1923. Även vidtogs ändring av arbetsvillkoren i övrigt, bl. a. därutinnan, att timpenningen icke längre finge vara utan vidare garanterad vid ackordsarbete. Denna princip hade verkstadsföreningen sökt genomföra vid övriga verkstäder redan från och med år 1922. Arbetarna hos Nydqvist & Holms A.B. gjorde framställning till verkstadsledningen om viss begränsning av reduceringar utav timlöner och ackordspriser samt om garanterad timlön vid ackordsarbete.

Förhandlingar med anledning av denna hänvändelse medförde ingen uppgörelse, och den 18 januari nedlades arbetet av gjuteriarbetarna, följande dag den 19 av övriga arbetare. Ett medlingsförsök av statens förlikningsman i slutet av januari månad ledde ej heller till konfliktens biläggande. Antalet i arbetsnedläggelsen deltagande arbetare uppgår till inemot 2,000.

Den allmänna lönereduktionen inom verkstadsindustrien (i enlighet med anförda cirkulärskrivelse från verkstadsföreningen) föranledde öppna konflikter på åtskilliga platser. Den 30 januari nedlades arbetet vid A.B. International Harvester Co i Norrköping (bindgarmsfabrik), den 1 februari hos A.B. Bröderna Ljungdell, Malmö, den 4 februari vid Motala verkstad, den 5 februari vid A.B. Sundsvalls Förenade verkstäder, A.B. Mohögs mekaniska verkstad och Kockums mekaniska verkstads A.B. (gjuteriet), den 7 februari vid A.B. Hässleholms verkstäder,

den 8 februari vid A.B. Götaverken, A.B. Växlar och Signaler i Örebro (gjuteriet), A.B. Alingsås verkstäder, A. J. Anderssons & C:o gjuteri, Malmö, samt den 16 februari vid Ljunggrens verkstads A.B. i Kristianstad. Dessa arbetsnedläggelser omfatta c:a 3,000 man. Tillsammans med arbetarna vid Nydqvist & Holm uppgå de av konflikterna inom verkstadsindustrien berörda arbetarna sålunda till omkring 5,000.

Den av Kungl. Maj:t i januari månad 1922 förordnade förlikningskommissionen ingrep nu och kallade ombud för verkstadsföreningen och berörda fackförbund till underhandlingar i Stockholm den 15 februari. Dessa förhandlingar avslutades den 20 februari, varvid kommissionen framlade förslag till avveckling av pågående öppna konflikter jämte förslag till kollektivt avtal för verkstadsindustrien att gälla till årets slut. Om förslaget godkännes, skola alla stridsåtgärder vara hävda senast den 5 mars. Svar avgives den 2 mars, men har fristen på arbetsgivarnas begäran förlängts till den 9 mars.

Lockout inom sågverksindustrien.

Den 1 februari 1923 utlöpte mellan sågverksförbundet och svenska sågverksindustriarbetarförbundet gällande allmänna bestämmelser för kollektivavtal ävensom de lokala löneavtalen inom sågverksindustrien. Uppsägning hade verkställts från arbetsgivarsidan, som påyrkade reduktion av löneförmåner med 12 % och ändringar av de allmänna bestämmelserna, särskilt i fråga om övertids- och semesterersättning. Arbetarpartens motförslag innebar löneförhöjning med 15 % och vissa krav utöver tidigare allmänna bestämmelser ifråga om olycksfalls- och sjukersättning, semester m. m.

Genom förhandlingar inför landshövding Kvarnzelius, som den 9 november 1922 förordnats att medla i tvisten, utjämnades så småningom skiljaktigheterna mellan parterna, så att vid sammanträden den 19 och 20 januari det syntes vara möjligt att vinna enighet i lönefrågan genom prolongation av 1922 års avtal. På grund av vissa starka motsättningar ifråga om allmänna bestämmelser kunde emellertid uppgörelse icke komma till stånd.

Två dagar före sistnämnda förhandlingstillfälle hade sågverksförbundet hos svenska arbetsgivarföreningen begärt och erhållit tillstånd att från den 1 februari, därest icke före nämnda dag överenskommelse träffats, verkställa lockout vid samtliga arbetsplatser inom förbundet med undantag av de till förbundet anslutna flottningsföreningarna.

Ett sista medlingsförsök den 30 januari, två dagar före lockoutens verkställighetstid, blev utan resultat. Någon realbehandling av kvarstående tvistepunkter i de allmänna bestämmelserna förekom icke vid detta tillfälle, enär landsorganisationens ombud omedelbart vid förhandlingarnas början avgav den förklaringen, att man på arbetarsidan som villkor för uppgörelse inom sågverks- och pappersmasseindustrierna krävde en lösning samtidigt av skogskonflikterna, i vad dessa berörde enskilda arbetsgivare, som jämväl vore intresserade i de båda förstnämnda industrierna.¹ Svenska arbetsgivarföreningens representanter förklarade,

¹ Medlingssammanträde i skogskonflikterna hade dagen förut, den 29 januari, avbrutits, sedan därvid närvarande representanter för ett antal skogsintressenter bestämt vägrat att ingå i någon som helst diskussion med arbetarnas ombud.

att vare sig arbetsgivareföreningen eller sågverksförbundet ägde befogenhet att föra förhandlingar rörande skogsavverkningskonflikterna. Då givetvis ingen förhandling beträffande sistnämnda konflikter kunde ifrågakomma mellan de tillstädesvarande förbundsrepresentanterna, blevo förhandlingarna för sågverksindustrien avbrutna.

Lockouten trädde sålunda i kraft den 1 februari. Det berörda arbetarantalet beräknas utgöra 24,000.

Den 7 februari sammanförde förlikningsmannen parterna ånyo, sedan utsikter visat sig till lösning av skogskonflikterna eller i varje fall till avlägsnande av arbetarsidans villkor för uppgörelse inom sågverksindustrien. Underhandlingarna blevo den 10 februari ajournerade för beredande av tillfälle till vissa specialförhandlingar beträffande avtal vid en del platser, där svenska träarbetareförbundet representerade arbetarparten, och återupptogs den 17 februari. Även denna gång måste emellertid förhandlingarna avbrytas utan uppgörelse, ehuru tvisterna i stort sett voro begränsade till övertidsprocentens och semesterersättningens storlek. För träarbetareförbundets del kvarstodo dock tvister även i lönefrågorna.

Sedermera framlade förlikningsmannen den 23 februari medlingsförslag, varå parterna avgåvo svar den 3 mars. Detta blev nekande.

Lockout inom pappersmasseindustrien.

Det i mars månad 1922 ingångna huvudavtalet mellan pappersmasseförbundet samt svenska pappersindustriarbetarförbundet och svenska grov- och fabriksarbetarförbundet, innehållande lönebestämmelser, utlöpte den sista december 1922 utan uppsägning. (Giltighetstiden för de allmänna arbetsvillkoren, som träffades 1921, utgår först den 31 december 1923.) Pappersmasseförbundets förslag till nytt avtal innebar nedsättning med omkring 11 % av i november och december månader 1922 utgående löner och med c:a 16 % av genomsnittslönen för 1922 års avtalsperiod. För huvudmassan av fabriksarbetare i högsta ortsklassen (flertalet Norrlandsfabriker) var timförtjänsten enligt 1922 års avtal beräknad till 96 öre under månaderna mars—juni, 88 öre juli—oktober och 86 öre november—december (medeltal 90.8 öre). Den föreslogs nu av arbetsgivarna nedsatt till 76 öre. På arbetarsidan yrkade man förhöjning av motsvarande siffra till 115 öre ävensom sammanträngning av ortsklasserna, d. v. s. ytterligare ökning av lönerna i de lägsta klasserna, samt höjning av utearbetarnas lönenivå till 85 % av standardgruppens, från förutvarande 78 %.

Förhandlingar mellan parterna i november månad och sedermera inför landshövding Kvarnzelius, som den 30 november av Kungl. Maj:t förordnats att såsom särskild förlikningsman medla inom pappersmasseindustrien, medförde vissa jämkningar i parternas ståndpunkter. Uppgörelse kunde dock ej ernås före avtalets utgång den 31 december.

Efter den 1 januari 1923 tillämpade arbetsgivarna, i enlighet med tidigare meddelat beslut, de föreslagna lönerna. Som en följd härav utbröto omedelbart strejker vid en del fabriker och efter hand utvidgades dessa, så att vid mitten av januari månad arbetet var nedlagt vid ett 30-tal fabriker av omkring 6,000 arbetare.

På grund av konflikterna erhöll pappersmasseförbundet det 17 januari svenska arbetsgivarföreningens tillstånd att, därest icke före den 29 januari samtliga konflikter inom förbundet vore bilagda på villkor, som godkändes av förbundet och arbetsgivarföreningen, nämnda dag verkställa lockout vid samtliga arbetsplatser inom förbundet med undantag av pappersbruken i Jössefors och Brättne, där lockouten skulle träda i kraft den 1 februari. (Avtalen vid dessa båda bruk utlöpte först den 1 februari).

Ett nytt medlingsingripande av förlikningsmannen den 18—20 januari medförde ej konflikternas biläggande. Parterna närmade sig varandra vid detta tillfälle, så att skiljaktigheterna i stort sett begränsats till knappa 5 öre på timförtjänsten för den ovannämnda standardgruppen av arbetare. Arbetsgivarna voro sålunda villiga att medgiva en prolongation av november-decemberlönerna (86 öre), medan arbetarna syntes benägna att reflektera på medeltalet av 1922 års avtal (90.8 öre).

Den beslutade lockouten trädde i kraft på bestämda dagar. Dessförinnan hade strejkerna utvidgats till att omfatta ett 90-tal fabriker och inemot 13,000 arbetare. Lockouten berör 90 fabriker, sysselsättande 17,000 arbetare.

Sedermera kombinerades denna konflikt, liksom avtalstvisten inom sågverksindustrien, av landsorganisationen med skogskonflikterna. Efter avkopplingen av detta hinder för uppgörelse (jfr sågverken) och efter förnyade underhandlingar den 7 och 8 februari framlade förlikningsmannen ett förslag till uppgörelse, som emellertid vid företagen omröstning bland arbetarna blev med stor majoritet förkastat. Arbetsgivarna godkände detsamma.

Enligt förlikningsmannens förslag skulle den beräknade timförtjänsten för standardgruppen av arbetare i högsta ortsklassen bliva densamma som under november—december månader 1922 eller 86 öre. Men därjämte föreskrevs, att normalproduktionen, som ligger till grund för löneberäkningen, skulle vid varje fabrik, sedan den blivit fastställd i enlighet med vissa överenskomna regler, sänkas med 5 %. Ju lägre normalproduktionen är beräknad, desto större möjligheter föreligga för arbetarna att uppnå en förtjänst som ligger över den beräknade timinkomsten. Arbetsförtjänsten ökas nämligen för driftsarbetarna i samma proportion, som det producerade tonalet massa stiger över den beräknade, i avtalet fastställda produktionssiffran.

Vidare skulle enligt förslaget lönenivån i de lägsta ortsklasserna (III, IV och V), som huvudsakligen omfatta värmlandsfabrikerna, höjas från resp. 89, 84 och 78 % av högsta klassens till resp. 90, 85 och 80 %. Slutligen skulle vid samtliga fabriker utarbetarnas timlön fastställas till 80 % av standardgruppens i i stället för förutvarande 78 % (69 öre i ortsklass I mot tidigare 67 öre).

Sedan parterna den 14 februari avlämnade svar å förlikningsmannens förslag, hava ytterligare förhandlingar icke förekommit.

Stockholm den 6 mars 1923.

Bilaga 3.

P. M.

angående arbetslösa fackföreningsmedlemmars rätt att deltaga i behandling av frågor, som röra organisationernas förhållande till arbetsgivare samt rätten att erhålla konfliktunderstöd.

(Enligt uppgifter, meddelade av vederbörande fackförbund).

Som allmän regel gäller, att arbetslös medlem, som erlagt förfallna medlemsavgifter, eller under den tid, som arbetslösheten varat, erhållit befrielse från dylika genom s. k. fristämpling, äger deltaga i sin fackförbundsavdelnings sammanträden beträffande alla ärenden, som ej röra sig om gällande kollektivavtals uppsägning, förslag till nytt avtal, fråga angående arbetsnedläggelse eller om förslag till uppgörelse med arbetsgivarna under eller utan pågående arbetskonflikt.

Rörande sistnämnda frågor tillämpas inom fackförbunden något växlande tillvägagångssätt, men i de flesta och i varje fall de största fackförbunden föreliggande bestämda föreskrifter, antingen i gällande stadgar eller genom särskilda kongressbeslut, att arbetslös medlem icke får deltaga i behandlingen av ovan angivna frågor, samt ej heller är berättigad att uppbära konfliktunderstöd vid arbetsnedläggelse.

Något enhetligt eller generellt svar kan därför icke utan vidare lämnas, utan har det blivit nödvändigt att undersöka detta problem antingen genom underhandsförfrågningar hos olika fackförbund eller genom granskning av fackförbundens stadgar.

Resultatet härav framgår av närslutna tablå, och särskilt uppgives från de fackförbund, där förbud ännu icke genomförts för arbetslös medlem att deltaga i vissa ärendens behandling, att en bestämd tendens förefinnes att förbehålla de i arbete kvarstående medlemmarna rätten att ensamma avgöra frågor om avtalsuppsägning, uppgörelse om nytt avtal samt beslut om arbetsnedläggelse.

Av närslutna förteckning framgår, att inom 17 fackförbund tillåtas även arbetslösa medlemmar att deltaga i behandlingen av kollektivavtals uppsägning, under det att 13 fackförbund icke tillåta detta.

17 fackförbund tillåta, att arbetslösa medlemmar deltaga i behandlingen av uppgörelse eller förlikningsförslag, under det att 13 fackförbund förbehålla denna prövning åt dem, som stå i arbete.

7 fackförbund tillåta, att arbetslösa medlemmar deltaga i beslut om arbetsnedläggelse, och 22 fackförbund förbehålla dem, som stå i arbete, att härom fatta beslut.

I ett fackförbund tillämpas beträffande i kol. 1 och 2 av tablån upptagna frågor olika tillvägagångssätt för olika yrkesgrupper inom förbundet.

Tablå

utvisande arbetslösa medlemmars ställning till vissa frågor inom till landsorganisationen hörande fackförbund. (Enligt gällande stadgar, kongressbeslut eller praxis — uppgifter, meddelade av vederbörande fackförbund.)

N a m n	1		2		3		4		Anmärkningar
	Får arbetslös medlem delta						Erhåller arbetslös medlem konflikt-understöd vid strejk eller lockout		
	i beslut om uppsägning av kollektivavtal.	i behandling av uppgörelse eller förlikningsförslag	i beslut om arbetsnedläggelse						
Träarbetarförb.	Ja	Nej	Ja	Nej	—	Nej	—	Nej	Beträffande 1 o. 2 olika för olika grupper. Inga bestämm. finnas beträff. 1 o. 2. Någon kontroll betr. 4 utövas i regel icke.
Bleck- o. plåtslag. förb. .	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Sågverksindustriarb. förb.	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Måleriarb.-förbundet . .	Ja	—	Ja	—	Ja	—	Ja	—	Detta uppgives dock i regel ej ske.
Skrädderiarb.-förb. . . .	Ja	—	Ja	—	Ja	—	Ja	—	
Sko- o. läderind.-arb.-förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Tobaksindustriarb.-förb. .	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Livsmedelsarb.-förb. . . .	Ja	—	Ja	—	Ja	—	Ja	—	
Bryggeriind.-arb.-förb. . .	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Grov- o. fabriksarb.-förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Tunnbinderiarb.-förb. . .	Ja	—	Ja	—	Ja	—	—	Nej	
Gjutareförbundet	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
De förenade förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Murareförbundet	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	I regel betalas ej kont. underst. men de arbetsl. erhålla arb. på de provisoriska rakstugorna.
Stenind.-arb.-förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Gruvind.-arb.-förb.	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Bokbindareförbundet . . .	Ja	—	Ja	—	Ja	—	—	Nej	
Väg- o. vattbyggn.-arb.-förb.	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Transportarb.-förb.	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Kommunalarb.-förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Handelsarb.-förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Litografiska förb.	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Frisörbiträdesförb.	Ja	—	Ja	—	Ja	—	Ja	—	
Metallindustriarb.-förb. .	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	Någon direkt kontroll utövas ej betr. 1 o. 2.
Eldareunionen	Ja	—	Ja	—	Ja	—	Ja	—	
Typografiförbundet	—	Nej	—	Nej	—	Nej	—	Nej	
Skogs- o. flottn.-arb.-förb.	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Pappersindustriarb.-förb. .	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	
Järnvägsmanufaktur. . . .	Ja	—	Ja	—	—	Nej	—	Nej	

I de fall då understöd utbetalas från landsorganisationen sker detta till förbunden och för enskilda medlemmar kommer härigenom förbundens olika bestämmelser i tillämpning.

I landsorganisationens skrivelse till kommissionen av den 25 februari 1923 finnas i en ansluten bilaga 3 intagna vissa utdrag ur olika fackförbunds stadgar berörande hithörande angelägenheter.

Sålunda bestämmes i stadgarna för bleck- och plåtslagareförbundet, att arbetet ej kan nedläggas å en arbetsplats »såvida ej minst $\frac{3}{4}$ av de medlemmar frågan rör med sina namnunderskrifter försäkra sig vilja nedlägga arbetet».

Bryggeriindustriarbetarförbundets stadgar bestämma, att strejk ej får igångsättas »utan att minst $\frac{2}{3}$ av avdelningens på platsen arbetande medlemmar godkänt densamma».

Grov- och fabriksarbetarförbundets stadgar använda uttrycket »de medlemmar saken berör», gruvindustriarbetarförbundets »de medlemmar frågan rör», järnvägsmanufakturförbundets »den personal saken gäller», kommunalarbetarförbundets » $\frac{2}{3}$ majoritet av de medlemmar, vilka eventuellt komma att indragas däri», metallindustriarbetarförbundets »som direkt beröras», sågverksindustriarbetarförbundets »de arbetare saken gäller», tobaksindustriarbetarförbundets »beslut om strejk gällande för viss yrkesgren avgöres av respektive specialarbetare», transportarbetarförbundets »de arbetare saken gäller» och träarbetarförbundets »av de i yrket arbetande medlemmarna» etc.

Yttrande av Svenska Arbetsgivarföreningen.

Bilaga 4.

Till Statens Arbetslöshetskommission.

Sedan Statens Arbetslöshetskommission berett Svenska Arbetsgivarföreningen tillfälle att yttra sig över Kungl. Maj:ts proposition n:r 52 till innevarande års riksdag angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets-hjälp i fall av arbetskonflikt, får föreningen vördsamt anföra följande.

Den statliga verksamheten till avhjälpande av arbetslöshetens följder är från början reglerad genom den vid krigets utbrott utfärdade, i sina huvudsakliga delar ännu gällande K. K. angående understöd åt arbetslösa samt bidrag av stats-medel därtill. Såsom ett av villkoren för statsbidrags utgående galler, att den understödssökande skall hava varit *oförvällat arbetslös* under viss angiven tid. Denna oförvällade arbetslöshet skall vara dokumenterad därigenom, att han hos organ för *offentlig arbetsförmedling* sökt men *ej erhållit arbete*. Dessa bestämmelser hava emellertid ej varit tillfyllest, utan måst under tillämpningen kompletteras genom föreskrifter av de kontrollerande understödsorganen, däribland främst Statens Arbetslöshetskommission. Särskilt i fall av arbetskonflikt har det varit synnerligen omtvistat, huru ovan angivna bestämmelser skulle tillämpas. Statens Arbetslöshetskommission synes emellertid ända till i början av 1922 upprätthållit kravet på att arbetskonflikt i och för sig ej befriade vederbörande från skyldigheten att antaga av offentlig arbetsförmedling anvisat arbete, även om detta var av fackföreningen blockerat. Vägrades detta, skulle understödstagaren avstängas från arbetslöshetshjälp. Kommissionens praxis i detta avseende blev emellertid ändrad genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 mars, enligt vilket avstängning från arbetslöshetshjälp ej finge ske annat än efter en prövning av Statens Arbetslöshetskommissionsarbetsutskott, eller om detta ej var enigt, av Kungl. Maj:t. Sedermera blevo samtliga regler angående arbetslöshetshjälpens utgående i fall av konflikt underkastade den då sammanträdande riksdagens prövning och beslut, vilket finnes angivet i statsutskottets memorial n:r 118. Efter att hava inledningsvis uttalat, att den allmänt erkända principen *om statens neutralitet gent emot stridande parter å arbetsmarknaden* syntes böra vidhållas jämväl ifråga om arbetslöshetspolitiken, sammanfattade riksdagen sina bekanta direktiv för hjälpverksamhetens bedrivande och bestämde bl. a.

att vid allmän konflikt inom ett fack, dithörande arbetare på orten resp. i landet avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten;

att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, dock icke i de fall, då densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten resp. landet.

I enlighet med dessa av riksdagen angivna grunder har sålunda i fall av arbetskonflikt hänvisningen till blockerat arbete genom arbetsförmedlingen blivit i ovan angivna fall upphävd och ett mera summariskt förfarande med allmän avstängning infört. Riksdagen har utgått ifrån, ej blott att denna hänvisning vore

onödig, utan att en statlig hjälpverksamhet i dylika fall vore oförenlig med statens neutralitet gent emot stridande parter på arbetsmarknaden.

Omedelbart efter det dessa direktiv, vilka regeringen år 1922 förklarade sig godkänna, givit anledning till avstängning under innevarande år från arbetslöshetshjälp av alla till sågverks-, pappersmasse- och järnbruksindustrierna hörande arbetslösa, finner regeringen sig böra underställa samma direktiv riksdagens förnyade prövning under frambällande av bl. a., att ett avsevärt antal av de nu arbetslösa industriarbetarna åtminstone under de närmaste åren icke skulle kunna vinna anställning inom sitt gamla yrke, och att det därför av humanitära skäl skulle vara oriktigt att för dessa arbetslösa, som mist gemenskapen med sina forna yrkeskamrater, indraga arbetslöshetshjälpen. Regeringen har fördenskull föreslagit riksdagen

»att medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack.»

Innan föreningen går att yttra sig angående verkningarna av det föreliggande förslaget i vad det berör de intressen, som föreningen har att bevaka, vill föreningen något dröja vid ordalydelsen av själva förslaget, då det synes föreningen ej fullt klart, hur detsamma bör tolkas.

Det synes föreningen böra till en början utredas, vad som menas med uttrycket »oavbrutet arbetslös». Om nu en arbetare, som under de sex månaderna närmast före konfliktens utbrott icke haft något som helst arbete vare sig inom sitt eget eller annat arbetsområde, utan vidare är att hänföra till dem, som enligt den föreslagna regeln icke skulle behöva avstängas, skall då även arbetslös, som under nämnda sex-månadersperiod haft tillfälligt arbete vare sig inom sitt eget eller annat arbetsområde under en kortare tid, anses kvalificerad för den statliga arbetslöshetshjälpen? Möjligt är ju, att om det tillfälliga arbetet varat endast en vecka, vederbörande arbetslöshetskommitté anser sig böra låta nåd gå för rätt, men om den arbetslöse från t. ex. verkstadsindustrien under en tid av t. ex. tre månader berett sig tillfälligt arbete inom byggnadsindustrien, skall han då fortfarande betraktas såsom kvalificerad för understöd? Om det senare är fallet, var skall i så fall gränsen gå mellan arbete, som skall inräknas och icke inräknas i sexmånadersperioden, och om dylikt tillfälligt arbete skall diskvalificera för understöd, huru skall under sådana förhållanden den arbetslöse förmås att antaga dylikt tillfälligt arbete, som, särskilt inför en hotande arbetskonflikt, kan beröva honom möjligheten att därunder erhålla arbetslöshetshjälp?

Vidare, vad menas med arbetslös i detta sammanhang? Vilken tidpunkt bakåt är det, som skall läggas till grund vid beräkningen av sexmånadersperioden? Är det den tidpunkt, då vederbörande arbetare slutade sin anställning inom sitt fack, eller *den*, då han som arbetslös anmälde sig hos organ för offentlig arbetsförmedling för erhållande av arbete, eller *den*, då han anmälde sig hos vederbörande arbetslöshetskommitté för erhållande av det allmännas hjälp, eller slutligen *den*, då han erhållit statlig hjälp i ena eller andra formen? Skall perioden beräknas från den förstnämnda tidpunkten, löper man fara att under de kvalificerade inrycka person, som av ena eller andra anledningen konsekvent undandragit sig att söka nytt arbete; räknar man från dagen för anmälan på arbetsför-

medlingsanstalt, kan person, som nämnda dag visserligen sökt arbete, men i öfrigt ej varit i behov av understöd, bliva befriad från avstängning. Utgår man från dagen för anmälan om understöd, torde person, som väl sökt, men förklarats för det dåvarande oberättigad till understöd, inryckas under understödsverksamheten. Tager man slutligen dagen för erhållande av det allmännas hjälp till utgångspunkt, hur skall man då förfara, därest en person under sexmånadersperioden ej haft oavbruten hjälp, utan t. ex. på grund av vägran att antaga erbjudet nödhjälsarbete för en tid av två månader avstängts från statlig hjälp?

Om en tillämpning av det förevarande förslaget alltså synes bereda ostridliga svårigheter redan ifråga om det nuvarande klientelet av arbetslösa, torde det bliva så mycket svårare att bedöma dess verkningar i allmänna, endast teoretiskt givna fall. Om föreningen ändock vill göra ett försök därtill, så är det för att söka belysa, huru oberäkneliga dessa verkningar kunna bliva beroende på tidpunkten för konfliktens utbrott i förhållande till arbetslöshetens början. Föreningen vill därvid till en början endast fästa sig vid förslagets rent kvantitativa verkningar m. a. o. söka angiva antalet af de kvalificerade för vissa industrier, för vilka en undersökning hunnit verkställas på den korta tid, som stått till buds,

Den första svenska industri, som drabbades av den ännu pågående krisen, var *textilindustrien*. Krisen började här redan i maj månad 1920, nådde kvantitativt sin kulmen mer än ett år därefter eller i juli 1921 för att efter ytterligare 14 månader eller i september 1922 vara praktiskt taget slut. Vid denna tidpunkt hade textilindustrien ej blott återintagit så godt som samtliga sina förutvarande arbetare i arbete, utan anmälde även brist på arbetskraft, särskilt kvinnlig sådan. Krisens förlopp belyses av följande utredningar om arbetarantalet. Den första berör 141 företag, vilka vid alla undersökningar varit desamma, och angiver arbetarantalet dels under 1913, dels vid olika tidpunkter under åren 1920—1922. Denna utredning visar följande resultat:

	Tidpunkt	Antal arb.	Minskning sedan den 1/8 1920
Den	1/8 1913	26,531	—
»	1/8 1920	27,032	—
»	15/1 1921	20,825	23.0 %
»	15/2 »	20,287	25.0 »
»	1/4 »	20,079	25.7 »
»	15 5 »	18,506	31.5 »
»	1/8 »	17,873	33.9 »
»	1/10 »	21,639	20.0 »
»	31/12 »	24,775	8.3 »
»	1/4 1922	25,250	6.6 »
»	1/9 »	26,137	3.3 »

Som synes hade dessa företag i stort sett samma arbetarantal åren 1913, 1920 och 1922. Något överskott av arbetskraft av det slag, varom den kungl. propositionen talar, torde ej kunna påvisas inom denna industri.

Verkningarna av den av regeringen föreslagna förändrade regeln för avstängning torde emellertid bliva bättre belysta genom en sammanställning av de uppgifter angående medeltalet av de hos Sveriges Textilindustriförbunds medlemmar anställda arbetare, som årligen avlämnas till Svenska Arbetsgivareföreningen.

Här nedan angives det genomsnittliga arbetarantalet inom förbundet för varje månad under åren 1920, 1921 och 1922 med början vid maj månad 1920, då arbetarantalet stod högst, och i särskilda kolumner där bredvid dels antalet arbetslösa vid samma tidpunkter, dels ock antalet arbetslösa, som i fall av konflikt inom textilindustrin skulle vid olika tidpunkter blivit befriade från avstängning, därest den av Kungl. Maj:t föreslagna regeln hade tillämpats.

Tidpunkt	Antal arb. inom Sv. Textilind.- förbund	Antal arbets- lösa	Enl. Kungl. Maj:ts förslag ersätt- ningsberättigade vid eventuell kon- flikt
1920 maj	27,943	—	—
juni	27,919	24	—
juli	27,691	252	—
augusti	27,428	515	—
september	27,017	926	—
oktober	26,493	1,450	—
november	25,121	2,822	—
december	23,448	4,495	24
1921 januari	19,812	8,131	252
februari	21,829	6,114	515
mars	21,073	6,870	926
april	20,058	7,885	1,450
maj	19,780	8,163	2,822
juni	18,984	8,959	4,495
juli	18,562	9,381	6,114
augusti	19,704	8,239	6,114
september	21,169	6,774	6,774
oktober	22,730	5,213	5,213
november	23,983	3,960	3,960
december	24,816	3,127	3,127
1922 januari	24,021	3,922	3,127
februari	24,546	3,397	3,127
mars	25,456	2,487	2,487
april	25,873	2,070	2,070
maj	25,758	2,185	2,070
juni	25,652	2,291	2,070
juli	25,426	2,517	2,070
augusti	26,353	1,590	1,590
september	26,740	1,203	1,203
oktober	26,881	1,062	1,062
november	27,490	453	453
december	27,853	90	90

Betrakta vi förhållandena exempelvis vid tiden 14 månader efter krisens början — alltså vid tiden omkring den 1 juli 1921 — framgår av tabellen, att antalet arbetslösa kunde beräknas till 9,381. Vid tiden 6 månader tidigare eller uti januari 1921 utgjorde enligt tabellen antalet arbetslösa 8,131, men nedgick under februari samma år till 6,114 för att därefter åter ökas under de återstående månaderna av den i detta fall avgörande sexmånadersperioden. I fall av konflikt under nämnda juli månad skulle — därest de nuvarande direktiven för arbetslöshetshjälp hade tillämpats — hela antalet arbetslösa vid denna tid — 9,381 — hava avstängts från eventuell rätt till statshjälp; om åter den av Kungl. Maj:t nu föreslagna regeln följts, skulle däremot av nyssnämnda antal 6,114 ha kvarstått i nödhjälpsarbete respektive understöd, medan 3,267 skulle avstängts därifrån. Föreningen har därvid räknat med, att av det sex månader före konfliktens utbrott förefintliga antalet arbetslösa arbetare eller 8,131 endast 6,114 — eller det lägsta antalet arbetslösa under sexmånadersperioden — kunnat betraktas såsom oavbrutet arbetslösa under perioden. Därest man åter skulle anse, att det arbete, som tydligen beretts ett avsevärt antal arbetslösa inom deras eget arbetsområde under februari och följande månader, såsom tillfälligt arbete ej skulle tagas i betraktande vid beräkningen av den tid oavbruten arbetslöshet förelegat — något varom enligt ovanstående olika meningar synas kunna göras gällande — skulle 8,131 arbetslösa hava fortsatt såsom understödsberättigade och endast 1.250 arbetslösa avstängts.

Rörande *järnbruksindustrien*, där konflikt för närvarande råder och som sålunda skulle direkt beröras av den av Kungl. Maj:t föreslagna regeln bakåt, har föreningen låtit verkställa en liknande utredning över antalet hos Järnbruksförbundets medlemmar anställda arbetare avseende tiden från den 1 juni 1920, då antalet var störst, till och med år 1922.

Tidpunkt	Antal arb. inom Järnbruks- förbundet	Antal arbets- lösa	Enl. Kungl. Maj:ts förslag ersätt- ningsberättigade vid event. kon- flikt
1920 1 juni	33,568	—	—
1 juli	33,293	275	—
1 aug.	33,214	354	—
1 sept.	32,808	760	—
1 okt.	32,916	652	—
1 nov.	32,650	918	—
1 dec.	31,828	1,740	—
1921 1 jan.	27,942	5,626	275
1 febr.	28,409	5,159	354
1 mars	27,927	5,641	760
1 april	27,461	6,107	652
1 maj	28,353	5,215	918
1 juni	27,142	6,426	1,740
1 juli	26,042	7,526	5,159
1 aug.	24,791	8,777	5,159

Tidpunkt	Antal arb. inom Järnbruks- förbundet	Antal arbets- lösa	Enl. Kungl. Maj:ts förslag ersätt- ningsberättigade vid event. kon- flikt
1921 1 sept.	22,977	10,591	5,215
1 okt.	23,121	10,447	5,215
1 nov.	24,140	9,428	5,215
1 dec.	24,128	9,440	6,426
1922 1 jan.	21,542	12,026	7,526
1 febr.	22,603	10,965	8,777
1 mars	22,801	10,767	9,428
1 april	23,171	10,397	9,428
1 maj	23,130	10,438	9,440
1 juni	23,696	9,872	9,440
1 juli	24,212	9,356	9,356
1 aug.	24,262	9,306	9,306
1 sept.	24,496	9,072	9,072
1 okt.	24,331	9,237	9,072
1 nov.	24,748	8,820	8,820
1 dec.	24,651	8,917	8,820

Utredningen ger vid handen, att antalet arbetslösa arbetare inom Järnbruksförbundet den 1 december 1922 utgjorde 8,917 och att av detta antal 8,820 skulle enligt den föreslagna avstängningsregeln hava blivit undantagna från avstängning, därest konflikt utbrutit under nämnda december månad. Då förhållandena inom Järnbruksförbundet icke torde hava undergått någon nämnvärd förändring sedan dess, torde alltså den föreslagna avstängningsregelns inverkan på nu pågående konflikt blivit enahanda.

Då det i den kungl. propositionen anförts, att det särskilt inom järnbruksindustrien funnes många arbetslösa, som icke vidare skulle kunna vinna anställning inom sitt gamla yrke, har det synts föreningen angeläget att undersöka, om och i vad mån detta påstående kan vara riktigt. Föreningen kan därvid givetvis icke ingå i en ren individuell undersökning av de arbetslösa, utan måste nöja sig med att söka utreda vilket antal arbetare Järnbruksförbundet skulle kunna återintaga, därest arbetet vid järnbruken återupptoges i full utsträckning, och huru detta antal förhåller sig till det konstaterade antalet arbetslösa inom järnbruksindustrien. Nu har sedan ett par år tillbaka inom Järnkontolet förts anteckningar rörande arbetarantalet vid ett visst antal järnbruk, vilka anteckningar undan för undan överlämnats till vederbörande minister för belysande av läget inom järnbruksindustrien. Dessa anteckningar, vilka icke upptaga några gruvor, äro sammanställda här nedan:

		A n t a l a r b e t a r e					
	Antal verk.	vi normal drift.	den	sysselsatta (inkl. strej- kande).	utgörande i %.	permitterade el. entledi- gade.	utgö- rande i %.
1921.							
jan.	51	22,950	$\frac{1}{1}$	15,341	67 %	7,609	33 %
mars	52	23,791	$\frac{1}{3}$	14,983	63 %	8,808	37 %
april	50	21,565	$\frac{1}{4}$	12,702	59 %	8,863	41 %
maj	53	23,181	$\frac{1}{5}$	13,210	57 %	9,971	43 %
juni	55	23,295	$\frac{1}{6}$	12,420	53 %	10,875	47 %
juli	55	23,265	$\frac{1}{7}$	9,890	42 %	13,375	57 %
sept.	55	23,269	$\frac{1}{9}$	9,709	42 %	13,560	58 %
okt.	55	22,928	$\frac{1}{10}$	10,779	47 %	12,149	53 %
nov.	55	23,196	$\frac{1}{11}$	10,740	46 %	12,456	54 %
dec.	55	23,198	$\frac{1}{12}$	11,452	49 %	11,746	51 %
1922.							
jan.	55	23,119	$\frac{1}{1}$	10,960	47 %	12,159	53 %
febr.	55	23,284	$\frac{1}{2}$	10,904	47 %	12,380	53 %
mars	55	23,219	$\frac{1}{3}$	11,844	51 %	11,375	49 %
april	55	23,226	$\frac{1}{4}$	12,404	53 %	10,822	47 %
maj	55	23,266	$\frac{1}{5}$	12,537	54 %	10,729	46 %
juni	55	23,221	$\frac{1}{6}$	13,800	59 %	9,421	41 %
juli	55	23,124	$\frac{1}{7}$	14,524	63 %	8,600	37 %
aug.	55	23,124	$\frac{1}{8}$	14,892	64 %	8,232	35 %
sept.	55	23,124	$\frac{1}{9}$	14,818	64 %	8,306	36 %
okt.	55	23,124	$\frac{1}{10}$	14,774	64 %	8,350	36 %
nov.	55	23,124	$\frac{1}{11}$	14,998	65 %	8,126	35 %
dec.	55	23,165	$\frac{1}{12}$	14,985	64 %	8,180	35 %
1923.							
jan.	55	22,960	$\frac{1}{1}$	14,034	61 %	8,926	39 %

Härav framgår, att antalet permitterade eller entledigade i januari 1923 utgjorde 8,926 eller i det närmaste samma antal, vartill enligt här ovan återgivna uppgifter det totala antalet arbetslösa inom hela Järnbruksförbundet, omfattande såväl gruvor som järnbruk, uppgick. Jämföras vidare dessa siffror med den specifikation över antalet arbetslösa inom olika yrken den 31 januari 1923 (Bil.), som upprättats inom Statens Arbetslöshetskommission på grundvalen av arbetslöshetskommittéernas rapporter, finner man, att det officiella antalet arbetslösa inom gruppen gruvsdrift och malmförädling nämnda dag utgjorde endast 4,250 eller ej fullt hälften av det antal, som endast 55 järnbruk förklarar sig ytterligare behöva vid normal drift. Tillgängliga uppgifter lämna alltså intet stöd för det i propositionen gjorda påståendet om ett större överskott av arbetskraft inom järnbruksindustrien.

Mera förklarligt skulle det hava varit, därest Kungl. Maj:t hänfört detta påstående till den mekaniska verkstadsindustrien. Det är ju allmänt bekant, att nämnda industri under krigsårens högkonjunktur vann en exempellös utveckling, men även, att den efter kriget måste krympa ihop till ungefär sin förutvarande omfattning. På grund av den samtidigt inträffade depressionen minskades arbetareantalet ytterligare vid verkstäderna. Inom Sveriges Verkstadsförening har under de senaste åren infördrats vissa uppgifter angående bl. a. arbetareantalet, av vilka här nedan lämnas en uppställning:

	Tidpunkt.	Antal arbetare.	Antal permitterade eller entledigade.
1920	1 september	60,000	—
1921	15 februari	47,400	12,600
	» 15 mars	43,200	16,800
	» 7 maj	37,200	22,800
	» 1 juli	32,400	27,600
	» 1 oktober	28,800	31,200
1922	1 januari	27,000	33,000
	» 1 april	25,200	34,800
	» 1 juli	26,400	33,600
	» 1 oktober	26,400	33,600
1923	1 januari	28,200	31,800

Då Sveriges Verkstadsförening beräknar, att dess nuvarande medlemmar vid normal drift skulle kunna giva sysselsättning åt omkring 50,000 arbetare, skulle man uppenbarligen inom denna industri hava att räkna med tillvaron av ett dylikt överskott, varom den kungl. propositionen talar för järnbruksindustrien. Det finnes emellertid anledning att antaga, att den allmänna arbetsmarknaden redan uppsugit ett betydande antal av verkstadsindustriens förutvarande arbetare. Om man nämligen jämför det ovan återgivna antalet avskedade och permitterade med Arbetslöshetskommissionens ovan omförmälda specifikation den 31 januari 1923, finner man, att de arbetslösa inom metall- och maskinindustrien uppgingo till det visserligen i och för sig betydande, men i förhållande till de permitterade inom verkstadsindustrien dock ej särskilt höga antalet av 13,073. Vid beräkningen av huruvida detta antal kan återvinna anställning inom sitt förra fack, har man emellertid att taga hänsyn även därtill, att den i specifikationen angivna gruppen metall- och maskinindustri omfattar arbetslösa ej blott från den mekaniska verkstadsindustrien utan även från metallvaruindustrien, till vilken bl. a. även den av depressionen i hög grad träffade Eskilstunaindustrien hör. Det antal arbetare, som vid normal drift angivits inom verkstadsindustrien, måste följaktligen här ökas med antalet arbetare inom metallvaruindustrien, som beräknas utgöra omkring 1,500. Det är därför sannolikt, att ej heller inom metall- och maskinindustrien något överskott av det slag, den kungl. propositionen om- talar, kommer att förefinnas.

Huru en regel bakåt skulle komma att verka inom nämnda industrier kan på grund av anförda omständigheter ej bedömas med samma säkerhet som i fråga om förut berörda industrier, men åtminstone för verkstadsindustriens vidkommande

torde det nog vara sannolikt, att så gott som alla arbetslösa komme att bli undantagna från avstängning, i händelse konflikt nu uppkomme inom nämnda industri.

Inom *sågverksindustrien*, där konflikt f. n. likaledes råder, arbetades i full utsträckning vid konfliktens utbrott. Enligt en här nedan återgiven utredning rörande arbetslösheten hos Sägverksförbundets medlemmar under tiden ¹/₇ 1921—¹/₇ 1922, utgjorde antalet arbetslösa den ¹/₇ 1922 endast c:a 3 %. Huru en regel bakåt på 6 månader skulle hava verkat, därest den ägt giltighet vid föregående års konflikt inom sågverksindustrien, framgår av utredningen:

Tidpunkt	Arbetande	Arbetslösa	Enl. Kungl. Maj:ts förslag ersättnings- berättigade vid event. konflikt.
1921 1 juli	49 %	51 %	—
» 1 augusti	47 »	53 »	—
» 1 september	52 »	48 »	—
» 1 oktober	60 »	40 »	—
» 1 november	62 »	38 »	—
» 1 december	60 »	40 »	—
1922 2 januari	44 »	56 »	38 %
» 1 februari	49 »	51 »	38 »
» 1 mars	61 »	39 »	38 »
» 1 april	59 »	41 »	38 »
» 1 maj	lockout		
» 1 juni	97 »	3 »	—
» 1 juli	97 »	3 »	—

Avstängningsregeln torde emellertid för sågverksindustrien få verkningar, som ej framgå av ovanstående tablå. Arbetarantalet inom sågverksindustrien växlar nämligen normalt med sommar och vinter, i det att sågverken för sommaren intaga ett stort antal arbetare, som sedermera vid vinterns inbrott entledigas för att då finna arbetstillfällen vid arbetet inom skogarna. Denna växling av arbetarantalet har beräknats på det sätt, att om medeltalet anställda inom sågverksindustrien sättes till 100, kan antalet anställda under 7 sommarmånader (maj—november) betecknas med 118 och under 5 vintermånader (december—april) med 85.

Det blir en ny fråga att taga ståndpunkt till, huru regeln bakåt skall tillämpas inom denna och närsläktade industrier. Om konflikt utbryter inom skogsarbetet i slutet av januari månad, hava normalt de däri sysselsatta arbetarne ej kunnat hava arbete inom sitt fack under de närmaste sex månaderna före konfliktens utbrott. Samtliga dessa skogsarbetare, sålunda även de, som under sommaren haft anställning vid sågverken, måste sålunda bli ersättningsberättigade omedelbart vid konfliktens utbrott. Flottningsarbetarne skulle sannolikt bli lika ställda, då flottningsarbetet i Norrland i regel ligger nere mer än sex månader på året. De redan förut omtvistade orden »*oavbrutet* arbetslös» i

sitt fack giva här, där en arbetare normalt kan anses tillhöra *flere* fack, anledning till förnyad ovisshet rörande avstängningsregelns tolkning och tillämpning.

För *pappersmasseindustrin* redovisas i föreningens statistik följande arbetare:

Tidpunkt	Antal arbetare	Antal arbetslösa	Enligt Kungl. Maj:ts förslag ersättningsberättigade vid event. konflikt
1920 januari	14,885	—	—
februari	15,618	—	—
mars	16,105	—	—
april	16,500	—	—
maj	17,298	—	—
juni	17,689	—	—
juli	18,118	—	—
augusti	18,616	—	—
september	18,594	—	—
oktober	18,473	—	—
november	18,691	—	—
december	18,110	581	—
1921 januari	16,544	2,147	—
februari	16,392	2,299	—
mars	15,900	2,791	—
april	15,430	3,261	—
maj	13,932	4,759	—
juni	14,061	4,630	581
juli	13,127	5,564	2,147
augusti	12,871	5,820	2,299
september	12,377	6,314	2,791
oktober	12,576	6,115	3,261
november	12,998	5,693	4,630
december	13,036	5,655	4,630
1922 januari	12,876	5,815	5,564
februari	13,857	4,834	4,834
mars	14,014	4,677	4,677
april	14,592	4,099	4,099
maj	15,158	3,533	3,533
juni	16,005	2,686	2,686
juli	16,550	2,141	2,141
augusti	16,645	2,046	2,046
september	16,905	1,786	1,786
oktober	16,565	2,126	1,786
november	16,632	2,059	1,786
december	16,054	2,637	1,786

Bland arbetsgivarne inom pappersmasseindustrin anses emellertid, att industrien vid årets slut arbetade i normal utsträckning och då det officiella an-

talet arbetslösa inom denna industri och den närstående pappersindustrin den 31 januari 1923 var mycket ringa eller 494, understigande 2 % av det normala arbetarantalet, synes antagligt, att de entledigade arbetarna inom denna industri uppsugits av någon annan näringsgren. Härav skulle man kunna draga den slutsatsen, att en sexmånadersregel inom denna industri skulle hava ringa betydelse, men det är då att taga hänsyn till, att denna industri liksom sågverksindustrin i viss mån är säsongindustri, vilket komplicerar förhållandena.

Särskilda tvivel om den av Kungl. Maj:t föreslagna regelns lämplighet, får man, om man undersöker dess verkningar på *säsongindustrierna*. Förslaget innebär ju, att oavbruten arbetslöshet, oavsett av vad slag den i övrigt är, kvalificerar arbetaren till erhållande av understöd, blott arbetslösheten varat 6 månader. Härav följer, att för säsongarbetaren kan i denna sexmånadersperiod inrymmas även den normala säsongarbetslösheten, för vilken han redan åtnjuter ersättning i sin högre avlöning. Längden av denna säsongarbetslöshet varierar ju högst väsentligt för olika arbetare och industrier, men är för den viktigaste av dem, byggnadsfackens, i regel beräknad till 3 månader, vilka, som bekant, vanligen infalla under månaderna november—mars. Denna döda säsong har en stark benägenhet att utökas till följd av de numera så gott som årligen återkommande avtalsrörelserna, vilka på grund av den därmed följande faran för konflikt städse medföra en stark begränsning av byggnadsverksamheten under tiden före avtalets utlöpande.

För belysande av i vilken omfattning byggnadsarbetare enligt förslaget skulle kunna bli berättigade till understöd vid den tidpunkt, då en konflikt inom facket vanligen utbryter, d. v. s. på våren eller försommaren, vill föreningen framhålla, att vid hithörande arbeten det högsta arbetareantalet förefinnes i slutet av augusti och det lägsta i slutet av januari månad, varvid i medeltal skillnaden mellan lägsta och högsta arbetarantalet torde uppgå till c:a 20 %. Arbetarantalet inom byggnadsindustrin är av lättförklarliga skäl starkt varierande, men torde beträffande de arbetaregrupper, som tillhöra dess verksamhetsområden, kunna beräknas till normalt mellan 30,000 å 40,000. Härav inses att, om det förhållandet inträffar, som ovan omnämnts, att byggnadsverksamhetens omfattning ej ökas i början av året på grund av hotande konflikt, ett mycket stort antal byggnadsarbetare vid den vanliga tiden för konflikt inom facket skulle kunna göra anspråk på och bli delaktiga av understöd av denna art.

För byggnadsindustriens arbetslösa är som bekant för närvarande ingen understödsverksamhet anordnad, då arbetsmarknaden inom detta fack anses hava återgått till normala förhållanden. Det är emellertid mycket sannolikt, att, därest en generell avstängningsregel av det slag, Kungl. Maj:t föreslagit, blir antagen, en var arbetare, som varit arbetslös i sex månader, kommer att framställa anspråk på att komma i åtnjutande av det allmännas hjälp, vilket fack han än tillhör. Och det måste ju sägas, att det föreligger ett visst berättigande för ett dylikt anspråk. Ty om en arbetare inom ett fack, där konflikt råder, tillerkännes statligt understöd, om han varit arbetslös i sex månader, bör icke då den arbetare, som varit arbetslös lika lång tid, men icke tillhör fack, där konflikt råder, så mycket mera bli delaktig av det allmännas hjälpverksamhet? Detta resonemang blottar en av avstängningsregelns farligaste konsekvenser, nämligen faran för införandet av en *allmän* hjälpverksamhet, oavsett fack och konjunkturläge, för alla arbetare, som varit mer än sex månader arbetslösa.

För att närmare belysa detta torde det vara nödvändigt att i korthet erinra om de bestämmelser, som f. n. reglera den offentliga hjälpverksamheten. De äro som förut nämnts sammanfattade i K. K. angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp den 7 juli 1922. Denna författning uppställer ingen facklig begränsning för arbetslöshetshjälpen, utan envar arbetslös, som fyller de rent yttre betingelserna för erhållande av understöd, kan sålunda bliva tillerkänd understöd, såvitt han befinner sig vara i behov därav. Under den depression, som uppkom 1920 och som under vintern 1921—1922 förklarade verksamheten inom större delen av vårt näringsliv, bedrevs sålunda en *allmän* statlig hjälpverksamhet. I samma mån som tecken till näringslivets tillfrisknande förmärktes, utmönstrades från hjälpverksamheten vissa fack, och f. n. äro blott arbetslösa inom de av depressionen ännu tryckta näringsgrenarna föremål för hjälpverksamheten. I denna fackbegränsning ligger det nuvarande hjälpsystemets största styrka. Därigenom möjliggöres ett avklippande av hjälpverksamheten ej blott för dem, för vilka normala arbetsförhållanden inträtt, utan även för de personer inom facket, som antingen utgöra den normala arbetarreserven inom facket — av fackföreningarna uppskattad till minst 2 % — eller tillhöra den ej obetydliga kategori, som icke vilja eller kunna arbeta, arbetslöshetens bokensats, som samhället aldrig kan göra sig kvitt. Regeln bakåt såsom princip för hjälpverksamheten innebär ett avbrytande av yrkeslinjen, vilket inom kort skulle underminera hela grunden för den nuvarande hjälpverksamheten och föra densamma på glid in mot allmän hjälpverksamhet. Vilka sociala och ekonomiska följder detta skulle hava nu, då den offentliga hjälpverksamheten står inför sin avveckling, är ju uppenbart, för att nu icke nämna, i vad mån det skulle prejudicera lösningen av den stora frågan om försäkring mot arbetslöshet, som f. n. står på dagordningen. I förbigående må ju ock framhållas, att de av riksdagen uppställda och av Statens Arbetslöshetskommission nu tillämpade avstängningsdirektiven i fall av konflikt blivit ej blott av Socialförsäkringskommittéer antagna och uppförda i dess förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring utan även betecknade såsom ett krav, från vilket man icke kan avstå.

Föreningen har i det föregående sökt visa, att en av de förutsättningar — den övertaliga arbetarreserven — på vilka regeringen byggt sitt förslag, icke blott icke har något stöd i de faktiska förhållandena, utan snarare motsäges av dessa. Arbetsmarknadens naturliga tillfrisknande har redan ombesörjt överflyttningen av den övertaliga arbetarreserven till andra arbetsområden. Det återstår nu för föreningen att undersöka, i vad mån den andra av förslaget förutsättningar — upphörandet av de inom facket kvarstående arbetslösa samhörighet med sina förra yrkeskamrater — kan sägas vara förhanden, och om den av riket dagen uppställda och i övrigt även av regeringen godtagna principen om statsmakternas neutralitet i striderna på arbetsmarknaden kan sägas stå i överensstämmelse med den av regeringen föreslagna avstängningsregeln.

Föreningen vill därvid till en början dröja vid de arbetslösa ställning till sina fackföreningar, arbetsgivarnes motpart i arbetsstriderna. Såvitt föreningen har sig bekant, har en medlem av fackförening, som blir arbetslös, rätt att erhålla befrielse från avgiften till föreningen. Bevis härom — den s. k. fristämplingen — införes i hans medlemsbok. Medlemmens rättsliga ställning till sin

förening blir emellertid ej härigenom påverkad, utan äger han liksom förut bevista fackföreningens möten samt deltaga i dess överläggningar och beslut. Detta synes ingalunda tyda på, att hans samhörighet med sina forna yrkeskamrater upphört, utan synes tvärtemot vad regeringen antagit ge honom tillfälle att i konfliktfrågor göra sin mening gällande. Det kan t. o. m. tänkas, att de arbetslösa kunna vara i majoritet inom fackföreningen och sålunda överbörsta dem, som ännu äro i arbete. Så lär, enligt vad för föreningen uppgivits, hava varit förhållandet vid ett järnbruk, där för övrigt fackföreningens ordförande, som alltid plägar representera föreningen vid kongresser och möten, sedan en tid av två år varit så gott som oavbrutet arbetslös. Visserligen är det sant, att exempelvis en omröstning om ett förlikningsförslag kan av en förbundsstyrelse begränsas till de av konflikten direkt berörda, men detta torde vara av mindre betydelse inför det faktum, att de arbetslösa inom fackföreningen, där omröstningen försiggår, kunna giva sin mening tillkänna.

Vidare torde det böra påpekas, att arbetslösa fackföreningsmedlemmar äga rätt att erhålla understöd av föreningens arbetslöshetskassa. Medel till denna kassa erhålles genom att en viss del av medlemsavgiften avsättes för kassan. Skulle de därvid erhålla medlen i följd av stor arbetslöshet ej visa sig tillräckliga, äger förbundsstyrelsen att från förbundskassan, såvitt den övergår stadgad minimisumma, överföra erforderligt belopp till arbetslöshetskassan. I svårare fall kan förbundsstyrelsen dessutom höja avgiften per medlem och vecka. Skulle medlen likväl ej räcka till, så äger förbundsstyrelsen nedsätta understödet. Inträffar större lockout, får arbetslöshetsunderstödet ej utgå med högre belopp än det, som de av lockouten direkt berörda uppbära i lockoutunderstöd. För närvarande torde det vara så, att understöd från arbetslöshetskassan icke utgår till dem, som åtnjuta understöd eller arbete från den statliga hjälpverksamheten. Då antalet arbetslösa inom t. ex. Sv. Metallindustriarbetareförbundet, ur vars stadgar förestående uppgifter äro hämtade, enligt den officiella statistiken utgör c:a 17,000, om gruppen gruvdrift och malmförädling inräknas, ligger det i öppen dag, att en avstängning av de arbetslösa från den statliga arbetslöshetshjälpen skulle öka arbetarförbundets egen understödsskyldighet gent emot de arbetslösa, och att den föreslagna regeln bakåt, som enligt vad som i det föregående visats skulle befria samtliga nu arbetslösa från avstängning, skulle för arbetarförbundet medföra en motsvarande lättnad.

Föreningen torde icke taga mycket miste, om den i nyss angivna förhållanden och Landsorganisationens på grund härav riktade hemställan till regeringen ser en mycket vägande orsak till regeringens proposition. Den organiserade arbetarrörelsen, som finner sin ställning i arbetsstriderna starkt hotad, söker, under förberande av att avstängningen av de arbetslösa inom de av konflikterna berörda facken skulle te sig som en samhällets hämnadeakt mot de arbetslösa, rubba de för arbetarorganisationen ytterst besvärliga direktiven från 1922 års riksdag. Och regeringen går den villigt till mötes. Det torde vara svårt att förneka att ett flagrant brott mot den av statsmakterna godtagna neutraliteten i arbetsstriderna skulle begås, därest den av regeringen framlagda propositionen blir av riksdagen bifallen.

Vad vidare de arbetslösas samband med sin industri angår har föreningen från just järnbruksindustrien, vars förhållanden regeringen särskilt framdragit, inhämtat, att de arbetslösa, som haft sin sista sysselsättning inom nämnda indu-

stri, i stor utsträckning kvarbo i arbetsgivarnas bostäder, oftast utan att härför erlägga hyra.

Vid ett bruk voro sålunda i januari 1923 178 arbetare sysselsatta i nödhjälpsarbete eller åtnjöto arbetslöshetsunderstöd. Av dessa voro 143 bosatta i brukets hus. Hyra har av arbetarna ej erlagts.

Vid ett annat bruk åtnjöto vid konfliktens utbrott 170 arbetare arbetslöshetshjälp i en eller annan form. Av dessa bo omkring hälften i bolagets bostäder. Hyra har ej av dem erlagts.

Vid ett tredje (mindre) bruk åtnjöto vid konfliktens utbrott 22—25 arbetare arbetslöshetshjälp. Dessa voro så gott som samtliga bosatta i bolagets hus. Hyra betalades av »dem som kunde».

Vid ett fjärde bruk åtnjöto cirka 100 man arbetslöshetshjälp. Omkring 85 kvarbodde i bolagets hus; ingen kunde sägas erlägga hyra.

Vid ett femte bruk voro 35 man delaktiga av arbetslöshetshjälp. De av dessa, som voro familjeförsörjare, bodde endast till ett antal av några stycken i bolagets hus. Däremot funnos bland de ogifta ett flertal, vilka i egenskap av söner till järnbruksarbetare kommo i åtnjutande av bostad i brukets hus.

Ett sjätte bruk hade vid lockoutens början en total arbetsstyrka av 265 man, varav 186 åtnjöto arbetslöshetshjälp. Av dessa voro 45 stycken bosatta i brukets bostäder, utan att på senare tid hava erlagt hyra.

Vid ett sjunde bruk voro 12 man sysselsatta i nödhjälpsarbete. Samtliga voro bosatta i bolagets hus, likaledes utan att under senare tid erlägga hyra.

Vad här uppgivits för järnbruksindustrien torde äga sin motsvarighet inom flera andra industrier och särskilt för de företag, som äro belägna på landet. Den knappa tiden har emellertid icke medgivit inhämtandet av särskilda uppgifter därom.

Dessa förhållanden bestyrka i hög grad den förut meddelade uppgiften, att åtminstone inom järnindustrien en mängd arbetare, som längre tid varit arbetslösa, fortfarande äga samband med industrien.

En regel bakåt synes emellertid under vissa förutsättningar kunna få ofördelaktiga verkningar även på förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetare och därigenom rent av motverka arbetsfreden. Om nämligen förhandlingar upptagas för viss näringsgren t. ex. en månad före den tidpunkt, då enligt tillgänglig arbetslöshetsstatistik ett större antal arbetare inom näringsgrenen skulle hava passerat sexmånadersgränsen, är det ingalunda osannolikt, att arbetarparten söker draga ut på förhandlingarna för att i fall av öppen konflikt få ett fördelaktigare stridsläge. Skulle detta bliva uppenbart, är det väl ej osannolikt, att arbetsgivarne försöka att förtaga verkan av förhandlingarnes förhållande genom att förklara lockout. Öppna konflikter synas sålunda rent av kunna framkallas genom avstängningsregeln, en omständighet, som borde mana till eftertanke, vilken uppfattning man nu än har om regelns lämplighet i övrigt.

På grund av vad föreningen sålunda anført, får föreningen avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag om ändring av gällande direktiv om avstängning från arbetslöshetshjälp.

Stockholm den 27 febr. 1923.

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN.

Hjalmar von Sydow.

Bil.

**Specifikation över yrkesfördelningen av hela antalet arbetslösa den
31 januari 1923.**

Y r k e s g r u p p	Summa
I. Jordbruks- och skogshushållning.	
Jordbruk	2,432
Skogshushållning	1,432
II. Industri och hantverk m. m.	
Gruvdrift och malmförädling	4,258
Jord-, sten- och glasindustri	4,698
Metall- och maskinindustri	13,073
Trävaruindustri	2,719
Byggnadsverksamhet	4,196
Läder, hår, gummi o. d. industri	245
Textilindustri	178
Beklädnadsindustri	239
Närings- och njutningsmedelsindustri	525
Kemisk, teknisk och belysningsindustri	312
Trämasse- och pappersindustri	494
Grafisk industri	321
Industri och hantverk, ej särskilt specif.	4,484
III. Sjöfart och fiske	1,360
IV. Handel och samfärdsel m. m.	
Kontors-, bank- och försäkringspersonal	405
Butiks- och magasinpersonal	781
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	110
Landtransport	1,124
Allmän och litterär verksamhet	29
Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	342
V. Husligt arbete	348
VI. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	9,218
Summa	53,323

Yttrande av Landsorganisationen.

Bilaga 5.

Till Statens Arbetslöshetskommission.

Genom skrivelse av den 16 dennes har kommissionen, i anledning av erhållet uppdrag att avgiva utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition nr 52 till riksdagen angående viss ändring av reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskouflikt, hemställt om att före den 24 i denna månad få bekomma det yttrande rörande det i propositionen omhandlade spörsmålet, som landsorganisationen ur synpunkten av de intressen, densamma har att bevaka, kunde finna vara av omständigheterna påkallat. I anledning därav får landssekreteriatet anföra följande.

På grund av den stora, alltjämt fortgående folkökningen i Sverige, som medfört en ökning av cirka 300,000 innevånare sedan år 1914, måste för varje år nya arbetstillfällen skaffas den arbetsföra delen av befolkningen om ej ett överskott av arbetskraft skall uppstå. Detta problem var rätt lätt löst under de år, då industrien sög till sig och hade användning ej blott för de nya årsringar arbetsföra, som uppstodo inom industriebefolkningen, utan även kunde absorbera jordbruksbefolkningens årstillskott av arbetskraft. I och med depressionen inträdde en förändring i dessa förhållanden. Massor av inom industrien anställda arbetare avskedades och gjordes arbetslösa och de senaste årsringarna av ny arbetskraft få börja söka sin utkomst i skarp konkurrens med äldre, arbetslösa kamrater. Då handeln och de flesta industrier skurit ned sin arbetarstock, och lantbruket har svårt att nyanställa arbetskraft på grund av att depressionen sträckt sina verkningar även dit, måste man förstå att ett arbetaröverskott finnes, som ej genom en än så hård och restriktiv arbetslöshetspolitik *kan* pressas in i arbete på något område. Över huvud taget är det ett gott bevis på arbetsvilligheten hos Sveriges arbetareklass, att de arbetslösas antal för närvarande ej är större än vad fallet är. Det skulle vara ett brott, som komme att medföra allvarliga faror för framtiden, om detta goda arbetarmaterial brötes ned genom att samhället undandrog sitt ekonomiska stöd under depressionstiden, verkningar som icke blott komme att göra sig gällande ifråga om den nuvarande arbetarstammen, utan även ifråga om det uppväxande släktets fysiska och psykiska sundhet.

På grund av den korta tid, som stått oss till buds, har det ej varit möjligt att åstadkomma något tillförlitligt siffermaterial, som allmänt kan belysa förhållandena på arbetsmarknaden. Fackförbundens funktionärer ha av underhandlingar, resor och sammanträden i vissa fall varit förhindrade att åstadkomma några som helst uppgifter, och i andra fall kunnat lämna endast rätt så summariska sådana. Det synes oss dock att de uppgifter, som ingå i här vidlagda bilaga A, »P. M. angående uppgifter om arbetslöshetens omfattning och långvarighet för vissa fackförbunds medlemmar», giver stöd åt vår tidigare till uttryck komna uppfattning, att säsongarbetslösheten i vanliga fall icke överstiger tre å

fyra månader. I de fall de döda säsongerna nu äro längre måste detta betraktas vara en kristidsföreteelse. Man synes därför med fog kunna göra gällande att den av Kungl. Maj:t föreslagna karenstiden av 6 månader är onödigt lång ur synpunkten av att densamma skall vara en säkerhetsåtgärd mot att statsunderstöd ej skall lämnas vid »ordinarie» arbetslöshet. Även med hänsyn till att de arbetare, som vid tidpunkten för konflikts utbrott äro arbetslösa, icke före sin irakade arbetslöshet skulle ha kunnat deltaga i beslut, som kunnat giva anledning till arbetskonsflikt, synes oss karenstiden kunna göras kortare. I intet fall torde beslut, som kan föranleda öppen konsflikt, på arbetaresidan bliva fattat längre tid före konsfliktens utbrott än inom loppet av en månad. Det synes oss ur dessa synpunkter vara riktigt att »regeln bakåt» sättes till fyra månader för säsongarbetare och till en månad för icke säsongarbetare.

Beträffande frågan huruvida de arbetare, som före en konflikts utbrott varit anställda vid den plats konslikten omfattar, men vid tidpunkten för konsfliktens utbrott äro arbetslösa, över huvud skall uppbära arbetslöshetshjälp eller avstängas därifrån under tid, konslikten pågår, vill sekretariatet anföra följande.

Som vi tidigare här ovan anført äro förhållandena å arbetsmarknaden sådana, att de arbetslösa icke kunna erhålla arbete. Någon obstruktion från deras sida mot att förskaffa sig annan anställning kan sålunda icke föreligga. För bedömande av denna fråga torde det vara nog att hänvisa till det allmänt kända förhållandet att det inom flertalet verksamhetsområden sysselsättes mindre antal arbetare nu än år 1920. Av särskilt intresse vid bedömande av nu aktuella fall av avstängning av arbetslösa från arbetslöshetshjälp torde i detta hänseende vara de uppgifter, metallindustriarbetareförbundet lämnar i bilaga I om reduceringen av arbetsstyrkan vid järnbruk och mekaniska verkstäder. Av dessa uppgifter synes att arbetarstyrkan vid järnbruken minskats med 20.37 % och vid verkstäderna med 36.11 % eller för hela den stora järnindustrien med 28.73 %. Det är givet att denna stora mängd arbetare icke kunnat erhålla arbete inom andra verksamhetsområden, och att det sålunda ur denna synpunkt ej föreligger skäl till avstängning.

Man har velat göra gällande, att fackorganisationerna skulle ha ett stort intresse utav att deras arbetslösa medlemmar finge åtnjuta arbetslöshetshjälp, enär detta skulle tillförsäkra fackorganisationerna möjlighet till ekonomiska bidrag från de av statsmedel understödda medlemmarna. Denna uppfattning är fullständigt oriktig. Som av här vidlagda bilaga B, »P.M. angående i fackförbundens stadgar ingående bestämmelser beträffande medlemmarnas rätt till avgiftsbefrielse vid arbetslöshet», tydligt och bestämt torde frångå, äro arbetslösa medlemmar befriade från erläggande av avgifter till fackorganisationerna under den tid, de äro arbetslösa. Inom ett par av de förbund, vars medlemmar äro säsongarbetare, ingå bestämmelser om att avgift erlägges för t. ex. endast 40 av årets 52 veckor. Inom något av dessa förbund få de arbetslösa svara för avgiften till arbetslöshetskassan och förbundets administration för det antal veckor, som arbetslösheten kan överstiga det antal friveckor, stadgarna bestämma, men äro däremot befriade från erläggande av avgifter för konsfliktändamål under alla arbetslösa veckor. Genom särskilda beslut har avgiftsbefrielse, i de fall stadgarna icke givit detta direkt vid handen, tillerkänts även de arbetslösa, som äro sysselsatta vid nödhjälpsarbete. Fackorganisationerna erhålla sålunda ingen in-

komst från de arbetslösa, varför det ur den synpunkten icke föreligger anledning, att vid arbetskonflikt avstänga de arbetslösa från statens arbetslöshetshjälp.

Man har även velat göra gällande, att de arbetslösa kunna genom deltagande i omröstningar vid fackföreningarnas möten öva inflytande på fackorganisationernas beslut om igångsättandet eller avvecklandet av konflikter. Även denna uppfattning är oriktig. Av vidlagda bilaga C, »P. M. angående i förbundens stadgar ingående bestämmelser om arbetslösa medlemmars rätt att delta i beslut om påbörjandet eller avslutandet av arbetskonflikter», torde tydligt framgå, att de arbetslösa ej äga deltaga i beslut om konflikter. I några av de mindre förbundens ej så utförligt utarbetade stadgar är detta ej så tydligt utskrivet, men regleras i praktiken av den rätt, som alla förbundsstyrelser har att vägra godkänna tillgripandet av konflikt om omständigheterna därtill föranleda. Det ligger nämligen i förbundens intresse att beslut om arbetsinställelse eller avslutning av sådan förbehålles de i arbete varande medlemmarna, som saken berör. Ty förbunden kunna icke göra sin understödspflicht beroende av de arbetslösa medlemmarnas vilja, enär dessa icke vare sig bidra till kostnaderna för konflikten eller uppbära understöd. De i arbete varande medlemmarna vilja ej heller överlämna till de arbetslösa något inflytande på konflikts påbörjande resp. avslutande. För bedömande av förhållandena för nu aktuella fall hänvisa vi särskilt till uppgifterna rörande Metallindustriarbetareförbundet i nyssnämnda bilaga C. Ur denna synpunkt föreligger sålunda ingen anledning att från statens arbetslöshetshjälp avstänga de arbetslösa.

De arbetslösa föranleda ej heller förbunden några utgifter för konfliktunderstöd, enär de arbetslösa ej äga att bekomma sådant. I de förbund, som ha arbetslöshetskassor, äga de arbetslösa utfå arbetslöshetsunderstöd, men detta utgår oberoende av arbetskonflikt, i enlighet med arbetslöshetskassornas stadgar, av de medel, som för detta ändamål fonderats. Sålunda föreligger ej heller av denna anledning skäl till att undandraga de arbetslösa statens stöd.

Vad här anförts ifråga om fackorganisationernas medlemmar gäller naturligtvis även ifråga om de oorganiserade arbetarna, vilka ej ha något som helst inflytande på fackorganisationernas åtgöranden.

Återstår således att staten genom indragning av arbetslöshetshjälpen skall bringa de arbetslösa i ett nödtillstånd, som skall tvinga dem att bli strejkbrytare. I allmänhet äro de arbetare, som äro intelligenta nog att utbilda sig till goda arbetare och yrkesutövare, för hederliga för att ens genom svårt låta tubba sig till en sådan handling. Man måste likväl ifrågasätta huruvida åtgärder i syfte att förmå arbetarna att bli strejkbrytare äro förenliga med statens neutralitet vid arbetskonflikter. Det torde även i detta sammanhang vara befogat att erinra om statsmakternas självklara skyldighet att ej kränka medborgarnas allmänna rättsuppfattning. Och bland det ojämförligt största antalet av Sveriges befolkning råder den uppfattningen, att utförande av strejkbryteri-arbete är en mindrevärdig och ärelös handling, en uppfattning sålunda, som det bort givas uttryck för i lagstiftningen, om denna i detta avseende skulle bringas i överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet. I varje fall bör väl staten åtminstone icke vidtaga åtgärder i syfte att förmå arbetare, som drabbats av oförvårdad arbetslöshet, till utförande av strejkbryteri-arbete. Sålunda borde även ur denna synpunkt skäl ej föreligga till indragning av statens arbetslöshetshjälp.

I anslutning till vad ovan anförts vågar Landssekreterariatet härmed hemställa,
då de arbetslösa äro oförskyllt utan arbete,
då de arbetslösa fackföreningsmedlemmarna icke lämna ekonomiskt bidrag till fackorganisationernas strejkkassor,
då fackorganisationernas arbetslösa medlemmar i regel icke äga rätt att delta i fackföreningarnas beslut rörande arbetskonflikter,
då arbetslösa medlemmar i regel ej åtnjuta understöd vid arbetskonflikter, och
då det väl må anses riktigt att den allmänna hjälpverksamheten icke inriktas på att vid arbetskonflikter söka förmå de arbetslösa att bliva strejkbrytare, samt
då det på av oss här ovan anförda skäl må anses att den av Kungl. Maj:t föreslagna karenstiden är onödigt lång

att Arbetslöshetskommissionen ville tillstyrka antagande av Kungl. Maj:ts proposition med den förändring, att »regeln bakåt» sättes till fyra månader för säsongarbetare och till en månad för övriga arbetare.

Stockholm den 25 februari 1923.

För Landssekreterariatet:

Arvid Thorberg.

*Bilaga A.***P. M.****angående uppgifter om arbetslöshetens omfattning och långvarighet för vissa fackförbunds medlemmar.**

Här nedan återgivas några var för sig fristående uppgifter om arbetslösheten inom vissa förbunds verksamhetsområden.

Sv. bleck- och plåtslagareförbundet.

Förbundsstyrelsen framhåller att arbetslösheten under de senaste två åren haft en mycket stor omfattning i jämförelse med tidigare år. Under det att arbetslöshetsperioderna förr utgjorde en, två å tre månader är det nu många medlemmar, som varit arbetslösa 6 å 8 månader efter en ganska kort tids tillgång till arbete. Förbundets arbetslöshetskassa har i understöd utbetalt:

År 1920	kronor 8,989: —
» 1921	» 66,330: 35
» 1922	» 81,218: 75

Förbundets medlemmar utgöra ungefär 95 % av yrkets utövare. Medlems-siffran har ända sedan 1908 hållit sig nästan oförändrat omkring 1,500.

Sv. bryggeriindustriarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen meddelar, att arbetslösheten inom bryggeriindustrien varit av ganska liten omfattning före år 1921. På grund av minskad tillverkning och nya maskinella anordningar har arbetsstyrkan minskats. Under år 1921 voro 250 och under år 1922 330 arbetare arbetslösa.

Sv. grov- och fabriksarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen har lämnat vissa uppgifter om arbetslösheten inom olika industrier där förbundet har medlemmar. Tyvärr äro uppgifterna ej uppgjorda enhetligt för någon längre period, varför det är svårt att få jämförbara siffror över förhållandena före och under krisen. Nedanstående tabell visar arbetslösheten inom vissa industrier under åren 1914—1918, för vilken period förbundet på sin tid gjorde noggranna undersökningar för erhållande av materiel till grund för upprättandet av en arbetslöshetskassa.

I n d u s t r i	¹⁶ / ₁	¹⁶ / ₃	¹ / ₀	¹ / ₉	¹ / ₁₂
Gummiindustrien	23·6	20·3	25·7	22·9	16·0
Kol- och lerindustrien	1·4	11·4	1·2	6·0	6·2
Konstgödningsindustrien	7·4	43·3	59·0	38·3	43·8
Järnbruksindustrien	3·3	2·2	5·6	6·6	5·0
Mek. verkstadsindustrien	23·0	28·8	35·0	39·6	39·6
Porslinsindustrien	2·6	11·0	11·9	1·8	7·1
Pappersindustrien	18·7	31·2	27·6	22·4	—
Pappersmasseindustrien	4·0	41·5	26·1		
Sockerindustrien	33·4	11·0	15·4	24·7	9·7
Torvindnstrien	42·2	50·7	18·2	27·6	57·4
Tändsticksindustrien	1·6	3·9	4·1	16·2	19·8
Olika slag av fabriker	21·3	43·6	37·7	49·1	45·3
Olika slag av arbete	30·4	24·6	30·7	27·3	24·9
Summa	21·4	27·7	23·0	27·3	32·5

Arbetslösheten inom förbundet under år 1922 synes av nedanstående siffror.

Arbetslösheten bland Svenska grov- och fabriksarbetareförbundets medlemmar under år 1922.

M å n a d	Medlems- antal	Arbetsveckor	Arbetslösa medlemmar	Arbetslöshetsveckor	
				Antal	i % av alla arbetsveckor
januari	32,113	128,452	17,010	54,868	42·7
februari	31,228	124,912	14,010	48,603	38·9
mars	31,013	155,065	12,550	46,501	30·0
april	30,949	123,796	13,525	42,211	34·0
maj	30,700	122,800	11,591	35,773	29·1
juni	30,651	153,255	12,365	38,168	24·9
juli	30,713	122,852	10,328	28,934	23·6
augusti	30,788	123,152	8,222	25,410	20·6
september	30,753	153,765	8,466	27,210	17·7
oktober	30,887	123,548	8,269	26,136	22·0
november	31,016	124,064	8,275	25,865	20·9
december	30,627	153,135	11,384	39,429	25·8
Summa	371,438	1,608,796	135,995	437,108	—
Medeltal	30,936	134,066	11,333	36,425	27·2

Sv. gruvindustriarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen uppgiver, att arbetsstyrkan vid de gruvfält, där arbete pågår, för närvarande är cirka 25 % mindre än år 1920. Arbetslösheten inom gruvindustrien har under de senaste tvenne åren varierat mellan 23 och 35 % mot 1 à 2 % under normala år.

Sv. Handelsarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen uppgiver, att arbetslösheten inom handeln är lika stor detta år som under de två föregående åren. På grund av den under föregående år förda handelsarbetarekonflikten i städerna Malmö, Lund, Trelleborg, Ystad och Eslöv blevo 29 medlemmar avstängda från statens arbetslöshetsunderstöd, och på grund av den helt nyligen avslutade handelsarbetarekonflikten i Skåne blevo sammanlagt 38 medlemmar avstängda från det allmännas understöd. Bland dessa var det ett 20-tal, som ej arbetat inom handeln på över ett års tid.

Sv. Järnvägsmannaförbundet.

Förbundsstyrelsen meddelar, att vid statens järnvägar de anställdas antal reducerats med 14,322 från i februari 1919, då 39,893 voro anställda, till i december 1922, då endast 25,571 hade anställning. Även vid de enskilda järnvägarna har personalen minskats med några tusen man, varförutom en del ha inskränkt arbetstid med därav följande minskade inkomster. Anledningen till den starka reduktionen av personalens antal är dels depressionen, dels ändrad arbetsfördelning särskilt ifråga om banans bevakning samt dels införandet av Kuntze-Knorr-broms.

Sv. Kommunalarbetareförbundet.

Styrelsen uppgiver, att de ordinarie anställda arbetarnas antal starkt reducerats från år 1920. Kommunerna ha dock anordnat nödhjälpsarbeten i sådan utsträckning att de ordinarie arbetarna tillsammans med nödhjälpsarbetarna torde uppgå till ungefär samma antal som de ordinarie utgjorde år 1920. Av förbundets 16,000 medlemmar voro nedanstående antal arbetslösa

År 1918		150
» 1919		150
» 1920		200
» 1921		500

» 1922 vid bästa tidpunkt 500 och vid sämsta tidpunkt 1,038. Ett stort antal arbetar inskränkt arbetstid.

Sv. Metallindustriarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen uppgiver att arbetsstyrkan vid järnbruken reducerats med 20,37 % och vid de mekaniska verkstäderna med 36,11 %, eller för hela järnindustrien med ungefär 29 %. På grund av bristande tid har inga uppgifter kunnat lämnas om arbetslöshetens längd för respektive arbetslösa medlemmar av förbundet.

Sv. Måleriarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen har meddelat, att måleriarbetarna i stort antal lämnade yrket och sökte sig till andra arbetsområden under den tid högkonjunktur rådde inom industrien. Dessa arbetare söka sig nu tillbaka till yrket och öka därigenom rådande arbetslöshet. För närvarande äro cirka 2,000 eller ungefär 50 % av förbundets medlemmar arbetslösa. Under vanliga förhållanden ha måleriarbetarna, såsom förbundet gjorde gällande i skrivelse till Arbetslöshetskommissionen i januari 1922, en arbetslöshetsperiod av 3 månader, men under de senaste åren ha medlemmarna gått arbetslösa längre tid.

Sv. Sko- o. Läderindustriarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen uppger, att det under år 1920 inom skoindustrien sysselsattes 9,000 arbetare, men att antalet nu anställda utgör endast 7,200. De 1,800 arbetare, som entledigats, torde ej ha några utsikter att ånyo få arbete inom skoindustrin, enär industrins produktionskapacitet mer än väl täcker landets behov, och det med stor sannolikhet ej kan påräknas någon möjlighet för export inom närliggande tid. Under tidigare år var genomsnittssiffran arbetslösa pr år i medeltal 2 %, under åren 1921 och 1922 däremot 18 % av förbundets medlemsantal. En stor del av de arbetslösa ha varit i saknad av arbete sedan början av år 1920.

Sv. Stenindustriarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen påpekar att normala förhållanden icke varit rådande inom stenindustrien sedan år 1914. Då sysselsattes cirka 15,000 arbetare. För närvarande äro endast cirka 5,000 arbetare kvar inom denna industri, men även bland dessa arbetare råder arbetslöshet. Före kriget hade man att räkna med en viss arbetslöshet under de tre kallaste månaderna för byggnadsstenhuggarna, men nu kan arbetslöshet inträffa allt emellanåt.

Sv. Träarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen uppger att det vid mek. verkstäder och varv voro anställda 2,400 träarbetare den 1 jan. 1920, 2,700 den 1 jan. 1921 och 1,425 den 1 jan. 1923. Om förhållandena inom andra industrier kan styrelsen ej lämna uppgifter. Antalet arbetslösa veckor i procent har under nedanstående år utgjort

År 1912	4.7 %
» 1913	4.5 »
» 1914	7.5 »
» 1921	29.5 »
» 1922	29.5 »

År 1912 utgjorde verkstadsträarbetarnas andel av arbetslöshetsveckorna 12 %, 1921 däremot 60 % och år 1922 55 %.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 23 häft. (Nr 30 Bilaga.) 13

Sv. Tunnbinderiarbetareförbundet.

Förbundsstyrelsen uppgiver att man förr knappt hade att räkna med någon arbetslöshet inom yrket, men att under de senaste två åren cirka 38 à 40 % av förbundets medlemmar varit arbetslösa.

Sv. Typografförbundet.

Förbundsstyrelsen uppgiver, att man inom typografförbundet ej har att räkna med någon särskild säsongarbetslöshet, enär den minskade tillgången till arbete under sommaren uppväges av då utgående semestrar. Under år 1920 voro omkring 4,500 av förbundets 7,311 medlemmar anställda å 200 civiltryckerier. Nu sysselsätta samma tryckerier högst 3,000 arbetare, och ändock kan denna reducerade arbetsstyrka ej beredas full sysselsättning. De 1,500 typografer, som avskedats, torde ej ha möjlighet till återanställning inom yrket, enär civiltryckerierna ej sysselsatte mera än 3,000 arbetare före den våldsamma högkonjunkturen. Av de avskedade ha 700 kunnat vinna anställning inom andra arbetsområden medan 775 ännu äro arbetslösa. I medeltal ha dessa varit arbetslösa ett år under det att arbetslösheten förr i medeltal utgjorde endast några få veckor.

Sv. Väg- o. Vattenbyggnadsarbetareförbundet.

Styrelsen framhåller, att nästan hela industrin ockuperats för nödhjälpsarbeten. Det hela är därför så onormalt, det gärna kan vara, och att det därför ej låter sig göra att säga vad som är normalt eller onormalt. Emellertid voro i trots av alla igångsatta nödhjälpsarbeten inom industrien 225 av förbundets medlemmar arbetslösa år 1921 och i december 1922 saknade 443 anställning.

*Bilaga B.***P. M.**

angående i fackförbundens stadgar ingående bestämmelser beträffande medlemmarnas rätt till avgiftsbefrielse vid arbetslöshet.

Här nedan anföres utdrag ur fackförbundens stadgar, som visa i vilken mån fackorganisationernas medlemmar äro befriade från erläggande av avgifter under tid, de äro arbetslösa.

Sv. Bleck- o. Plåtslagareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 2 lyder:

»Mom. 2. Medlem, som är arbetslös, är befriad från extra kontingent. Ny-
ingången medlem, som blir arbetslös innan han är understödsberättigad, är befriad
från all kontingent från och med veckan efter då anmälan därom skett, och varar
befrielsen så länge arbetslösheten pågår eller understödsrätten inträder. Fri-
stämpling härför skall ske varje vecka. Vid längre sjukdom eller värnplikts-
tjänstgöring skall boken vederbörligen avstämplas *minst* en (1) gång i månaden.
Medlem, som deltagit i strejk eller lockout minst 4 veckor i följd, är befriad från
extra kontingent de två första veckorna efter konfliktens avslutande.»

Befrielse från avgifter till arbetslöshetskassan medges ej, varför ordinarie
kontingent till denna och till förbundets administration avdrages vid utbetal-
ningen av förbundets arbetslöshetshjälp.

Sv. Bryggeriindustriarbetareförbundet.

Förbundsstadgarna § 2 mom. 3 lyder:

»Mom. 3. Avdelning är befriad från avgift för de medlemmar, som under
minst 14 dagar i en månad genom sjukdom eller arbetslöshet varit urståndsatta
att sig försörja, ävensom för värnpliktiga medlemmar under den tid de äro inkal-
lade till vapenövning.»

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 1 har följande innehåll:

»Mom. 1. Medlem, som under 14 dagar varit av sjukdom eller arbetslös-
het urståndsatt att sig med sitt arbete försörja, är från all kontingent befriad
under den tid sjukdomen eller arbetslösheten varar, om detta av uppbördsman-
nen styrkes. Som arbetslös i detta fall räknas icke den, vilken som deltagare i kon-
flikt åtnjuter understöd; dock är sådan medlem befriad från erläggande av kon-
tingentförhöjning. Värnpliktig medlem, som inkallas till vapentjänst, är för den
tid denna pågår likaledes befriad från all kontingent och hans rättigheter inom
förbundet anses under denna tid vilande.»

Alltså befrias detta förbunds medlemmar från erläggande av något slags
avgifter vid arbetslöshet, som har längre varaktighet än 14 dagar.

Sv. Grov- o. Fabriksarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 4 lyder:

»Mom. 4. Befriad från att betala veckokontingent är den, som under samma arbetsvecka varit sjuk eller arbetslös minst 3 arbetsdagar. Detsamma gäller även medlem, som fullgör värnplikt. Anmälan om sjukdom, arbetslöshet, värnplikt eller deltagande i konflikt skall dock, för att kontingentbefrielse må erhållas, omedelbart anmälas till vederbörande styrelse.»

Arbetslösa medlemmar äro befriade även för erläggande av uttaxeringar. Avgiftsbefrielse är även beviljad de medlemmar, som under de senaste åren varit hänvisade till arbete varannan vecka.

Sv. Gruvindustriarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 2 lyder:

»Mom. 2. Medlem, som blivit arbetslös, är, om arbetslösheten varar i 14 dagar, fri från kontingent för hela månaden, såvida han hänvänder sig till avdelningens kasör, som då fristämplar boken. Som arbetslös i detta fall räknas även den, vilken som deltagare i strejk och lockout åtnjuter understöd.»

Denna bestämmelse har verkat så att förbundets alla medlemmar vid t. ex. Ervalla gruvor, varit avgiftsbefriade sedan 1 jan. 1921, vid Stripa sedan 1 april 1921, vid Gullblanka sedan 1 maj 1921, vid Kärrgruvan, Norberg, Finnmossen, Pershytte, Spexeryd och Saxberget sedan 1 juli 1921.

Sv. Handelsarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 2 lyder:

»2) Medlem som varit sjuk eller arbetslös eller den som för sin yrkesutbildning bevisat läroanstalt är befriad från att betala kontingent och uttaxering under den tid sjukdomen, arbetslösheten eller utbildningen varar. Medlem som fullgör vapenövning är likaledes befriad under den tid densamma pågår och då densamma anmäles till vederbörande styrelse, men räknas ej befrielsen förrän tiden överstiger 6 arbetsdagar.»

Sv. Järnvägsmannaförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 1 lyder:

»Mom. 1. Medlem, som över 15 dagar i en månad varit av sjukdom eller arbetslöshet urständsat att sig med sitt arbete försörja och icke åtnjuter full lön, är från samtliga under denna månad fastställda avgifter befriad, om detta styrkes av uppbördsman. Efter samma grunder är även medlem, som fullgör sin värnplikt, befriad från erläggande av kontingent. Vid kontingentbefrielse i här uppräknade fall skall medlemsboken avstämplas med fristämpel för de månader kontingenten eljest skulle erläggas.»

Genom särskilt beslut ha även de vid nödhjälpsarbete sysselsatta medlemmarna befriats från erläggande av avgifter.

Sv. Kommunalarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 4 lyder:

»Mom. 4. Medlem, som varit sjuk eller arbetslös minst 3 arbetsdagar i följd, är befriad från att betala kontingent och uttaxering för den vecka eller den längre tid sjukdomen eller arbetslösheten varar. Medlem, som fullgör vapenövning är likaledes befriad under den tid densamma pågår (med vapenövning avses icke frivillig militärtjänstgöring). All dylik befrielse skall dock anmälans till vederbörande styrelse.»

Sv. Metallindustriarbetareförbundet.

Förbundsstadgarna § 8 mom. 1, 4 och 5 lyder:

»Mom. 1. Då medlem av en eller annan anledning blivit arbetslös skall han omedelbart anmäla detta till sin avdelningskassör och äger då, förutsatt att han på grund av fortsatt arbetslöshet i minst 7 dagar ej haft arbetsinkomst, att befrias från erläggande av veckoavgift.

Mom. 4. Har en medlems ordinarie arbetstid nedsatts till 30 timmar per vecka eller därunder, kan, om extra veckoavgift då utgår, efter avd.-styrelsens beslut medgivas befrielse från erläggande av den extra avgiften. Beslut härom fattas i varje särskilt fall.

Mom. 5. Inskränktes arbetstiden till 25 timmar pr vecka av den annars ordinarie, kan medlem, under för övrigt lika förfaringssätt som ovan enligt mom. 4 angives, även medgivas befrielse från den ordinarie avgiften.»

I anslutning till dessa bestämmelser har förbundsstyrelsen genom särskilt beslut befriat alla vid nödhjälpsarbeten sysselsatta medlemmar från erläggande av avgifter till förbundet.

Sv. Måleriarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 4 lyder:

»4) Medlem, som är arbetslös, är befriad från avgifter då arbetslösheten uppgår till 4 dagar i veckan och då anmälan sker samma vecka arbetslösheten pågår, eller i avdelning, där uppbörd ej äger rum varje vecka, vid närmaste uppbördssammanträde. Fristämpling för arbetslöshet härutöver förbjödes. Arbetslös medlem, som vistas å plats, där avdelning ej finnes, och som genom intyg av två vederhäftiga personer styrker sin arbetslöshet, befrias från avgifter, då nämnda intyg inlämnats till avdelningens styrelse under löpande året. Medlem, som arbetar för lägre lön i annat yrke, är befriad från avgifter till förbundskassan, då hans veckoinkomst ej uppgår till hälften av den inom yrket på platsen enligt avtal gällande.»

Sv. Sko- o. Läderindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 6 mom. 1 innehåller följande bestämmelse:

»Medlem, som längre tid än en vecka varit arbetslös på grund av arbetsbrist, är befriad från erläggande av alla avgifter så länge arbetslösheten varar, så vitt han ställer sig till efterrättelse av avdelningens styrelse anordnad kontroll.»

Sv. Skrädderiarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 2 mom. 6 lyder:

»Mom. 6. För den tid medlem till följd av sjukdom, vapentjänst eller arbetsnedläggelse förhindrats arbeta erlägges ej avgift till förbundet, såvida sådant hinder pågått minst en vecka. Samma gäller ifråga om medlem som bevisligen utan eget förvållande varit helt arbetslös under minst två veckor i följd.»

Sv. Stenindustriarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 2 mom. 3 innehåller följande bestämmelser:

»Mom. 3. Denna avgift inbetalas på av avdelningen bestämd tid och plats. Befriade från avgifter äro de medlemmar som genom sjukdom minst 8 dagar varit urståndsatta att försörja sig, ävenså arbetslösa medlemmar och de som äro inkallade till vapenövning. Dock åligger det dessa medlemmar att genast därom underrätta uppbördsmanen eller avdelningens kassör om dessa förmåner skola erhållas.»

Sv. Sågverksindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 2 mom. 5 andra stycket lyder:

»2:o) Undantag göres dock för medlemmar, som genom oförvållad arbetslöshet, strejk eller lockout, sjukdom eller invaliditet under minst 4 dagar varit urståndsatta att intjäna arbetslön; dessa äro befriade från avgifter för hela denna vecka eller de veckor de sålunda icke kunnat utföra sitt arbete. Likaledes äro medlemmarna befriade från avgifter den tid de äro inkallade till militärtjänst. Kortare arbetslöshet, högst 3 dagar, berättigar ej till kontingentbefrielse.»

Sv. Tobaksarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 2 mom. 3 lyder:

»Mom. 3. Vid sjukdom, militärtjänst och arbetslöshet är medlem, efter anmälan hos avdelningsordföranden, fri från veckoavgift. Alla sjuk-, militärtjänst- och arbetslöshetsstämplar (för arbetslöshet utan eget förvållande) räknas som betald veckoavgift. Arbetslöshet och sjukdom för 3 dagar och därunder räknas icke.»

Sv. Transportarbetareförbundet.

Förbundet stadgar § 2 mom. g lyder:

»g). Befriade från erläggande av avgifter (undantag kongresskontingent) äro sjuka och i värnpliktstjänst varande medlemmar, medlem som deltagit i av förbundsstyrelsen godkänd konflikt, medlem som är arbetslös (ej har någon arbetsförtjänst vare sig i eget fack eller utom detsamma) under 14 dagar i följd samt sådana medlemmar, som uppnått 65 års ålder och i 20 år i oavbruten följd ha tillhört förbundet. Anmälan om sjukdom, värnplikt, deltagande i konflikt eller arbetslöshet skall dock, för att kontingentbefrielse må erhållas, omedelbart anmälas till vederbörande avdelningsstyrelse.»

Sv. Träarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 9 mom. b och c lyder:

»b). Medlem som minst en vecka varit arbetslös på grund av arbetsbrist eller arbetskonflikt, är befriad från erläggande av alla avgifter så länge arbetslösheten varar, såvitt han ställer sig till efterrättelse av avdelningens styrelse anordnad kontroll.

c). Medlem vars arbetstid under en vecka är mindre än 25 1/2 timmar, är befriad från avgifter.»

Sv. Tunnbinderiarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 1 mom. 6 lyder:

»Mom. 6. Medlem som är sjuk eller arbetslös eller fullgör sin värnplikt är befriad från alla avgifter till förbundet från och med första veckan.»

Sv. Typografförbundet.

Förbundets stadgar § 4 mom. h. lyder:

»h. Medlem är befriad från avgifter, då han är arbetslös, då han fullgör militärtjänst samt under sjukdom, såvida han minst en gång under varje månad hos avdelningsstyrelse därom gör anhållan.»

Genom särskilt beslut äro de vid nödhjälpsarbete sysselsatta medlemmarna avgiftsbefriade.

Sv. Väg- o. Vattenbyggnadsarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 3 mom. 4, första stycket lyder:

»Mom. 4. Medlem som varit sjuk eller arbetslös minst tre arbetsdagar under samma arbetsvecka är befriad från att betala kontingent för den veckan och i övrigt för den tid, sjukdomen eller arbetslösheten varar. Medlem, som fullgör vapenövning, är likaledes befriad under den tid, densamma pågår. Befrielse från kontingentbetalning i här sagda fall förutsätter, att vederbörande medlem därom fortast möjligt gör anmälan till vederbörande avdelnings- eller sektionsstyrelse.»

Bilaga C.

P. M.

angående i fackförbundens stadgar ingående bestämmelser om arbetslösa medlemmars rätt att delta i beslut om påbörjandet eller avslutandet av arbetskonflikter.

Här nedan anföres utdrag ur fackförbundens stadgar, som visa i vilken mån arbetslösa medlemmar äga delta i beslut, som avser påbörjandet eller avslutandet av arbetskonflikter. Därjämte är i vissa fall tillfogad upplysning om gällande praxis eller särskilda beslut.

Sv. Bleck- o. Plåtslagareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 4 mom. 2 och 4 lyder:

»Mom. 2. Arbetet kan ej nedläggas å en arbetsplats eller verkstad, såvida ej minst tre fjärdedelar av de medlemmar frågan rör, med sina namnunderskrifter försäkra sig vilja nedlägga arbetet.

Mom. 4. Det är de strejkandes skyldighet att infinna sig till möte så ofta kommittén det påbjuder samt var för sig iakttaga ett värdigt uppförande. Den, som utebliver från av kommittén påbjudet möte utan anmälan av laga förfall, riskerar för den dagen sitt understöd. Vid arbetskonflikt, som gäller avdelnings samtliga eller flesta medl. får ej arbetsnedläggelse (strejk) tillgripas, med mindre tre fjärdedelar av de på sammanträdet närvarande genom slutna omröstning därför avgivit sitt votum samt förbundsstyrelsen i enlighet med förbundsstadgarna därtill givit sitt bifall. Medlem, som på beslut av avdelning deltar i partiell strejk (blockad) för upprätthållande av gällande avtal eller för att uppnå rättelse i eventuella missförhållanden, erhåller utom det understöd, som utgår ur förbundskassan, ett tillägg av högst 5 kr. pr vecka, som utgår ur avdelningskassan. Dessa medel kunna uttaxeras.»

Förbundsstadgarnas § 8 mom. 5 och 6 innehålla följande bestämmelser:

»Mom. 5. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök att få frågan löst på fredlig väg visa sig icke medföra önskat eller godkänt resultat, äger avdelning vädja till förbundsstyrelsen om stöd för vidtagande av kraftåtgärder, såsom eventuellt en arbetsnedläggelse för fordringarnas genomförande. Förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan kan få vidtagas, varvid hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats rörelsen pågår. Dock kan ej förbundsstyrelsen neka sådan arbetsnedläggelse, såvida beslut därom med $\frac{3}{4}$ majoritet är fattat av vederbörande avdelning. Sådan röstning företages slutna. Avdelning äger rätt att, då enhälligt beslut därom är fattat, delta i av andra fack etablerade strejker och blockader.

Mom. 6. Förbundsstyrelsen äger rätt, ifall tidpunkten anses olämplig eller andra skäl därför föreligga, att bestämma det fordringarnas framställande uppskjutes, liksom den ock kan besluta att arbetsnedläggelse för framställd fordran ej må äga rum. Dock bör nödig hänsyn tagas till de lokala förhållandena vid en lönerörelse genomförande.»

Sv. Bryggeriindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 7 mom. 6 och 7 lyder:

»Mom. 6. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök, att få frågan på fredlig väg löst, visat sig icke medföra önskat eller godkänt resultat, äger avdelningen vädja till förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av kraftåtgärder, såsom eventuellt en arbetsnedläggelse för fordringarnas genomförande, varefter förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan åtgärd kan få vidtagas, varvid hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats där rörelsen pågår. Dock får ej strejk igångsättas, utan att minst två tredjedelar av avdelningens på platsen arbetande medlemmar godkänt densamma.

Mom. 7. Förbundsstyrelsen äger rätt, ifall tidpunkten anses olämplig eller andra skäl därför föreligga, att bestämma att såväl fordringars framställande uppskjutes som ock att en av avdelning begärd arbetsnedläggelse för framställd fordrans genomförande ej må äga rum.»

Sv. Grov- o. Fabriksarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 5 mom. 3 lyder:

»Mom. 3. I frågor, som gäller mellanhavanden med arbetsgivaren, såsom avtalsförslag, förkastande av underhandlingsresultat, beslut om strejk, blockad etc., fordras för giltigt beslut att minst $\frac{2}{3}$ av de medlemmar saken berör genom sluten omröstning biträtt detsamma.»

Förbundsstadgarnas § 7 mom. 4 innehåller följande bestämmelser:

»Mom. 4. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök att få frågan på fredlig väg löst visat sig icke medföra önskat resultat, äger avdelning göra framställning till förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av arbetsnedläggelse. För beslut härom gäller vad i »Grundstadgar för avdelningar» § 5 mom. 3 är stadgat. Ifall tidpunkten för en arbetsnedläggelse anses olämplig eller andra skäl föreligga, må förbundsstyrelsen i samråd med vederbörande avdelning (avdelningar) bestämma, om uppskov med ifrågasatt arbetsnedläggelse bör äga rum. Samma gäller även om tiden för inlämnande av avtalsförslag eller annan framställning anses olämplig.»

Härtill fogar förbundsstyrelsen följande upplysningar:

Dessa stadgebestämmelser ha alltid tolkats och tillämpats så att inga andra än av lönerörelser, strejker eller blockader direkt berörda medlemmar, d. v. s. de vid ifrågavarande arbetsföretag anställda, deltaga i dylika beslut. I de fall en avdelning består av flera arbetsgrupper, anställda inom olika industrier, är det således endast den arbetsgrupp, som skall företaga lönerörelse, strejk eller blockad, som äger rätt fatta beslut ifråga om de åtgärder, som i dylika fall skola vidtagas.

Sv. Gruvindustriarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 4 mom. 2 lyder:

»Mom. 2. Arbetet kan ej nedläggas å en arbetsplats, såvida ej minst tre fjärdedelar av de medlemmar frågan rör med sluten omröstning försäkrat sig vilja nedlägga arbetet. Vid omröstning angående arbetsnedläggelses fortsättande fordras därför även $\frac{3}{4}$ majoritet.»

Förbundsstadgarnas § 8 mom. 4 har följande avfattning:

»Mom. 4. Skulle det icke lyckas att medelst underhandling om de framställda fordringarna komma till önskat resultat, skola de medlemmar saken i första hand berör, uttala sig om vad vidare skall åtgöras. Medlemmarnas beslut, jämte avdelningens eller dess styrelses utlåtande däröver, insändas ofördröjligen till förbundsstyrelsen, och får arbetsnedläggelse icke äga rum utan förbundsstyrelsen sådan godkänt och det blivit avdelningen och medlemmarna delgivet.»

Förbundsstyrelsen anför att arbetslösa medlemmar enligt tillämpningen av stadgarna icke äga rätt att delta i omröstning om konflikter, enär de ej kunna försäkra sig vilja inställa ett arbete de ej ha eller försäkra sig vilja upptaga ett arbete, som de ej ha tillgång till.

Sv. Handelsarbetareförbundet.

I förbundets stadgar ingå ej särskilda bestämmelser om vilka av avdelningarnas medlemmar, som äga delta i omröstning rörande konflikter, men förbundsstyrelsen förklarar kategoriskt att enligt givna direktiv arbetslösa medlemmar icke äga delta i beslut om arbetsnedläggelse eller i beslut om avslutning av konflikt.

Sv. Järnvägsmannaförbundet.

Förbundsstadgarna § 8 mom. 7 har följande lydelse:

»Mom. 7. Arbetet kan ej nedläggas på platsen förrän två tredjedelar av den personal saken gäller med sina namnunderskrifter försäkrat sig velat nedlägga arbetet.»

Sv. Kommunalarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 5 mom. 3 lyder:

»Mom. 3. I frågor angående strejk eller höjande av timpenning eller lönen fordras $\frac{2}{3}$ majoritet av de medlemmar, vilka eventuellt komma att indragas däri, samt sluten omröstning.»

De arbetslösa äro sålunda även inom detta förbund förhindrade att delta i beslut rörande konflikter, vilket även belyses av nedanstående protokollsutdrag rörande omröstningen före tillgripandet av nu pågående strejk i Sundsvall.

Till förbundet rapporterat medlemsantal.

Avdelning Nr 29, Sundsvall. 80 medlemmar, därav 17 arbetslösa. Avdelning Nr 44, Sundsvall. 36 medlemmar, därav 4 arbetslösa.

Stockholm den $22\frac{1}{2}$ 1923.

För Sv. Kommunalarbetareförbundet.

L. Nordgren.

Utdrag ur protokoll fört vid extra sammanträde med avd. nr 29 av Svenska Kommunalarbetareförbundet i Sundsvall måndagen den 22/1 1923.

§ 5.

För att utröna medlemmarnas ställning till en eventuell arbetsnedläggelse företogs omröstning med slutna sedlar, och här avdelningen med 60 röster mot 3 beslutat att nedlägga arbetet, om ej en för densamma antaglig uppgörelse kan komma till stånd.

Sundsvall den 22/1 1923.

Rätt utdraget intygar:

F. Enqvist.
Ordf.

A. H. Lundahl.
Sekreterare

Erland Lilo.
Utsedda justeringsmän.

Carl Löf.

Utdrag ur protokollet fört vid avd. 44 sammanträde den 21 jan. 1923.

§ 2.

Vid företagen omröstning om arbetsinställelse utföll röstning på följande sätt nämligen 23 Ja, 3 Nej.

Avd. medlemsantal är 36, därav är 1 sjuk, 4 arbetslösa arb. som ej beröras av arbetsinställelsen.

B. Åhlin.
Skr.

H. Svensson.
Ordf.

Werner Tegman.
Justeringsmän.

J. J. Bylund.

Till Förbundsstyrelsen.

Avd. beslöt på sitt senaste möte att tillfråga förbundsstyrelsen huruvida icke våra arbetslösa medlemmar skulle komma i åtnjutande av konfliktunderstöd enär dessa genom konflikten berövas alla möjligheter till arbete. Under normala förhållanden ha dessa medlemmar företrädesrätt som extra vid renhållningsverket samt av staden igångsatta arbeten.

Sundsvall den 14/2 1923.

För avd. 29.

A. Westling.

Till avdelning Nr 29, Sundsvall.

Eder begäran av den 14 d:s att avdelningens arbetslösa medlemmar skulle komma i åtnjutande av konfliktunderstöd under nu pågående konflikt kan icke av förbundsstyrelsen bifallas. De arbetslösa, som därtill enligt stadgarna äro berättigade, erhålla i vanlig ordning arbetslöshetsunderstöd.

Stockholm den 22 febr. 1923.

Med kamratlig hälsning för Sv. Kommunalarbetareförbundets styrelse.

L. Nordgren.

De arbetslösa medlemmarna stå sålunda i alla avseenden utanför arbetskonflikterna, konstaterar förbundsstyrelsen i sin p. m. till Landssekreteriatet.

Sv. Metallindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 14 mom. 6 lyder:

»Mom. 6. För vidtagande av arbetsnedläggelse fordras verkställande utskottets medgivande och beslut. Verkställande utskottet äger därvid att fordra bevis för att minst $\frac{3}{4}$ av de medlemmar över 18 år, som direkt beröras av arbetsnedläggelsen, vid företagen slutna omröstning röstat för arbetsnedläggelse. I regel bör ej heller verkställande utskottet medgiva arbetsnedläggelse med mindre minst $\frac{2}{3}$ av vederbörande arbetare äro organiserade.»

Förbundsstyrelsen har i skrivelse till Landssekreteriatet meddelat, att uttrycket »direkt berörda» alltid tillämpats så att vid strejkomröstningen endast de medlemmar fått deltaga, som vid tidpunkten för omröstningen voro sysselsatta å vederbörande verkstad. I fråga om det nu föreliggande förslaget till nytt avtal inom verkstadsindustrien har beträffande omröstningen verkställande utskottet beslutit, att endast de kunna i omröstningen deltaga, som arbeta på verkstäder, anslutna till Sveriges Verkstadsförening, eller äro från sådana verkstäder på kortare tid permitterade. De, som äro avskedade, hava ingen som helst rätt att deltaga i denna omröstning.

Sv. Måleriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 6 mom. 1 och 4 ha följande lydelse:

»Mom. 1. Har inom avdelning, där förut ingånget avtal med arbetsgivare är gällande, beslut fattats om avtalets uppsägning och nya fordringsanspråk framställande, skall, därest yrkande härom omedelbart framställles, beslutet sanktioneras på nästföljande sammanträde, i överensstämmelse med avdelningsstadgarnas § 12, innan det sättes i verkställighet. Sedan beslut om uppsägning fattats, skall meddelande härom omedelbart insändas till förbundsexpeditionen.

Mom. 4. Först då alla försök att på underhandlingens väg uppnå överenskommelse visat sig resultatlösa må arbetsnedläggelse tillgripas sedan beslut härom fattats på samma sätt, som i mom. 1 föreskrives, och förbundsstyrelsen givit sitt bifall härtill. Anser förbundsstyrelsen nödvändigt att till avdelning, där konflikt hotar, sända förbundets ombudsman eller annat ombud för att undersöka ställningen och, om möjligt få överenskommelse till stånd utan konflikt, skall densamma meddela avdelningen detta. Är ombudsmannen eller annat förbundsstyrelsens ombud närvarande på i konflikt invecklad plats, är han skyldig att tillsammans med avdelningens styrelse leda den utbrutna striden. Avdelning, som utan förbundsstyrelsens godkännande vidtager arbetsnedläggelse, har ej rätt till förbundets ekonomiska stöd.»

Uti detta förbunds stadgar finnes intet förbud för de arbetslösa att deltaga i beslut om strejk, men genom bestämmelsen om samstämmiga beslut på två på varandra följande möten kunna de arbetslösa ej utöva något avgörande inflytande på avdelningarnas beslut.

Sv. Sko- och Läderindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 13 mom. 5 lyder:

»Mom. 5. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök att få frågan på fredlig väg löst visat sig icke medföra önskat eller godkänt resultat,

äger avdelningen anhålla hos förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av arbetsnedläggelse för fordringarnas genomförande, varefter förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan åtgärd kan få vidtagas, varvid hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats, där rörelsen pågår.»

Enligt gällande praxis äga endast de medlemmar, som direkt äro eller bliva berörda av konflikt, rätt att delta i omröstning angående densamma utbrott eller biläggande.

Sv. Skrädderiarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 7 mom. 5 lyder:

»Mom. 5. Ingen arbetsinställelse må genom avdelningens åtgörande komma till stånd utan att minst $\frac{2}{3}$ av samtliga röster avgivas därför på möte, som är sammankallat för att därom fatta beslut.»

På grund av inom yrket rådande säregna förhållanden har ingen särskild bestämmelse rörande de arbetslösa rätt till deltagande i omröstningen blivit införd i stadgarna, men detta har hittills ej haft något praktiskt inflytande på beslutens fattande.

Sv. Stenindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 7 mom. 6 och 7 ha följande lydelse:

»Mom. 6. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök att få frågan löst på fredlig väg visat sig icke medföra önskat eller godkänt resultat, äger avdelningen vädja till förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av kraftåtgärder, såsom eventuellt en arbetsnedläggelse, för fordringarnas genomförande, varefter förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan åtgärd kan få vidtagas, varvid största hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats där rörelsen pågår.

Mom. 7. Förbundsstyrelsen äger rätt, ifall tiden anses olämplig eller andra skäl därför föreligga, att bestämma, att såväl sådana fordringars framställande uppskjutes, som ock att en av avdelningen begärd arbetsnedläggelse för framställd fordrans genomförande ej må äga rum.»

Förbundsstyrelsen uppgiver, att, ehuru stadgarna ej innehålla särskilda bestämmelser därom, de arbetslösa medlemmarna icke äga delta i beslut om arbetsnedläggelse resp. återupptagandet av arbetet, enär förbundet ej kan göra sin understödspflicht beroende av den mening, som kan vara rådande bland de arbetslösa medlemmarna, vilka icke vare sig bidra till konfliktens kostnader eller uppbära understöd.

Sv. Sågverksindustriarbetareförbundet.

Förbundsstadgarna § 8 mom. 6 och 7 ha följande lydelse:

»Mom. 6. Först sedan alla av förbundsstyrelsen och avdelningen gjorda försök att få frågan på fredlig väg löst visat sig icke medföra önskat eller godkänt resultat, äger avdelningen vädja till förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av kraftåtgärder, såsom eventuellt en arbetsnedläggelse för ford-

ringarnas genomförande, varefter förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan åtgärd kan få vidtagas, varvid hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats där rörelsen pågår.

Mom. 7. Förbundsstyrelsen äger rätt, ifall tidpunkten anses olämplig eller andra skäl därför föreligga, att bestämma att såväl fordringarnas framställande uppskjutes som ock att en av avdelningen begärd arbetsnedläggelse för framställd fordrans genomförande ej må äga rum.»

Förbundets avdelningsstadgar § 4 mom. 2 inskränker beslutanderätten till de medlemmar å arbetsplatsen som saken gäller.

»Mom. 2. Arbetet kan ej nedläggas å arbetsplatsen förrän två tredjedelar (²/₃) av de arbetare saken gäller röstat därför. Och må röstningen därom ske öppen eller sluten, beroende på av avdelningen före röstningen fattat beslut, vilket helst bör ske med namnupprop.»

Sv. Tobaksindustriarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 10 mom. 3 lyder:

»Mom. 3. Förekommade förslag till avtal skola underställas respektive medlemmar för beslut genom allmän omröstning. Endast de medlemmar, för vilka avtalsförslaget gäller, äga att delta i omröstningen. För omröstningen gäller enkel majoritet.»

Samma stadgar § 11 mom. 1 är av följande lydelse:

»Mom. 1. Varje beslut om strejk skall underställas förbundsstyrelsens prövning och under inga omständigheter får strejk iscensättas om förbundsstyrelsen vägrar godkänna densamma. Beslut om allmän strejk fattas av förbundet i sin helhet genom allmän omröstning. Beslut om strejk gällande för viss yrkesgren avgöres av respektive specialarbetare; dock skola alla beslut om strejk biträdas av minst ⁴/₅ av de i omröstningen deltagande. Röstning sker medelst hemlig röstavgivning i därtill förhyrda lokaler.»

Sv. Transportarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 10 mom. 6, 7 och 8 lyder:

»Mom. 6. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök att få frågan på fredlig väg löst visat sig icke medföra önskat eller godkänt resultat, äger avdelning vädja till förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av kraftåtgärder, såsom eventuellt om arbetsnedläggelse för fordringarnas genomförande, varefter förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan åtgärd kan få vidtagas, varvid hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats där tvisten pågår.

Mom. 7. Vid särskilt trängande fall skall förbundsstyrelsen hava rättighet att giva tillstånd till omedelbar strejk.

Mom. 8. Förbundsstyrelsen äger rätt, när tidpunkten anses olämplig eller andra skäl därför föreligga, att bestämma, att såväl sådana fordringars framställande uppskjutes, som ock att en av avdelningen begärd arbetsnedläggelse för framställd fordrans genomförande ej må äga rum.»

Samma förbunds avdelningsstadgar § 4 mom. 3 inskränker beslutanderätten till de medlemmar saken gäller.

»Mom. 3. Arbetet kan ej nedläggas å arbetsplats förrän tre fjärdedelar av de arbetare, saken gäller, försäkrat sig vilja nedlägga arbetet.»

Sv. Träarbetareförbundet.

Förbundets stadgar § 14 mom. 8, 9, 10 och 11 ha följande lydelse:

»Mom. 8. Först sedan alla av förbundsstyrelsen påbjudna försök att få den föreliggande tvistefrågan på fredlig väg löst visat sig icke medföra önskat eller godkänt resultat, äger avdelningen, efter att beslut därom fattats med $\frac{2}{3}$ majoritet av de i yrket arbetande medlemmarna, anhålla hos förbundsstyrelsen om förbundets stöd för vidtagande av lämpliga åtgärder för fordringarnas genomförande. Förbundsstyrelsen beslutar om och när en sådan åtgärd kan få vidtagas, varvid hänsyn bör tagas dels till ställningen inom förbundet och dels till förhållandena på den plats, där rörelsen pågår. Innan förbundsstyrelsen beslutar därom får ej arbetsinställelse företagas.

Mom. 9. Ifråga om röstning om arbetsinställelse äger förbundsstyrelsen tillåta undantag för sådan specialgrupp, som omnämnes i mom. 2, såtillvida att röstningen om arbetsinställelse företages inom gruppen med $\frac{2}{3}$ majoritet, under förutsättning att beslutet godkännts å avdelningsmöte med enkel majoritet av de å mötet närvarande.

Mom. 10. För att arbetsnedläggelse skall av förbundsstyrelsen kunna medgivas fordras att minst $\frac{2}{3}$ av arbetarna å den plats arbetsnedläggelsen avser äro medlemmar av förbundet.

Mom. 11. För konflikt, vid vars tillkomst ej förfarits som i denna § är stadgat, kunna medlemmarna icke erhålla förbundets understöd.»

Konfliktunderstöd utgår ej till arbetslös medlem.

Sv. Tunnbinderiarbetareförbundet.

I detta förbunds stadgar finnas ej införda särskilda bestämmelser rörande omröstningen vid strejker. Förbundsstyrelsen uppger att de arbetslösa medlemmarna i regel ej deltaga i sådana beslut, beroende på att de arbetslösa ej vilja deltaga i beslut om strejk och att de i arbete varande medlemmarna själva vilja fatta avgörande i frågor om tillgripande eller avveckling av arbetsnedläggelse.

Sv. Typografförbundet.

Förbundsstyrelsen uppger, att de arbetslösas ställning till frågan rörande avtal och arbetskonflikter icke är närmare reglerad i stadgarna, men under de senaste åren har tillämpats, att endast de som arbeta under ett visst avtal ha beslutanderätt angående detta. Under senare år har också alla omröstningar rörande uppsägning och antagande av avtal förlagts till arbetsplatserna, varigenom endast de i arbete varande medlemmarna bliva i tillfälle att deltaga.

Sv. Väg- o. Vattenbyggnadsarbetareförbundet.

Förbundets avdelningsstadgar § 4 mom. 6 lyder:

»Mom. 6. För att besluta om lönerörelses påbörjande, underhandlingsresultats förkastande, strids och blockads tillgripande eller strids fortsättande och dylikt

kräves $\frac{2}{3}$ majoritet av de genom sluten omröstning avgivna rösterna. Berör lönerörelse eller strid vid en arbetsplats flera avdelningar, sammanräknas antalet röster av förbundsstyrelsen, och kräves i sådant fall $\frac{2}{3}$ av de av avdelningarnas medlemmar avgivna röster, för att beslut om, vad som ovan sägs, kan anses fattat.

Förbundsstyrelsen uppgiver, att arbetslös medlem äger rätt att delta i möten och överläggningar, men att i beslut om strejk, blockad e. d. endast de av striden eller saken direkt berörda medlemmarna äga delta.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

	Sid.
Hjälperksamhetens grundprinciper	1
Hjälperksamhetens förhållande till arbetskonflikter:	
Tidigare bestämmelser	2
Principer och praxis våren 1921—10 mars 1922	3
Kommissionens utlåtande den 9 mars 1922	4
Gällande direktiv för tiden 10 mars—9 juni 1922	9
Statsutskottets uttalanden vid 1922 års riksdag	10
Nu gällande direktiv	11
Kommissionens praxis	12
Propositionens motiver	14
Tillgänglig hjälp för arbetslösa:	
Den offentliga arbetslöshetshjälpen	15
Kommunala nödhjälpsarbeten	15
Fattigvården	15
Fackförbundens understödsverksamhet:	
a) Arbetslöshetskassor	17
b) Understöd vid arbetskonflikt	18
Den arbetslöses samhörighet med yrket	
Samhörigheten med organisationen	21
Arbetslöshetens långvarighet	23
Anställningens fasthet	27
Verkningar av »regeln bakåt»	29
Tillämpningssvårigheter	30
Statsfinansiella verkningar	32
Utländsk lagstiftning	33
Sammanfattande synpunkter:	
Arbetarnas yrkes- och organisationssamhörighet	34
Hjälperksamhetens socialpolitiska konsekvenser	36
Frågan om undantag från avstängningsbestämmelserna	37
Kommissionens ståndpunkt	39
Särskilda yttranden	40
1) Av hr Pegelow	40
2) Av hrr Huss, Järte och von Koch	40
Reservationer	42
1) Av hrr Paues och Dahl	42
2) Av hrr Hagman, Holmström och Thorberg	42

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 23 häft. (Nr 30 Bilaga.) 15

	Sid.
Bil. 1. Redogörelse för en på uppdrag av statens arbetslöshetskommission verkställd statistisk undersökning angående vissa arbetslöshetsförhållanden	45
Bil. 2. P. M. angående aktuella arbetskonflikter av större omfattning	64
Bil. 3. P. M. angående arbetslösa fackföreningsmedlemmars rätt att delta i behandling av frågor, som röra organisationernas förhållande till arbetsgivare samt rätten att erhålla konfliktunderstöd	71
Bil. 4. Yttrande av svenska arbetsgivareföreningen	74
Bil. 5. Yttrande av landsorganisationen	89
Bilagor till landsorganisationens yttrande:	
Bil. A. P. M. angående uppgifter om arbetslöshetens omfattning och långvarighet för vissa fackförbunds medlemmar	93
Bil. B. P. M. angående i fackförbundens stadgar ingående bestämmelser beträffande medlemmarnas rätt till avgiftsbefrielse vid arbetslöshet . .	99
Bil. C. P. M. angående i fackförbundens stadgar ingående bestämmelser om arbetslösa medlemmars rätt att delta i beslut om påbörjandet eller avslutandet av arbetskonflikter	104